

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
CIVILINĖS IR KOMERCINĖS TEISĖS KATEDRA

DAIVA SAFRANAVIČIŪTĖ

Intelektinės nuosavybės teisės specializacijos magistrantūros studijų programa

**IŠRADIMO PATENTABILUMO KRITERIJŲ ANALIZĖ:
AKTUALŪS TEORINIAI BEI PRAKTINIAI ASPEKTAI**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas: Lekt. Danguolė Klimkevičiūtė

.....

(parašas)

Konsultantas: Prof.dr. Dangutė Ambrasienė

Vilnius, 2007

TURINYS

Įvadas.....	3
I. Išradimo patentabilumo kriterijų samprata.....	7
1.1. Patentas – išradimų apsaugos forma.....	7
1.2. Išradimo patentabilumo kriterijų bendroji samprata ir teisinis reglamentavimas.....	8
II. Atskirų išradimo patentabilumo kriterijų analizė.....	10
2.1. Išradimo naujumas.....	10
2.1.1. Bendroji samprata ir teorijos.....	10
2.1.2. Technikos lygio samprata.....	15
2.1.3. Technikos lygio nustatymas ir naujumo įvertinimas.....	22
2.2. Išradimo lygis.....	27
2.2.1. Bendroji samprata.....	27
2.2.2. Atitinkamos srities specialisto samprata.....	31
2.2.3. Išradimo lygio nustatymas.....	35
2.3. Išradimo pramoninis pritaikomumas.....	43
2.3.1. Bendroji samprata.....	43
2.3.2. Pramoninio pritaikomumo kriterijus ir išradimų patentabilumas kaip patentavimo prielaida.....	46
III. Išradimo patentabilumo kriterijų analizė atskirų išradimų atžvilgiu.....	51
3.1. Išradimų patentabilumo kriterijų analizė ir biotechnologiniai bei nanotechnologiniai išradimai.....	51
3.2. Išradimų patentabilumo kriterijai ir išradimai, sukurti elektroninėje erdvėje.....	60
Išvados.....	68
Literatūros sąrašas.....	70
Santrauka.....	82
Summary.....	83

IVADAS

Šiandieniniame pasaulyje pramoninė gamyba plečiasi labai sparčiai: atsiranda vis daugiau modernių technologijų, gamybos būdų ir naujų produktų. Todėl kyla poreikis apsaugoti visus minėtus įvairių sričių specialistų intelektinės veiklos metu sukurtus techninius sprendimus, kurie apibrėžiami kaip išradimai. Išradimų apsaugos forma pripažįstamas patentas, kurį išduoda kompetentinga institucija teisės aktų nustatyta tvarka. Tačiau norint, kad tam tikras techninis sprendimas būtų pripažintas išradimu, reikia, kad jis atitiktų įstatyme numatytus kriterijus. Kaip išradimai daugelyje šalių pripažįstami nauji, atitinkantys išradimų lygį, t.y. tos srities specialistui neakivaizdūs, galimi pramonėje ir kitose srityse naudoti techniniai sprendimai. Pasinaudojus patento teikiama apsauga (tokios apsaugos galiojimo laikotarpiu), galima išvengti išradimų kopijavimo, uždrausti juos naudoti technologiniuose procesuose, gaminti ir pardavinėti, be to, suteikti už sutartą atlyginimą licencijas naudotis išradimu¹. Būtent išradimo patentabilumo kriterijai užtikrina, kad bus pasiekti patentų teisės tikslai – skatinama mokslo pažanga bei inovacijų kūrimas teisingai atlyginant išradėjams patentų pagalba už tikrai to vertus išradimus. Dėl šių priežasčių patentų teisės tikslų pasiekimui itin svarbus tampa tinkamas patentabilumo kriterijų turinio suvokimas tiek tradicinių, tiek ir naujai beisvystančių mokslo ir technikos sričių išradimų atžvilgiu. Visi paminėti aspektai pagrindžia šio magistro baigiamojo darbo *temos aktualumą*.

Kita vertus, išradėjas gali būti suinteresuotas savo išradimo teisine apsauga ne tik toje valstybėje, kurios pilietis jis yra, tačiau ir kitose valstybėse. Tokiu atveju jis gali gauti nacionalinį patentą kiekvienoje jį dominančioje valstybėje atskirai, Europos patentą, remiantis Europos patentų konvencija (toliau – EPK)², kuris šiuo metu apima 32 konvencines valstybes ir 5 išplėtimo valstybes, arba nacionalinį patentą tarptautinės paraiškos pagrindu (PCT), kuri šiuo metu apima 134 šalis, esančias Pasaulinės kooperacijos sutarties narės³. Kolizija, prieštaravimas tarp nacionalinės ir regioninės ar tarptautinės patentų teisės iškyla tuomet, kai išradėjas ar kitas asmuo, turintis teisę gauti išradimo patentą, siekia patentuoti savo išradimą kitose valstybėse ir susiduria su tų valstybių teisiniais reikalavimais patentuojamiems išradimams, kurie neretai būna skirtingi patentavimo prielaidos (ang. *patentable subject matter*) atžvilgiu (pavyzdžiui, Europoje patentai nėra išduodami už kompiuterių programas *per se*, tuo tarpu JAV kompiuterių programos, atitinkančios patentabilumo kriterijus, laikomos išradimais, galinčiais pretenduoti į patentą), taip pat kurie nustato skirtingą kiekį ir pobūdį išradimo patentabilumo kriterijų, skirtingai traktuoja tų kriterijų

¹ Žilinskas V., Kasperavičius P., Kiškis M. Intelektinė nuosavybė ir jos apsauga. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2007. P.232.

² 1973 m. Europos patentų išdavimo konvencija // Valstybės žinios. 2004, Nr. 147-5325.

³ 1970 m. Patentinės kooperacijos sutartis // Valstybės žinios. 1996, Nr. 75-1797.

turinį(pavyzdžiui, išradimo naujumui nustatyti JAV taikoma santykinio pasaulinio išradimo naujumo teorija, o daugumoje Europos valstybių – absoliutaus pasaulinio išradimo naujumo teorija, be to, JAV, išradimo naujumui nustatyti, taikoma ir „pirmo sukūrusio išradimą“ doktrina, tuo tarpu Europoje taikoma „pirmo užpildžiusio patentinę paraišką“ doktrina)⁴. Kaip pažymi teisininkas *John Candlish*⁵, nepaisant regioninių bei pasaulinių organizacijų ir konvencijų intelektinės nuosavybės teisės srityje egzistavimo, išradimų patentabilumo kriterijų turinys ir jų taikymo praktika įvairiose valstybėse yra skirtinga, nes patentų teisė vis dar išlaiko gana griežtą teritorinį pobūdį. Taigi, *pirmoji problema - nevienoda patentabilumo kriterijų turinio sampratos įvairiose valstybėse*.

Vis tobulesni šio amžiaus mokslo pasiekimai, sukurti išradimai, pasižymintys tam tikra specifika palyginti su tradicinių mokslų šakų išradimais, tokiose naujose mokslo šakose kaip biotechnologija ar nanotechnologija, verčia peržiūrėti bei naujai formuluoti, traktuoti patentabilumo kriterijų sampratą tokių išradimų atžvilgiu. Nors teoriniu požiūriu visiems išradimams taikomi vienodi patentabilumo kriterijai, teismų ir patentų biurų praktikos tyrimas rodo, kad išradimams taikomi patentabilumo kriterijai yra *technologiškai specifiški*. Pavyzdžiui, atitinkamos srities specialisto kriterijus biotechnologinių išradimų atveju yra griežtesnis nei kitų išradimų atveju: atitinkamos srities specialistui prilyginama kelių pakankamai ilgą praktiką molekulinės biologijos ar genų inžinerijos srityje dirbančių asmenų grupė⁶. Tam, kad išradimas, susijęs su kompiuterinėmis programomis, atitiktų išradimo lygio ar neakivaizdumo kriterijų, jis turėtų padaryti „inašą į techninę pažangą“⁷, o tam, kad išradimas, susijęs su elektronine erdve bei kompiuterių programomis, būtų patentabilus, jis turi būti „naudingas, konkretus ir duotų apčiuopiamus rezultatus“⁸. Tad *antroji magistro baigiamojo darbo problema - nevienoda išradimo patentabilumo kriterijų turinio samprata atskirų išradimų atžvilgiu*. Būtent dėl išvardintų priežasčių – nevienodos patentabilumo kriterijų turinio sampratos įvairiose valstybėse bei nevienodos jų turinio sampratos atskirų išradimų atžvilgiu – labai svarbu tiksliai apibrėžti ir išnagrinėti patentabilumo kriterijų(naujumo, išradimo lygio, pramoninio pritaikomumo) sampratą, sampratos bendrybes ir skirtumus įvairiose valstybėse, taip pat jų sampratos specifiškumą, nulemtą tam tikrų sričių patentuojamų išradimų ypatybių. Dėl ribotos magistro baigiamojo darbo apimties analizei bei palyginimui buvo pasirinktos kelios

⁴ Grubb P.W. Patents for Chemicals, Pharmaceuticals and Biotechnology. Fundamentals of Global Law, Practice and Strategy. Oxford: Oxford University Press, 2004. P. 68.

⁵ J. Candlish. Coming to Terms with Biocapitalism: Norms and idiosyncrasies of a molecular biology patent // Biochemistry and Molecular Biology Education. 2002, Nr. 30(5). P. 324-327.

⁶ P. Jurčys. Biotechnologinių ir nanotechnologinių išradimų patentavimo teisiniai aspektai // Justitia. 2006, Nr. 3(61). P. 68-84.

⁷ I. Erdos. A Measure to Protect Computer-Implemented Inventions in Europe // http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/law/elj/jilt/2004_3/erdos; prisijungimo laikas: 2007–10–30.

⁸ Henderson K., Kane H. Internet Patents: Will They Hinder the Development of E-Commerce? // http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/law/elj/jilt/2001_1/henderson; prisijungimo laikas: 2007–10–30.

skirtingų patentų teisės sistemos šalininkės – Jungtinės Amerikos Valstijos (toliau – JAV) bei Europos patentų organizacija (taip pat ir Lietuva, kuri yra Europos patentų išdavimo konvencijos valstybė narė). Skirtingų patentų sistemų analizė bei palyginimas, mūsų manymu, gali padėti geriau suvokti konkrečių patentabilumo kriterijų turinį, sampratų, taikomų šių kriterijų turiniui nustatyti, probleminius aspektus, galiausiai, skirtingų patentų sistemų privalumus ir trūkumus. Be to, esant nedidelei patentavimo praktikai bei negausiai, dar besiformuojančiai teismų praktikai patentų teisės srityje Lietuvoje, magistro baigiamajame darbe atlikta išsami patentabilumo kriterijų sampratos, suformuluotos kitose valstybėse, šios srities problematikos ir problemos sprendimo būdų analizė gali būti naudinga Lietuvos teisės teorijai bei praktikai formuojant tinkamiausią išradimo patentabilumo kriterijų turinį bei sprendžiant iškylančias šios srities problemas.

Hipotezės iškėlimas. Galiojantys teisės aktai patentų teisės srityje (nacionaliniai, regioniniai bei tarptautiniai), nustatantys išradimo patentabilumo kriterijus bei jų turinį, nesudaro prielaidų vienodam išradimo patentabilumo kriterijų turinio suvokimui pasauliniu mastu bei skirtingam šių kriterijų sampratos traktavimui atskirų išradimų atžvilgiu.

Magistro baigiamojo darbo objektas. Šio magistro baigiamojo darbo *tyrimo objektas* – išradimo patentabilumo kriterijai. Bendriausia prasme šio magistro baigiamojo darbo tyrimo pažinimo procesas bus nukreiptas į išradimo patentabilumo kriterijų, kaip įstatymo įtvirtintų reikalavimų patentuojamiems išradimams, pažinimą pagal EPK, Lietuvos Respublikos bei JAV patentų teisės aktus.

Magistro baigiamojo darbo dalykas. Magistro baigiamojo darbo *tyrimo dalykas* – naujumo, techninio lygio ir pramoninio pritaikomumo aktualūs teoriniai ir praktiniai aspektai.

Magistro baigiamojo darbo tikslas ir uždaviniai. Pagrindinis darbo tikslas yra išanalizuoti bei palyginti naujumo, išradimo lygio ir pramoninio pritaikomumo kriterijų aktualius teorinius ir praktinius aspektus įvairiose valstybėse.

Darbui yra keliami tokie savarankiški uždaviniai:

- Išanalizuoti nagrinėjamų valstybių doktriną bei teisės aktus, nustatančius naujumo, išradimo lygio ir pramoninio pritaikomumo kriterijų turinį.
- Išanalizuoti ir apibendrinti šių kriterijų turinio sampratos specifiką, atsižvelgiant į tam tikros srities išradimų ypatybes.
- Išanalizuoti ir apibendrinti įvairių valstybių šių kriterijų taikymo praktiką, nustatyti galimas teisinio reglamentavimo spragas.
- Palyginti užsienio valstybių praktiką, susijusią su nagrinėjama problema, su nacionaline praktika, kartu numatant galimybę, kaip būtų galima panaudoti užsienio valstybių praktiką sprendžiant nacionaliniu lygmeniu kylančias problemas.

Informacijos šaltiniai ir tyrimo metodika. Vienas pagrindinių ir svarbiausių teorinių metodų, taikomų šiame magistro baigiamajame darbe, – *lyginamasis metodas*. Šiuo metodu vadovaujantis buvo analizuojamos ir lyginamos įvairiose valstybėse galiojančios patentabilumo kriterijų turinio sampratos, doktrinos bei teorijos patentabilumo kriterijų turiniui atskleisti. *Mokslinės literatūros analizės metodas* magistro baigiamajame darbe buvo naudojamas nagrinėjant mokslinę literatūrą nagrinėjama tema: atskleidžiant atskirų patentabilumo kriterijų teorinius bei praktinius aspektus, dėl jų turinio suvokimo kylančias problemas. Atsižvelgiant į tai, kad nagrinėjama tema literatūros lietuvių kalba yra labai mažai, moksliniame darbe daugiausia naudotasi užsienio alstybių autorių darbais: straipsnių rinkiniais, užsienio valstybių žurnalų publikacijomis (P.Jurčio, G.Zekos, M.A.Lemley, J.Candlish, C.Laub, D.S. Almelling ir daugelio kitų autorių moksliniais straipsniais), monografijomis, specialiaja literatūra (Kasperavičius P., Žilinskas V. Intelektinė nuosavybė ir jos apsauga, Durham A.L. Patent Law Essentials: A Concise Guide, Bently L., Sherman B. Intellectual property law ir kt.). *Alternatyvų metodas* magistro baigiamajame darbe taikomas lyginant ir abipusiškai kritikuojant konkuruojančias išradimo patentabilumo kriterijų turinio nustatymo teorijas. Magistro baigiamojo darbo metu taikytas svarbiausias empirinis metodas – *teisinių dokumentų analizės*. Naudojantis šiuo metodu buvo analizuojami tiek nacionalinės teisės aktai – Lietuvos Respublikos Patentų įstatymas, Patentinių paraiškų padavimo, ekspertizės ir patentų išdavimo taisyklės IR/01/98 - , tiek ir regioniai – 1973 m. Europos patentų išdavimo konvencija - bei tarptautiniai – 1994 m. Sutartis dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba (toliau – TRIPS) - teisės aktai, Jungtinių Amerikos Valstijų (toliau – JAV) teismų praktika, Europos patentų tarnybos apeliacinės kolegijos bei Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika patentų srityje, siekiant išsiaiškinti bei atskleisti patentabilumo kriterijų – naujumo, išradimo lygio ir pramoninio pritaikomumo – turinį ir požymius. Vadovaujantis šiuo metodu bus nustatinėjami teisiniai patentabilumo kriterijų turinio aspektai.

Teorinė magistro baigiamojo darbo reikšmė. Išanalizavus išradimo patentabilumo kriterijų teorinius ir praktinius aspektus nagrinėjamose valstybėse, šiuo magistro baigiamuoju darbu siekiama pateikti išvadas bei siūlymus galimiems problemų sprendimo būdams.

Praktinė magistro baigiamojo darbo reikšmė. Atlikus išsamią išradimo patentabilumo kriterijų analizę, siekiant geresnės bei tinkamesnės, suderinamos su patentų teisės tikslais, išradimų apsaugos, gautus rezultatus (išvadas bei pasiūlymus) bus galima panaudoti tiek teisėkūroje - tobulinant teisinę bazę patentų srityje, tiek ir praktikoje (tiek išradimo patentavimo proceso metu, tiek ginčų dėl išradimo patentabilumo sprendimo metu) – aiškinant tikrąjį patentabilumo kriterijų turinį bei darant išvadas dėl tam tikrų išradimų gebėjimo juos atitikti.

I. IŠRADIMO PATENTABILUMO KRITERIJŲ SAMPRATA

1.1. Patentas – išradimų apsaugos forma

Patentas [lot. *patens* (kilm. *patentis*) – atviras, aiškus] – dokumentas, patvirtinantis, kad techninį sprendimą valstybė laiko išradimu, ir suteikiantis asmeniui, kuriam jis išduodamas, išimtinę teisę tą išradimą realizuoti⁹. Kaip nurodoma Lietuvos Respublikos patentų įstatyme¹⁰, patentas yra *išradimų apsaugos forma*. Tai mainai tarp visuomenės ir išradėjo. Išradėjas atskleidžia išradimą, o visuomenė jam suteikia riboto laikotarpio monopolį („išskirtines teises“) komercinės naudos gavimui. Daugelio valstybių (išskyrus JAV) patentų įstatymuose, tiesiogiai nenurodyta, kas pripažįstama išradimu, tiesiog išvardijama, kas juo nėra laikoma. Išradimo sąvokos nepateikimas teisės aktuose gali būti paaiškinamas tuo, kad pati sąvoka „išradimas“ dažniausiai yra vertinamojo pobūdžio ir tam tikros inovacijos pripažinimas išradimu priklauso nuo atitinkamos situacijos konkrečių aplinkybių¹¹. Tose valstybėse, kur visgi yra pateikiama išradimo sąvoka, ji yra nusakyta gana įvairiai. Pavyzdžiui, **JAV** patentų akte (35 U.S.C. § 100)¹² nurodoma, kad išradimais pagal šį teisės aktą yra laikomi išradimai arba atradimai. Pagal EPK (52 str. 1d.)¹³ patentai išduodami už naujus, išradimo lygiu pasižyminčius ir galimus pramoniniu būdu naudoti išradimus. Beje, analogiška formuluotė dėl išradimų randama ir **Lietuvos Respublikos** patentų įstatyme. Taigi, valstybėse, kur išradimo sąvoka patentų įstatymuose nesuformuluota ar suformuluota labai glaustai, išradimo samprata formuluojama patentabilumo kriterijų bei patentabilumo išimčių pagalba.

Patentabilumo išimtys padeda formuluoti išradimo sąvoką tik netiesiogiai – t.y., padeda išsiaiškinti, kas nėra pagal teisės aktus laikoma išradimu¹⁴. Nors visos teisės aktų įvardijamos patentabilumo išimtys yra gana skirtingos, tačiau visoms joms bendra yra tai, kad jos yra nukreiptos į veiklas, kurių tikslas nėra pasiekti konkretų techninį rezultatą, o yra labiau abstraktaus bei intelektualinio pobūdžio veiklos¹⁵. JAV patentų akte, kitaip nei EPK, TRIPS sutartyje ar nacionaliniuose teisės aktuose, nėra analogiškų nuostatų dėl to, kas nėra laikoma išradimu. Išradimo patentabilumo išimtys bei jų taikymo sąlygos JAV yra suformuotos teismų praktikos keliu. Pavyzdžiui, byloje *Rubber-Tip Pencil Co v Howard* JAV Aukščiausiasis teismas nurodė, kad

⁹ Tarptautinių žodžių žodynas/ vyr. red. Kvietkauskas V. Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija, 1985. P. 369.

¹⁰ Lietuvos Respublikos patentų įstatymas // Valstybės žinios. 1994, Nr. 8-120.

¹¹ Bainbridge D.I. Intellectual property. Harlow : Pearson, : Longman, 2007. P. 377.

¹² Title 35 of the United States Code. // <http://www.bitlaw.com/source/35usc/>; prisijungimo laikas: 2008-02-12.

¹³ 1973 m. Europos patentų išdavimo konvencija // Valstybės žinios. 2004, Nr. 147-5325.

¹⁴ EPK (52(2)str.), LR patentų įstatymą (2 str.),

¹⁵ Pagal: Prime T. European intellectual property law. Aldershot : Ashgate, : Dartmouth, 2000. P. 184.

išradimais, kurie pagal galiojančius teisės aktus gali gauti patentinę apsaugą, negali būti laikomi gamtos dėsniai, natūralioje aplinkoje esantys gyvi organizmai ar abstrakčios idėjos¹⁶. Taigi, patentabilus išradimas – t.y. vertas patentinės apsaugos – turi ne tik atitikti išradimo definiciją bei išradimo patentabilumo kriterijus, bet ir nepakliūti į teisės aktų numatytas patentabilumo išimtis.

Svarbu įsidėmėti, kad sprendimas, kaip teisinės apsaugos objektas, besantis nematerialus, privalo būti įkūnytas tam tikrame įrenginyje, technologijoje, medžiagoje, kad būtų pripažintas išradimu¹⁷. Tuo tarpu išradybinių teisinio santykio objektas, kaip rodo išradimo sąvoka, yra išradimui keliamas sąlygas atitinkantis uždavinio techninis sprendinys, kuris yra ne fizinis, bet mintinis objektas. Kad toks techninis sprendinys galėtų gauti patentinę apsaugą, jis privalo būti išreikštas objektyvia forma – įkūnytas fiziniuose objektuose: įrenginiuose, technologijose ir pan¹⁸.

Apibendrinant viską galima teigti, kad *išradimu laikomas objektyvia forma išreikštas vidutinio lygio specialistui neakivaizdus, naujas bet kokios problemos techninis sprendimas, kurį galima naudoti pramonėje ar kitose srityse*¹⁹. Akivaizdu, kad išsamios išradimo apibrėžimo teisės aktų lygmeniu stoką kompensuoja pagrindinių išradimų patentabilumo reikalavimų – naujumo, išradimo lygio ir pramoninio pritaikomumo – definicijos, pateiktos teisės aktuose bei jų interpretacija teismų praktikoje, kaip vėliau matysime, taip pat ir patentabilumo išimtys, leidžia suformuoti efektyvų bei praktišką „išradimo“ apibrėžimą, padedantį tinkamai įvertinti konkretaus išradimo patentabilumą.

1.2. Išradimo patentabilumo kriterijų bendroji samprata ir teisinis reglamentavimas

Išradimai, kad jiems būtų galima suteikti patentinę teisinę apsaugą, turi būti nauji, išradimo lygio ir turėti pramoninį pritaikymą²⁰. Išradimo patentabilumo sąvoka gali būti suprantama dvejopai. Siauroji išradimo patentabilumo sąvoka apibūdina tik patentabilumą kaip patentavimo prielaidą(ang. *patentable subject matter*). Išradimo patentabilumo siauroji reikšmė implikuoja patentinę paraišką ar ginčą nagrinėjančio subjekto pareigą visų pirma išsiaiškinti, ar išradimas gali būti patentuojamas, t.y. ar jis neprieštarauja gerai moralei ir viešajai tvarkai. Šiame moksliniame

¹⁶ Rubber-Tip Pencil Company v. Howard, 87 U.S. 20 Wall. 498 498 (1874) // <http://supreme.justia.com/us/87/498/case.html>; prisijungimo laikas: 2008-02-22.

¹⁷ Kasperavičius P., Žilinskas V. Intelektinė nuosavybė ir jos apsauga. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2004. P.155.

¹⁸ Žilinskas V., Kasperavičius P., Kiškis M. Intelektinė nuosavybė ir jos apsauga. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2007. P.267.

¹⁹ Kasperavičius P., Žilinskas V. Intelektinė nuosavybė ir jos apsauga. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2004. P.158.

²⁰ P. Jurčys. Biotechnologinių ir nanotechnologinių išradimų patentavimo teisiniai aspektai // Justitia. 2006, Nr. 3(61). P. 68-84.

darbe nagrinėjamas išradimų patentabilumas remiasi plačiuoju požiūriu(ang. *patentability*) – tai ne tik galimybė patentuoti išradimą apskritai, bet ir vertinimas, ar išradimas atitinka patentavimo reikalavimus – naujumo, išradimo lygio bei pramoninio pritaikomumo kriterijus²¹.

Naujausias galiojantis tarptautinis susitarimas intelektinės nuosavybės apsaugos srityje – 1994 m. Pasaulio prekybos organizacijos Sutartis dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba(toliau – TRIPS sutartis)²² – numato, kad pagal šį teisės aktą gali būti patentuojami visokie visų technologijos sričių išradimai, produktai ar procesai, tik jeigu jie yra nauji, išradimo lygio ir gali būti pritaikomi pramonei(27 str. 1 d.)²³. Tiek JAV, tiek ir Europos valstybės(tarp jų ir Europos Bendrija bei valstybės narės, taigi ir Lietuva, taip pat EPO valstybės narės) yra šios tarptautinės sutarties valstybės narės, tad jų teisės aktai patentų teisės srityje turi būti suderinti su šios sutarties nuostatomis. Kita vertus, TRIPS nėra tiesioginio veikimo teisės aktas, ji reikalauja nacionalinio teisės akto priėmimo. Pagal TRIPS sutartį, valstybės narės savo teisės sistemoje ir praktikoje pačios gali nustatyti atitinkamą šios Sutarties nuostatų vykdymo būdą(1 str. 1 d.)²⁴. Nesant vienos tarptautinės institucijos, kuri išaiškintų TRIPS sutarties nuostatas, tarp jų ir susijusias su patentais, bei formuotų vienodą visoms valstybėms narėms šių nuostatų taikymo praktiką, TRIPS nuostatų aiškinimą atlieka pačios valstybės narės įstatymų leidybos ar teismų praktikos keliu.

Pagal EPK(52 str.)²⁵, „Europos patentai išduodami visų technikos sričių išradimams, jei yra nauji, išradimo lygio ir turi pramoninį pritaikomumą“. Analogiškai patentabilumo kriterijai yra įtvirtinti ir nacionaliniame teisės akte, reglamentuojančiame išradimų teisinę apsaugą(Lietuvos Respublikos patentų įstatymo 2 str.). JAV patentų akte, pavyzdžiui, nurodoma, kad „kiekvienas, kuris išranda ar atranda bet koki naują ir *naudingą* procesą, mašiną, gamybos procesą ar medžiagos sudėtį ar bet koki naudingą jos patobulinimą, gali gauti išradimo patentą, jei tenkinamos šios dalies sąlygos ir reikalavimai“(35 U.S.C. § 101). Tos sąlygos – tai pareikšto patentuoti išradimo naujumas ir neakivaizdumas(išradimo lygis)(35 U.S.C. § 102, 103).

Apibendrinami galime teigti, kad išradimo patentabilumo kriterijai, skirti užtikrinti, kad sukurtasis sprendimas atitinka išradimui keliamus reikalavimus ir toje valstybėje gali būti įformintas išradimu²⁶, nepaisant kiek skirtingo įvardijimo, daugumoje valstybių, TRIPS sutarties dalyvių, iš esmės yra vienodi, tai – naujumas, išradimo lygis(neakivaizdumas) bei pramoninis pritaikomumas(naudingumas).

²¹ Ten pat.

²² TRIPS sutartyje taip pat kodifikuotos ir 1883 m. Paryžiaus konvencijos dėl pramoninės nuosavybės saugojimo nuostatos.

²³ Pasaulio prekybos organizacijos steigimo sutartis // Valstybės žinios, 2001, Nr.46-1620.

²⁴ Ten pat.

²⁵ Europos patentų išdavimo konvencija (Europos patentų konvencija (1973 m. redakcija)) // Valstybės žinios, 2004, Nr. 147-5325.

²⁶ Kasperavičius P. Patentotlogija. Vilnius: Baltic ECO, 1997. P.61.

II. ATSKIRŲ IŠRADIMO PATENTABILUMO KRITERIJŲ ANALIZĖ

2.1. Išradimo naujumas

2.1.1. Bendroji samprata ir teorijos

Egzistuoja trys pagrindinės išradimo naujumo nustatymo teorijos – *lokalinio, reliatyvus pasaulinio ir absoliutaus pasaulinio* naujumo²⁷. **Lokalinis sprendimo naujumas** reiškia, kad išradimu pripažįstamas sprendimas, kuris naujas tik patentavimo valstybėje, (pvz., Egipte, Pakistane). Toje valstybėje sprendimas laikomas nauju, jeigu joje iki prioriteto datos jis nebuvo viešai paskelbtas ir viešai naudotas, o viešas paskelbimas ir viešas naudojimas užsienyje naujumo nenaikina²⁸. Suprantama, kad tai sudaro sąlygas nesąžiningiems subjektams užsitikrinti monopolį iš užsienio pasisavintus sprendimus patentuoti ir naudoti gamybiniais ir komerciniais tikslais. **Absoliutus pasaulinis naujumas** yra tada, kai sprendimas iki jo prioriteto datos nebuvo viešai paskelbtas ir viešai panaudotas patentavimo valstybėje ir užsienyje (pvz., Didžiojoje Britanijoje, Lietuvos Respublikoje, Prancūzijoje)²⁹. EPK³⁰ 54 str. bei LR patentų įstatymo³¹ 3 str. taipogi įtvirtina absoliutaus pasaulinio naujumo reikalavimą patentuojamiems išradimams. Pagal EPK (54 str. 1 d.), „išradimas laikomas nauju, jei jis nesudaro technikos lygio“, o technikos lygiu laikoma visa, kas iki patentų paraiškos padavimo datos visuomenei buvo prieinama dėl žodinio arba rašytinio apibūdinimo, naudojimo ar kuriuo kitu būdu (54 str. 2 d.). Analogiškos nuostatos yra ir Lietuvos Respublikos patentų įstatyme (3 str.)³². Vadovaujantis absoliutaus pasaulinio naujumo teorija, išradimas neteks naujumo, jei iki paraiškos jį patentuoti padavimo jis tapo visuomenei prieinamas dėl viešo paskelbimo ar naudojimo ne tik patentavimo valstybėje, bet ir bet kur už jos ribų. Išradimas praranda naujumą, jei atitinkamos srities specialistas „be papildomų pastangų“ gali išanalizuoti ir atgaminti išradimą sudarančią informaciją iš viešai skelbtų publikacijų ar visuomenei prieinamų naudoti įvairių įrenginių ar mechanizmų. Tad išradimo pardavimas rinkoje taipogi reikštų jo prieinamumą visuomenei, netgi jei niekas netirtų atitinkamo įrenginio veikimo principo ar

²⁷ Kasperavičius P., Žilinskas V. Intelektinė nuosavybė ir jos apsauga. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2004. P.158.

²⁸ Ten pat.

²⁹ Ten pat.

³⁰ 1973 m. Europos patentų išdavimo konvencija // Valstybės žinios. 2004, Nr. 147-5325.

³¹ Lietuvos Respublikos patentų įstatymas // Valstybės žinios. 1994, Nr. 8-120.

³² „Išradimas yra naujas, jei jis nežinomas technikos lygiu. Technikos lygiu laikoma visa, kas iki patentinės paraiškos padavimo datos arba, jeigu pretenduojama į prioritetą, iki prioriteto datos buvo viešai skelbta arba naudota Lietuvos Respublikoje ar užsienyje.“

cheminio preparato sudėties, ir netgi jei niekas neketintų to padaryti³³. Beje, pagal EPT techninės apeliacinės kolegijos praktiką, išradimo, susidedančio iš derinio įvairių sudėtingų detalių, kurių negalima tiksliai išanalizuoti, naudojimas ir netgi plataus masto prekyba juo, negali panaikinti tokio išradimo naujumo³⁴. Vis dėlto, vėlesnėje byloje techninė apeliacinė kolegija nurodė, kad sąvoka „be papildomų pastangų“ ne visiškai tinka naujumo kriterijaus įvertinimui ir kad netgi jei reklamuojamas produktas negalėtų būti išanalizuotas išsamiai, jis vis tiek prarastų naujumą, jei produkto analizė įgalintų atgaminti bet ką, kas patenka į pareikšto patentuoti išradimo apibrėžtį³⁵. Pagal šią teoriją galėtų susidaryti nenormali situacija, kuomet straipsnis vietiniame laikraštyje Tibete, galėtų panaikinti išradimo, pareikšto patentuoti Lietuvoje, naujumą, net jei ta publikacija niekada nebūtų perskaityta už Tibeto ribų. Susilaukdama kritikos dėl įtraukimo į techninio lygio sampratą abejotinos, neaiškios informacijos, kas apsunkina naujų išradimų patentavimo procesą, absoliutaus pasaulinio naujumo teorija vis dėlto savo labai išsaugo svarbų kontrargumentą: absoliutaus pasaulinio naujumo taikymas suteikia aiškias, vienareikšmiškai suprantamas gaires nustatyti išradimo naujumo kriterijų, o tai savo ruožtu padeda išvengti bet kokio subjektyvumo sprendžiant visus vertinamojo pobūdžio klausimus³⁶. Ieškomamos vidurio kelio tarp lokalinio ir absoliutaus pasaulinio naujumo, kai kurios šalys pradėjo taikyti vadinamąją „sumaišyto naujumo“ arba kitaip – *reliatyvaus(santykinio) pasaulinio naujumo* teoriją. Pagal šią teoriją išradimo naujumas yra tikrinamas pagal viešą paskelbimą ir viešą naudojimą patentavimo valstybėje ir viešą paskelbimą užsienyje (pvz., JAV, Japonijoje)³⁷. Tai reiškia, kad vėliau pareikštas patentuoti išradimas neatitiks naujumo reikalavimo, jei valstybėje ar bet kur už jos ribų buvo spausdintų publikacijų apie jį, ir kartu tokio vėliau pareikšto patentuoti išradimo naujumas nebus paneigtas, jei jis anksčiau buvo naudotas užsienyje, tačiau nebuvo spausdintų publikacijų apie jį³⁸. Problemų vadovaujantis šia teorija gali kilti tada, kai pareiškiamas patentuoti išradimas apimtų ir tradicines žinias. Klasikinis šios problemos pavyzdys yra JAV išduotas patentas žaizdų gydymui daržine

³³ Europos patentų tarnybos Išplėstinės apeliacinės kolegijos 1992 m. gruodžio 18 d. sprendimas byloje G 1/92 „Availability to the public.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/g920001ep1.htm#txt>; prisijungimo laikas: 2008-01-29.

³⁴ Pavyzdžiui, kontrolės programa, įrengta mikroschemoje, kuri jau buvo pardavinėjama prieš pareiškiant ją patentuoti, neprarado savo naujumo, kadangi jos analizė ir atgaminimas užimtų daugybę metų. (Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1991 m. balandžio 17 d. sprendimas byloje T 461/88 „HEIDELBERGER DRCKMASCHINEN /Microchip.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t880461ep1.htm>; prisijungimo laikas: 2008-01-29.).

³⁵ Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1994 m. rugpjūčio 17 d. sprendimas byloje T 952/92 „FISONS/Prior use.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t920952ep1.htm>; prisijungimo laikas: 2008-01-29.

³⁶ Bently L., Sherman B. Intellectual property law. Oxford: Oxford University Press, 2004. P. 444.

³⁷ Kasperavičius P., Žilinskas V. Intelektinė nuosavybė ir jos apsauga. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2004. P.158.

³⁸ Gayler v. Wilder, 51 U.S. 10 How. 477 477 (1850) // <http://supreme.justia.com/us/51/477/>; prisijungimo laikas: 2008-02-21.

ciberžole. Nors toks gydymo būdas buvo žinomas bei naudojamas Indijoje tūkstančius metų, toks išradimo naudojimas Indijoje, nesant rašytinių publikacijų, nebuvo laikomas JAV technikos lygiu³⁹.

JAV, kuri yra reliatyvaus pasaulinio naujumo teorijos šalininkė, naujumo reikalavimas yra negatyvus: JAV patentų akte(35 U.S.C. § 102)⁴⁰ numatyta, kad asmuo turi teisę reikalauti išduoti patentą, nebent būtų tam tikrų aplinkybių, kurios naikina išradimo naujumą. Be to, JAV, išradimo naujumui nustatyti, taikoma ir vadinamoji „pirmo sukūrusio išradimą“ doktrina, tuo tarpu Europoje taikoma „pirmo užpildžiusio patentinę paraišką“ doktrina. Pagal pastarąją doktriną pirmenybė patentuoti išradimą bus suteikta tam išradėjui, kuris pirmas užpildys ir pristatys patentų biurui teisės aktų reikalaujamus dokumentus išradimui patentuoti. Šiuo atveju nekyla didesnių sunkumų nustatyti, kam bus suteikta pirmenybė patentuoti išradimą⁴¹. Daug daugiau keblumų bei problemų kyla nustatinėjant pirmenybę patentuoti išradimą pagal „pirmo sukūrusio išradimą“ doktriną, nes tokiu atveju pirmenybės nustatinėjimo procesas yra daug ilgesnis, brangesnis ir mažiau nuspėjamas⁴². Iškilusias problemas ir neaiškumus bando kompensuoti gausi JAV teismų praktika šioje srityje. Pagal bendrą taisyklę, pirmenybė patentuoti išradimą bus suteikta tam asmeniui, kuris praktiškai gali pademonstruoti išradimą sukūręs pirmas.⁴³ Tiesa, „pirmo sukūrusio išradimą“ doktrina turi vieną svarbią išimtį: pirmiau sukurtam išradimui nebus suteikta pirmenybė būti patentuotam ir toks išradimas negalės būti panaudotas prieš vėliau savarankiškai tokį pat išradimą sukūrusį išradėją, jei pirmiau sukurtas išradimas buvo „apleistas, nutylėtas ir nuslėptas“. Išradimas bus laikomas „apleistu, nutylėtu ir nuslėptu“, jei per protingą laiką nuo jo sukūrimo, nebuvo imtasi jokių veiksmų išradimui pavišinti: nepateikia patentinės paraiškos išradimui patentuoti, viešai nenaudoja išradimo, neišleidžia pardavimui į rinką ar neišspausdina publikacijos apie jį⁴⁴. Išradimo nuslėpimas preziumuojamas, jei pareikšti jį patentuoti ar pavišinti visuomenei yra delsiama daugiau kaip dvejus metus nuo jo sukūrimo. Antra vertus, ši prezumpcija gali būti paneigta įrodymais, kad uždelsimas buvo sąlygotas pastangų patobulinti išradimą(bet ne komercializuoti jį) arba jei iki to laiko, kol antrasis išradėjas pateikia paraišką patentuoti išradimą, pirmasis išradėjas

³⁹ Kita vertus, 1997 m. Indijos Mokslinių ir pramoninių tyrinėjimų tarybai padavus apeliaciją, JAV Patentų ir prekių ženklų biuras pripažino šio išradimo patentą negaliojančiu, nes, pasirėmus 1953 m. išspausdintu straipsniu „Indijos medicinos žurnale“ bei ajurvedos tekstais, pripažinta, kad išradimas neatitiko naujumo reikalavimo

⁴⁰ Title 35 of the United States Code. // <http://www.bitlaw.com/source/35usc/>; prisijungimo laikas: 2008-02-12.

⁴¹ Kita vertus, „pirmo užpildžiusio patentinę paraišką“ primenybė patentuoti išradimą(remiantis Lietuvos Respublikos patentų įstatymo 32 str.), bus paneigta suinteresuotam asmeniui pateikus teismui ieškinį dėl nuosavybės teisės į patentinę paraišką ar patentą pripažinimo, jeigu esminiai išradimo požymiai, aprašyti patentinėje paraiškoje arba patente, yra sukurti jo, o ne patentinės paraiškos pareiškėjo ar patento savininko.(Lietuvos Respublikos patentų įstatymas // Valstybės žinios. 1994, Nr. 8-120.).

⁴² Barrett M. Intellectual property: cases and materials. St. Paul (Minn.) : Thomson/West, 2007. P. 164.

⁴³ J. Candlish. Coming to Terms with Biocapitalism: Norms and idiosyncrasies of a molecular biology patent // Biochemistry and Molecular Biology Education. 2002, Nr. 30(5). P. 324-327.

⁴⁴ Gilbert Correge, Eugene Dominique, and Danilo Ciprian v. Dennis E. Murphy, 705 F.2d 1326 (Fed. Cir. 1983) // <http://vlex.com/vid/38434366>; prisijungimo laikas: 2008-03-09.

atnaujina pastangas patentuoti ar pavišinti išradimą visuomenei⁴⁵. Kaip pažymima teismų praktikoje⁴⁶, ši išimtis iš „pirmo sukūrusio išradimą“ taisyklės, yra tarsi atlygis tiems išradėjams, kurie pavišina savo išradimą visuomenei, ir bausmė tiems išradėjams, kurie savo išradimą nuo jos nuslepia. Taikant „pirmo užpildžiusio patentinę paraišką“ teoriją šios problemos nekyla, nes, galiojant principui „kas pirmas laike, tas ir teisėje“, t.y. pirmenybę išradimo patentavimui siejant su pirmenybe registruojant jį, išradėjai, siekdami gauti išskirtines teises į savo sukurtą išradimą, patys yra suinteresuoti kuo greičiau jį atskleisti visuomenei, užpildydami patentinę paraišką⁴⁷.

Vertinant, kuris išradėjas yra pirmasis ir kuriam priklauso pirmenybė patentuoti išradimą, svarbu nustatyti išradimo sukūrimo momentą. Pagal JAV patentų akto nuostatas⁴⁸, išradimas apima du elementus – išradimo sumanymą ir jo realizavimą praktiškai. Išradimo sumanymas yra intelektinis išradimo sukūrimo elementas, tai nuolatinė idėja, susiformavusi išradėjo sąmonėje, koks turėtų būti ir kaip turėtų atrodyti galutinai sukurtas išradimas. Sumanymas laikomas užbaigtu tik tada, kai išradėjas randa sprendimą iškeltai problemai, o išradimo sprendimas yra pakankamai detalus, kad įprastinių gebėjimų atitinkamos srities specialistas galėtų išradėjo idėjas panaudoti praktiškai be intensyvių mokslinių tyrinėjimų ir perdėtų eksperimentavimų⁴⁹.

Išradimas laikomas baigtu tik tada, kai jis yra realizuojamas praktiškai. Yra du išradimo realizavimo praktiškai būdai: a) faktinis(kai parodoma, kad išradimas yra tinkamas naudoti tam tikslui, kuriam jis ir sukurtas, t.y. kai jis įgauna fiziškai apčiuopiamą pavidalą ir yra išbandytas, sėkmingai veikia⁵⁰ ir b) konstruktyvus(kai užpildoma patentinė paraiška, jei pareiškėjas tinkamai įvykdo išradimo atskleidimo reikalavimus). Išradimo realizavimas praktiškai reiškia išradėjo idėjų fizinį įkūnijimą, kurio veikimą daugeliu atvejų patvirtinai įvairūs bandymai⁵¹. Siekdama įrodyti

⁴⁵ Robert S. Lutzker v. Catherine Plet 843 F.2d 1364 (Fed. Cir. 1988) // <http://vlex.com/vid/37202378>; prisijungimo laikas: 2008-03-09.

⁴⁶ Durham A.L. Patent Law Essentials: A Concise Guide. Westport: Greenwood Publishing Group, Inc., 1999. P. 81.

⁴⁷ Lietuvos Respublikos patentų įstatymo 3 str. 3 d. taip pat numato, kad išradimas nelaikomas nauju, jeigu jis, nors ir nežinomas technikos lygiu, yra aprašytas kito pareiškėjo patentinėje paraiškoje, kurios padavimo data yra ankstesnė ir kuri buvo paskelbta oficialiame Valstybinio patentų biuro biuletenyje vėliau arba tą pačią dieną, kai buvo nustatytas technikos lygis. Tad akivaizdu, kad pirmenybę išradimo patentavimui susiejus su pirmenybe jį registruojant(nes vėliau pateikusių patentinę paraišką asmenų sukurtas išradimas praras naujumą palyginti su anksčiau patentinę paraišką pateikusių asmenų sukurtu išradimu), Lietuvos patentų teisės nuostatomis taip pat siekiama paskatinti išradėjus, sieksiančius gauti išskirtines teises(patentų pavidalu) į savo sukurtus išradimus, kuo greičiau atskleisti savo išradimą visuomenei.

⁴⁸ 35 U.S.C. § 102(g(2)).

⁴⁹ Jeffrey R. Sewall and Ronald G. Walters v. Ronald G. Walters. 21 F.3d 411 (Fed. Cir. 1994) // <http://vlex.com/vid/36089612>; prisijungimo laikas: 2008-02-09.

⁵⁰ Dsl Dynamic Sciences Limited v. Union Switch & Signal, Inc. 928 F.2d 1122 (Fed. Cir. 1991) // <http://vlex.com/vid/37357576>; prisijungimo laikas: 2008-03-09.

⁵¹ F. Brantley Scott and John H. Burton v. Roy P. Finney 34 F.3d 1058 (Fed. Cir. 1994) // <http://vlex.com/vid/36102749>; prisijungimo laikas: 2008-03-09.

savo pirmenybę, šalis turi pateikti išradimo sumanymo ar faktinio pritaikymo praktiškai įrodymų, nes nesant įrodymų, patentinės paraiškos padavimo data ir laikoma išradimo sukūrimo data⁵².

Kaip jau minėta, taikant „pirmo užpildžiusio patentinę paraišką“ doktriną, nustatyti, kam priklauso pirmenybė patentuoti išradimą nėra sudėtinga, kadangi tuomet tereikia žinoti patentinės paraiškos padavimo datą. Taikant „pirmo sukūrusio išradimą“ doktriną, pirmenybės, kuri tokiu atveju remiasi išradimo suvokimu ir pritaikymu praktiškai, nustatymas yra kur kas problematiškesnis. Išradimo suvokimo datą yra sudėtinga įrodyti, nes suvokimas yra intelektinis veiksmas ir iš esmės esti tik išradėjo sąmonėje. Kita vertus, taikant pastarąją teoriją užtikrinama galimybė atlyginti už pastangas „tikrajam“ išradėjui. Be to, taikant šią teoriją, yra apsaugomi pavieniai išradėjai bei nedidelės kompanijos, kurios turi nedideles finansines galimybes užpildyti patentines paraiškas dar ankstyvoje išradimo sukūrimo stadijoje. Tad taikant „pirmo sukūrusio išradimą“ teoriją, t.y. nekeliant reikalavimo kuo greičiau užpildyti patentinę paraišką išradimo patentui gauti, bent iš dalies apsaugoma nuo skubotų patentinių paraiškų neišstobulintiems, prastesnės kokybės išradimams patentuoti⁵³. Siekdami išvengti situacijų, kuomet keli asmenys ginčytų vienas kito pirmenybę patentuoti išradimą, JAV teismai yra suformulavę keletą išradimo suvokimo ir pritaikymo praktiškai datos nustatymo taisyklių. Pirmiausia, preziumuojama, kad, nesant kitų įrodymų, data, kai užpildoma patentinė paraiška, ir yra išradimo sukūrimo data⁵⁴. Taigi, tarsi konstatuojama de facto „pirmo užpildžiusio patentinę paraišką“ sistema. Kita vertus, jei išradėjas nori tam tikras žinias išbraukti iš technikos lygio, pagal kurį bus nustatinėjamas išradimo naujumas, jis gali, remdamasis rašytine priesaika ir įtikinančiais įrodymais, tvirtinti, kad išradimo suvokimo ir pritaikymo praktiškai data yra ankstesnė nei patentinės paraiškos užpildymo data⁵⁵.

Išradimo sukūrimo momentas yra svarbus ne tik pirmojo išradėjo identifikavimui, bet kartu ir technikos lygio nustatymui. Nustačius pirmojo išradimo sukūrimo datą, visa, kas buvo viešai skelbta, naudota, publikuota iki šios datos, bus priskiriama, o kas vėliau – jau nebepriskiriama technikos lygiui⁵⁶. Šis aspektas kartu nurodo skirtumą tarp išradimo sukūrimo momento svarbos JAV ir Europoje: Europoje (pagal EPK), skirtingai nei JAV, išradimo sukūrimo momentas svarbus tik technikos lygio įvertinimui ir visiškai neturi įtakos pirmenybės patentuoti tam tikrą išradimą nustatymui, kadangi čia pirmenybei nutatyti, kaip jau minėta, vadovaujamasi „pirmo užpildžiusio patentinę paraišką“ taisykle. Antra vertus, itin svarbu pažymėti, kad JAV (pagal susiformavusią

⁵² Hybritech Incorporated v. Monoclonal Antibodies, Inc. 802 F.2d 1367 (Fed. Cir. 1986) // <http://vlex.com/vid/37660883>; prisijungimo laikas: 2008-03-09.

⁵³ Barrett M. Intellectual property: cases and materials. St. Paul (Minn.) : Thomson/West, 2007. P. 164.

⁵⁴ Bausch & Lomb, Inc. v. Barnes-Hind/Hydrocurve, Inc., and Barnes-Hind International, Inc. 796 F.2d 443 (Fed. Cir. 1986) // <http://vlex.com/vid/37660253>; prisijungimo laikas: 2008-03-12.

⁵⁵ Durham A.L. Patent Law Essentials: A Concise Guide. Westport: Greenwood Publishing Group, Inc., 1999. P. 92.

⁵⁶ Ibid, P. 89.

teismų praktika), kaip ir pagal EPK, išradimo patentavimo pirmenybė *pirmiausia* nustatinėjama remiantis pirmumu užpildant patentinę paraišką, o „pirmo sukūrusio išradimą“ teorija, kaip ištaisanči pirmenybės nustatinėjimo pagal patentinės paraiškos pildymo datą klaidas, taikoma tik tuomet, kai kyla ginčas tarp kelių išradėjų dėl atitinkamo išradimo sukūrimo pirmenybės.

2.1.2. Technikos lygio samprata

Išradimo naujumas – tai naujumas palyginus išradimą su esančiu technikos lygiu. Kaip minėta, pagal EPK technikos lygiu laikoma visa, kas iki Europos patento paraiškos padavimo dienos visuomenei buvo prieinama dėl žodinio arba rašytinio apibūdinimo, naudojimo ar kuriuo kitu būdu(54 str. 2 d.)⁵⁷. Be to, technikos lygiu laikomas Europos patentų paraiškų, kurių padavimo data yra ankstesnė ir kurios buvo paskelbtos tą pačią dieną ar vėliau, turinys(54 str. 3 d.). Pagal Lietuvos Respublikos patentų įstatymą(3 str.)⁵⁸, technikos lygiu laikoma visa, kas iki paraiškos padavimo datos arba, jeigu pretenduojama į prioritetą, iki prioriteto datos buvo viešai skelbta ar naudota Lietuvos Respublikoje ar užsienyje. Pagal JAV patentų akto nuostatas(35 U.S.C. § 102)⁵⁹, technikos lygiu laikoma visa, kas iki paraiškos padavimo arba prioriteto datos buvo žinoma apie išradimą šioje šalyje bei pats išradimo naudojimas šioje šalyje, taip pat visi ankstesni(iki paraiškos padavimo ar prioriteto datos) patentai ir spausdintos publikacijos bet kurioje šalyje. Toks teisinis reguliavimas JAV, kuomet žinios apie išradimą bei ankstesnis išradimo naudojimas neapima užsienio valstybių, tikriausiai buvo nustatytas prisitaikant prie praėjusio amžiaus techninių galimybių – t.y. egzistuojant tokiam technikos lygiui, būtų buvę labai sunku nustatyti užsienio valstybėse buvusį ankstesnį išradimo naudojimą ar žinias apie jį. Kaip pažymima teisės moksle, vis labiau globalesniems tampant tiek prekybai tarp šalių, tiek ir patiems moksliniams tyrinėjimams, toks teisinis reguliavimas jau nebeatitinka šiuolaikinių patentų teisės reikalavimų ir yra keistinas⁶⁰.

Bendra visoms techninių lygį sudarančioms žinių rūšims yra tai, kad jos visos daugiau ar mažiau jau yra tapusios visuomenės nuosavybe. Tad patento suteikimas tokiam išradimui, kuris jau buvo žinomas visuomenėje, jos naudojamas, buvo spausdintų publikacijų apie jį ar netgi suteiktas patentas, neatitiktų patentų teisės tikslų - skatinti informacijos skleidimą visuomenei, atlyginant išradėjams už jų pastangas. Priešingai, tai užkirstų kelią naudotis tais išradimais, žiniomis, kuriomis visuomenė jau buvo naudojusi⁶¹. Būtent dėl šios priežasties, jurisprudencijoje yra išreikštas

⁵⁷ 1973 m. Europos patentų išdavimo konvencija // Valstybės žinios. 2004, Nr. 147-5325.

⁵⁸ Lietuvos Respublikos patentų įstatymas // Valstybės žinios. 1994, Nr. 8-120.

⁵⁹ Title 35 of the United States Code. // <http://www.bitlaw.com/source/35usc/>; prisijungimo laikas: 2008-02-12.

⁶⁰ Durham A.L. Patent Law Essentials: A Concise Guide. Westport: Greenwood Publishing Group, Inc., 1999. P. 81.

⁶¹ Ibid, P. 82.

pasiūlymas į technikos lygio sampratą įtraukti ir tradicines žinias, naudojamas bet kurioje pasaulio dalyje, nesvarbu spausdintas, ar ne⁶². Laikantis šios technikos lygio sampratos, būtų išvengta tokių kontroversiškų situacijų, kaip minėtas pavyzdys dėl JAV patentuoto žaizdų gydymo daržinė ciberžole, žinomo ir naudoto tūkstančius metų indų tradicinėje medicinoje. Akivaizdu, kad išradimas, kurio sukūrimas iš esmės pagrįstas tūkstančius metų tam tikros visuomenės, socialinės ar etninės grupės kauptomis tradicinėmis žiniomis, neatitiktų patentų teisės reikalavimų: išradėjai neįdėtų į išradimo sukūrimą pastangų, vertų patentinės apsaugos, o iš visuomenės būtų atimama galimybė naudotis tais pasiekimais, kuriais ji jau naudojosi ir prie kurių sukūrimo ji prisidėjo pati.

Apibūdinant technikos lygio sampratą, svarbu yra išsiaiškinti ankstesnių patentinių paraiškų, kurios dar nebuvo išspausdintos vėlesnių patentinių paraiškų prioriteto datos(jei tokia joms buvo suteikta) dieną, vaidmenį. Neišspausdintos patentinės paraiškos nėra prieinamos visuomenei – dėl šios priežasties jos neturėtų būti priskiriamos technikos lygiui. Kita vertus, nuo seniausių laikų patentų teisėje yra įsitvirtinęs principas, kad už vieną išradimą būtų išduodamas tik vienas patentas, kitaip licenciatui būtų priversti mokėti dukart už naudojimąsi tuo pačiu išradimu, o tokių išradimų teisinės apsaugos laikas užsitęstų ilgiau, nei tai yra numatyta teisės aktuose⁶³. Tiek EPK(54 str. 3 d.)⁶⁴, tiek Lietuvos Respublikos patentų įstatymas(3 str. 3 d.)⁶⁵, tiek ir JAV patentų aktas(35 U.S.C. § 102)⁶⁶ viena ar kita forma nurodo, kad išradimas nelaikomas nauju, jei jis, nors ir nežinomas technikos lygiu, yra aprašytas kito pareiškėjo patentinėje paraiškoje, kurios padavimo data yra ankstesnė ir kuri buvo paskelbta vėliau arba tą pačią dieną, kai buvo nustatytas technikos lygis – t.y. pagal šiuos teisės aktus yra laikomasi vadinamojo „viso-turinio“(ang. „*whole-contents*“) požiūrio⁶⁷, pagal kurį visas ankstesnių neišspausdintų patentinių paraiškų turinys yra priskiriamas technikos lygiui. EPT ankstesnė neišspausdinta patentinė paraiška Europos patentui gauti yra priskiriama technikos lygiui sprendžiant vėliau pareikšto patentuoti išradimo naujumą, jei tik ta patentinė paraiška neatsiimama prieš jos publikavimą. Kita vertus, ankstesnės neišspausdintos nacionalinės patentinės paraiškos nėra priskiriamos technikos lygiui sprendžiant tokių išradimų naujumą.

JAV ankstesnės patentinės paraiškos(tik JAV pateiktos) gali būti laikomos a priori technikos lygiu sprendžiant vėliau pareikštų patentuoti išradimų naujumą, nebent vėlesnis pareiškėjas(vadovaudamasis „pirmo sukūrusio išradimą“ doktrina) galėtų įrodyti pirmas sukūres

⁶² Dutfield G. Intellectual property rights and the life science industries: a twentieth century history. Aldershot : Ashgate, 2003. P. 128.

⁶³ Grubb P.W. Patents for Chemicals, Pharmaceuticals and Biotechnology. Fundamentals of Global Law, Practice and Strategy. Oxford: Oxford University Press, 2004. P. 60.

⁶⁴ 1973 m. Europos patentų išdavimo konvencija // Valstybės žinios. 2004, Nr. 147-5325.

⁶⁵ Lietuvos Respublikos patentų įstatymas // Valstybės žinios. 1994, Nr. 8-120.

⁶⁶ Title 35 of the United States Code. // <http://www.bitlaw.com/source/35usc/>; prisijungimo laikas: 2008-02-12.

⁶⁷ Grubb P.W. Patents for Chemicals, Pharmaceuticals and Biotechnology. Fundamentals of Global Law, Practice and Strategy. Oxford: Oxford University Press, 2004. P. 61.

išradimą. Be to, pagal JAV patentų aktą, skirtingai nei pagal EPK bei Lietuvos Respublikos patentų įstatymą, ankstesnės nespausdintos patentinės paraiškos priskiriamos technikos lygiui sprendžiant ne tik vėliau pareikšto patentuoti išradimo naujumą, bet ir neakivaizdumą(išradimo lygį)⁶⁸.

Analizuojant tiek EPK, tiek ir Lietuvos Respublikos patentų įstatymą akivaizdu, jog pagal šiuos teisės aktus technikos lygio negalėtų sudaryti slaptos, ne visiems prieinamos žinios(taipogi ir tos, kurioms taikomas komercinių paslapčių režimas). Tad žinios, priskirtinos technikos lygiui, yra laikomis viešomis, jeigu jos yra kiekvienam asmeniui prieinamuose šaltiniuose, o asmuo gali susipažinti su to šaltinio turiniu⁶⁹. JAV patentų akte pateikta techninį lygį sudarančių žinių samprata yra išaiškinta bei suformuota teismų praktikos. Pavyzdžiui, ankstesnės žinios apie išradimą neapima slapto naudojimo žinių, o tik visuomenei prieinamas žinias⁷⁰. Be to, ankstesni patentai bus priskirti techniniam lygiui, jei jie ne tik pamini pareikštą patentuoti išradimą, bet ir išsamiai jį atskleidžia⁷¹. Spausdintos publikacijos, priskirtinos techniniam lygiui, gali apimti ne tik rašytinius tekstus, bet ir nuotraukas, mikrofilmus, CD-ROM laikmenas ir pan⁷². Kaip ir pagal EPK bei Lietuvos Respublikos patentų įstatymą, JAV teismų praktikoje pripažįstama, kad informacija sudarys techninį lygį, jei ji buvo viešai prieinama, nepaisant to, kokia forma ta informacija tokia tapo - žodžiu, raštu ar dėl viešo naudojimo(pvz., eksponavimo parodose)⁷³. Technikos lygį sudarančius rašytinius šaltinius remiantis įstatymo raide bei teismų praktika, reikėtų laikyti viešai prieinamais tik tuomet, kai jie yra išspausdinami bei viešai publikuojami. Tad žurnalų ar knygų rankraščiai, kurie leidėjui yra atiduoti spausdinti, tačiau dar neišspausdinti ir, svarbiausia, nepublikuoti, nebūtų priskiriami technikos lygiui⁷⁴. Vadinasi, išeities taškas vertinant žinių(tiek rašytinių, tiek ir žodinių bei viešo naudojimo) viešumą turėtų būti jų prieinamumo visuomenei galimybė: žinios yra viešos, jei jos yra atviros visuomenei ir gali būti jos pasiekiamos⁷⁵. Tai reiškia, kaip yra pažymėjusi EPT apeliacinė kolegija, kad nėra būtinybės parodyti, kad iš tiesų kažkas naudojosi ar turėjo priėjimą prie žinių: pakanka

⁶⁸ Grubb P.W. Patents for Chemicals, Pharmaceuticals and Biotechnology. Fundamentals of Global Law, Practice and Strategy. Oxford: Oxford University Press, 2004. P. 62.

⁶⁹ Patentinių paraiškų padavimo, ekspertizės ir patentų išdavimo taisyklės IR/01/98 // Valstybės žinios. 1998, Nr. 108-2992.

⁷⁰ Richard F. Carella v. Starlight Archery and Pro Line Company. 804 F.2d 135 (Fed. Cir. 1986) // <http://vlex.com/vid/37661011>; prisijungimo laikas: 2008-03-12.

⁷¹ In Re Edward L. Benno., 768 F.2d 1340 (Fed. Cir. 1985) // <http://vlex.com/vid/37655078>; prisijungimo laikas: 2008-03-12.

⁷² In Re Leo M. Hall., 781 F.2d 897 (Fed. Cir. 1986) // <http://vlex.com/vid/37657771>; prisijungimo laikas: 2008-03-12.

⁷³ Bently L., Sherman B. Intellectual property law. Oxford: Oxford University Press, 2004. P. 446.

⁷⁴ Viešumo esmė yra tam tikro rašytinio dokumento publikavimas, padarymas prieinamu visuomenei, nes gali būti publikuoti(padaryti prieinami visuomenei) ir nespausdinti, o ranka rašyti dokumentai.

⁷⁵ LAT civilinėje byloje UAB "Vesiga" v. AB "Aliejus", nagrinėdamas klausimą dėl žinių, sudarančių techninį lygį, viešo paskelbimo, yra priskyres spausdintines publikacijas bei kitų firmų, gaminančių majonezą, bazinės receptūros technikos lygiui, nes iki atitinkamo išradimo sukūrimo, publikacijos buvo viešai skelbtos(išspausdintos), o kitų firmų atitinkamos majonežų gaminių bazinės receptūros buvo viešai naudojamos.

konstatuoti, kad galimybė prieiti prie tokių žinių apskritai egzistavo⁷⁶. Tokios pat pozicijos laikosi ir JAV teismų praktika, nurodydama, jog svarbiausia, kad žinių šaltiniai, sudarantys technikos lygį, būtų prieinami visuomenei (t.y. jei koks asmuo norėtų gauti tokią informaciją, jis tai galėtų padaryti laisvai) bei pakankamai išsamiai atskleistą išradimą⁷⁷. Jei informacija yra slapta, neprieinama kiekvienam laisvai, ji nesudarys technikos lygio. Kita vertus, net ir labai nedidelis kiekis žinių šaltinio kopijų (laisvai prieinamų) gali būti pripažintos pakankamomis, kad sudarytų technikos lygį. Pavyzdžiui, *In re Hall* byloje teismas vienintelę daktaro disertacijos kopiją, kuri nebuvo išspausdinta įprastu būdu ir laikoma vieninteliame universitete Vokietijoje, tačiau buvo teoriškai prieinama kiekvienam norinčiam, laikė laisvai prieinama kiekvienam pakankamai išsilavinusiam tam tikroje srityje asmeniui, kad disertacija sudarytų technikos lygį⁷⁸. Kita vertus, *In re Cronyn* byloje teismas nepriskyrė trijų paskutinio kurso studentų darbų prie technikos lygio, nes šie nebuvo išspausdinti kaip publikacijos. Teismas nurodė, kad šiuo atveju dokumentai nebuvo prieinami visuomenei, nes jie nebuvo kataloguoti ar kitaip įtraukti į rodyklę viešam naudojimui⁷⁹. Pagal nusistovėjusią EPT apeliacinės kolegijos praktiką, naujumo kriterijus taip pat nėra tenkinamas, net jei informacija buvo žinoma vienam vieninteliui asmeniui kurioje nors valstybėje⁸⁰. Publikacija bus priskiriama prie technikos lygio, jei visuomenė (jos dalis, besidominti atitinkama sritimi) turės priėjimą prie jos, nekeliant reikalavimo, kad būtų ta publikacija iš tikrųjų pasinaudota. Svarbiausia, kaip buvo pažymėta *In re Cronyn* byloje, kad ta publikacija būtų įtraukta į rodyklę, kataloguota, išspausdinta, kad pakankamai rūpestingai ieškant tokios publikacijos ji būtų randama. Be to, nėra reikalavimo pirmajam išradėjui stengtis paviešinti savo išradimą. Net jeigu nėra galima pamatyti išradimo, tačiau jis yra naudojamas taip, kaip yra įprasta normalioje verslo praktikoje, be pastangų tokį išradimą nuslėpti nuo visuomenės, jis yra kvalifikuojamas kaip viešai prieinamas⁸¹.

Kita vertus, yra didelė rizika, kad vienas išradėjas, formaliai anksčiau sukūręs išradimą bei vengiantis jį patentuoti, gali užkirsti kelią patentuoti tokį išradimą kitam išradėjui, sąžiningai ir savarankiškai sukūrusiam tokį išradimą, tačiau nieko nežinojusiam apie anksčiau sukurtą, bet nepatentotą tapatų išradimą. Ar gali išradėjas, net ir būdamas pakankamai rūpestingas, žinoti visą

⁷⁶ Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1990 m. gegužės 9d. sprendimas byloje T 444/88 „Japan Styrene Paper/Foam particles.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t880444eu1.htm>; prisijungimo laikas: 2008-01-29.

⁷⁷ James Constant v. Advanced Micro-Devices, Inc. 848 F.2d 1560 (Fed. Cir. 1988) // <http://vlex.com/vid/37211913>; prisijungimo laikas: 2008-03-22.

⁷⁸ In Re Leo M. Hall., 781 F.2d 897 (Fed. Cir. 1986) // <http://vlex.com/vid/37657771>; prisijungimo laikas: 2008-03-22.

⁷⁹ In Re Marshall W. Cronyn., 890 F.2d 1158 (Fed. Cir. 1989) // <http://vlex.com/vid/37288071>; prisijungimo laikas: 2008-04-01.

⁸⁰ Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1990m. gruodžio 11 d. sprendimas byloje T482/89 „Telemachanique/Power supply unit.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t890482ep1.htm>; prisijungimo laikas: 2008-01-29.

⁸¹ Esme E. Rosaire v. Baroid Sales Division, National Lead Company 218 F.2d 72 (5th Cir. 1955) // <http://vlex.com/vid/36649438>; prisijungimo laikas: 2008-03-22.

technikos lygį sudarančią informaciją, žinoti visus kuriamus/sukurtus, bet nepatentuotus išradimus atitinkamoje srityje patentavimo valstybėje(pagal reliatyvaus naujumo teoriją) ar juo labiau bet kur užsienyje(pagal absoliutaus naujumo teoriją)?⁸² Turbūt, kad ne. Juk dažnai net keli išradėjai vienu metu stengiasi sukurti išradimą, kuris pateiktų efektyvų tam tikros egzistuojančios techninės problemos sprendimo būdą. Vadovaujantis principu „kas pirmas laike, tas ir teisėje“, pirmenybė patentuoti išradimą pagal EPK bei Lietuvos Respublikos patentų įstatymą atitektų pirmam užpildžiusiam patentinę paraišką išradėjui, tad galima situacija, kai vėliau pradėjęs kurti ar vėliau sukūręs išradimą išradėjas(galbūt ir nesažiningai nusižiūrėdamas atitinkamą techninės problemos sprendimo būdą) įgys teisę pirmasis patentuoti tokį išradimą⁸³. Antra vertus, net ir tuomet(kaip ir tuo atveju, jei pirmasis išradimą patentuoti pareikštų ir pirmasis jį sukūręs) kiltų klausimas dėl tokio išradimo naujumo – juk pagal EPK bei Lietuvos Respublikos patentų įstatymą technikos lygiu laikoma, visa, kas buvo skelbta ir naudota Lietuvoje ar bet kur užsienyje, tad antrasis išradimas, kuris, jį sukūrus, buvo naudotas ar išbandytas, turėtų būti priskiriamas technikos lygiui. Pripažinus tokį išradimą netekusiu naujumo, jis būtų laikomas nepatentabiliu, t.y. negalinčiu gauti patentinės apsaugos. Tokiu būdu, nors ir būtų užkirstas kelias nesažiningam išradėjui patentuoti išradimą, kurį galbūt ne jis pats sukūrė, tačiau nei vienam, nei kitam išradėjui nebūtų atlyginama už jų pastangas, o paviešinus patentinių paraiškų turinį, jie netektų teisės naudoti jį slapta ar drausti kitiems asmenims tokį išradimą naudoti. Tad toks teisinis reglamentavimas, bent iš dalies, prieštarauja pagrindiniam patentų teisės tikslui – skatinti inovacijų kūrimą atlyginant išradėjams už jų pastangas. Antra vertus, siekiant išspręsti tokią probleminę situaciją, kyla klausimas, ar tokiu atveju „tikrasis“ išradėjas negalėtų reikalauti žalos atlyginimo iš „nesąžiningo“ išradėjo? Šiame darbe analizuojami teisės aktai nenumato galimybių tokiu atveju „tikrajam“ išradėjui reikalauti žalos atlyginimo, juolab kad ir teisės aktuose numatytais gynimo būdais, tarp jų ir teise reikalauti turtinės žalos atlyginimu, pasinaudoti gali jau išduotų patentų savininkai, jų teisių perėmėjai ar patentinių paraiškų pareiškėjai(taigi, „tikrasis“ išradėjas, nespėjęs pirmasis pateikti patentinės paraiškos atitinkamai patentų tarnybai, nepatenka nei į vieną iš išvardintų asmenų kategoriją)(35 U.S.C. § 271⁸⁴; Lietuvos Respublikos patentų įstatymo 41str.⁸⁵). Manytume, kad, nesant galimybių reikalauti žalos atlyginimo *lex specialis* normų(t.y. išradimų patentus reglamentuojančių teisės normų) pagrindu,

⁸² Informaciją apie patentuotus arba pareikštus patentuoti išradimus, priešingai nei apie nepatentuotus, galima lengvai surasti: patentinės paraiškos yra viešai publikuojamos atitinkamos patentų tarnybos oficialiame leidinyje.

⁸³ Kita vertus, Lietuvos Respublikos patentų įstatymo 32 str. numato, kad „suinteresuotas asmuo gali pateikti teismui ieškinį dėl nuosavybės teisės į patentinę paraišką ar patentą pripažinimo, jeigu esminiai išradimo požymiai, aprašyti patentinėje paraiškoje arba patente, yra sukurti jo, o ne patentinės paraiškos pareiškėjo ar patento savininko.“(Lietuvos Respublikos patentų įstatymas // Valstybės žinios. 1994, Nr. 8-120.).

⁸⁴ Title 35 of the United States Code. // <http://www.bitlaw.com/source/35usc/>; prisijungimo laikas: 2008-02-12.

⁸⁵ Lietuvos Respublikos patentų įstatymas // Valstybės žinios. 1994, Nr. 8-120.

žalos atlyginimą tokiais atvejais galima būtų prisiesti bendrųjų teisės(*lex generalis*) normų pagrindu(35 U.S.C. § 281⁸⁶; Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso 6.263 str.⁸⁷).

JAV, vadovaujantis „pirmo sukūrusio išradimą“ doktrina, pirmenybė patentuoti išradimą tektų pirmam sukūrusiam išradimą, tad taikant šią teoriją išvengiama problemų dėlto, kad vėliau sukūręs išradimą asmuo gali įgyti teisę pirmas patentuoti išradimą, remdamasis pirmumu pateikiant patentinę paraišką⁸⁸. Be to, vadovaujantis „pirmo sukūrusio išradimą“ doktrina, nekiltų problemų ir dėl tokio patento siekiančio išradimo naujumo – tokiu atveju technikos lygiui būtų priskiriama tik tai, kas buvo viešai skelbta JAV bei bet kur užsienyje ir viešai naudota JAV iki išradimo sukūrimo – taigi, vėliau sukurtas išradimas nebūtų priskiriamas technikos lygiui. Kita vertus, tai, kad tik praėjus dvejimėms metams nuo anksčiau sukurto išradimo palikimo „apleistu, nutylėtu, nuslėptu“(t.y. nepaviešinus išradimo) išradėjas netenka galimybės pirmas patentuoti išradimą, remdamasis išradimo sukūrimo pirmumo faktu, sukuria palankias sąlygas pirmajam išradėjui nepaviešinti išradimo ir taip kartu atveria galimybes pastarajam piktnaudžiauti savo teisėmis - „apleidžiant“ išradimą, nuslepian jį nuo visuomenės, o vėliau pareiškiant jį patentuoti, tik siekiant neleisti konkurentui, kitam išradėjui, sąžiningai sukūrusiam tokį išradimą, pirmam jį patentuoti. Tokiu būdu antrasis išradėjas ne tik netenka galimybės patentuoti savo išradimą, bet kartu(pirmajam išradėjui, užpatentavusiam išradimą, pasinaudojus teise uždrausti kitiems asmenims naudoti tokį išradimą) gali netekti ir galimybės naudoti išradimą, kurį jis savarankiškai ir sąžiningai sukūrė. Akivaizdu, kad tokiu teisiniu reguliavimu, kai viešai skelbtos ar naudotos žinios yra priskiriamos technikos lygiui(kuriuo remiantis sprendžiamas išradimo naujumas), įstatymų leidėjas stengiasi paskatinti išradėjus, sieksiančius patentinės apsaugos savo sukurtiems išradimams, kuo greičiau pateikti patentines paraiškas patentų tarnyboms, taip kartu paviešinant išradimus ir visuomenei, t.y. tik nenuslėpdami savo sukurtų išradimų išradėjai iš tiesų gali pateikti lygiaverčius mainus visuomenei už patentų suteikiamą monopolį. Deja, išanalizavus tiek pagal EPK(ir Lietuvos Respublikos patentų įst.), tiek pagal JAV patentų teisės aktus taikomas teorijas technikos lygiui nustatyti, peršasi išvada, kad gali būti daugybė situacijų, kai šie įstatymo leidėjo ketinimai nebus įgyvendinti.

Antra vertus, galima sakyti, kad išradimų pirmalaikio naudojimo teisė(Lietuvos Respublikos patentų įst. 29 str.⁸⁹; 35 U.S.C. § 273⁹⁰) – teisė savarankiškai ir sąžiningai sukurtą išradimą naudoti

⁸⁶ Title 35 of the United States Code. // <http://www.bitlaw.com/source/35usc/>; prisijungimo laikas: 2008-02-12.

⁸⁷ Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

⁸⁸ Vadovaujantis šia teorija, šiandien nebebūtų galimas 1876 m. istorijos dėl telefono patento suteikimo pasikartojimas: išradėjai E.Gray ir A.G.Bell abu savarankiškai vienu metu sukūrė telefoną, tačiau patentas šiam išradimui buvo suteiktas būtent A.G.Bell, nes jis į patentų biurą atvyko keliomis valandomis anksčiau už E.Gray. Pagal „pirmo sukūrusio išradimą“ teoriją, ginčo atveju turėtų būti nustatinėjamas, ne primosios patentinės paraiškos padavimo, o pirmojo išradimo sukūrimo momentas ir taip būtų geriau užtikrinamas teisingas atlyginimas išradėjams už jų pastangas.

⁸⁹ Lietuvos Respublikos patentų įstatymas // Valstybės žinios. 1994, Nr. 8-120.

⁹⁰ Title 35 of the United States Code. // <http://www.bitlaw.com/source/35usc/>; prisijungimo laikas: 2008-02-12.

kaip buvo pasirengta iš anksto(iki patentinės paraiškos padavimo arba prioriteto datos) – tarsi sumažina šių, o ypač „pirmo užpildžiusio patentinę paraišką“, teorijų taikymo neigiamas pasekmes: faktą, kad vėliau sukūręs ar užpildęs patentinę paraišką išradėjas lieka ne tik be išskirtinių, bet ir apskritai be jokių teisių į savarankiškai sukurtą išradimą. Pažymėtina, kad pirmalaikio naudojimo teisė yra garantuojama tik *savarankiškai* ir *sąžiningai* išradimą sukūrusiems asmenims, todėl įrodžius savarankiškumo ir sąžiningumo kuriant tam tikrą išradimą stoka(t.y. kad jis buvo nukopijuotas), pirmalaikio naudojimo teisė jam nebus suteikta⁹¹. Taikant pirmalaikio naudojimo teisę, kaip skatinančią sąžiningą konkurenciją(tarp asmenų, turinčių teisę naudoti tokį išradimą) bei atlyginančią už inovacijų kūrimą, taipogi bent iš dalies išsprendžiamos problemos, sukeltos dėl patentų išdavimo išradimams, kurie yra akivaizdūs(ar beveik akivaizdūs) atitinkamos srities specialistui, arba nevysiškai atitinka naujumo kriterijų⁹². Pirmalaikio naudojimo teisė yra būtina balanso tarp pirmojo bei antrojo išradėjo teisių į tam tikrą išradimą sukūrimui, teisingo atlyginimo už inovacijų kūrimą užtikrinimui tik taikant „pirmo užpildžiusio patentinę paraišką“ teoriją, kadangi taikant „pirmo sukūrusio išradimą“ teoriją pirmalaikio naudojimo teisės reikšmė yra sumenkinama tos aplinkybės, kad pirmasis išradėjas, sukūręs atitinkamą išradimą, gali pareikšti teisę į patentą išradimo, kuris jau buvo užpatentuotas, remdamasis išradimo sukūrimo pirmumo faktu. Dėl šios priežasties pirmalaikio naudojimo teisė JAV yra gana ribota⁹³. Vadinasi, sumažindama neigiamus „pirmo užpildžiusio patentinę paraišką“ teorijos taikymo aspektus, pirmalaikio naudojimo teisė egzistuoja tarsi vidurio kelias tarp šios bei „pirmo sukūrusio išradimą“ teorijų⁹⁴.

Ieškant išeičių iš tokių probleminių situacijų, kuomet technikos lygiui priskirtinomis viešai skelbtomis ar naudotomis žiniomis laikomi ir nepatentuoti išradimai, apie kurių egzistavimą išradėjai gali ir nežinoti, teisės moksle⁹⁵ yra pateikta pasiūlymų „viešai skelbtomis ar naudotomis“ žiniomis laikyti tik tokias žinias, kurios buvo taip plačiai skelbtos ir naudotos, kad vidutinių gebėjimų atitinkamos srities specialistas, būdamas pakankamai rūpestingas, naudodamasis tokiomis žiniomis, pats atrastų, atpažintų ar galėtų sukurti tokį išradimą. Praktikoje toks pasiūlymas reikštų komercinės paslapties standartų pritaikymą patentų teisei: remiantis šiuo pasiūlymu, išradimas,

⁹¹ C. Shapiro. Prior User Rights // American Economic Review. 2006, Nr. 96(2). P. 92-105.

⁹² Kita vertus, teisės moksle yra pažymima, kad didelės galimybės gauti bei taikyti pirmalaikio naudojimo teisę, gali paskatinti išradėjus savo sukurtus išradimus saugoti jau ne patentų, o komercinių paslapčių pagalba, kadangi pirmalaikio naudojimo teisė(t.y. teisė rinkoje naudoti tokį pat išradimą) gali nemenkai sumažinti patento savininko pelną, kurį jis tikisi gauti pritaikęs išradimą praktiškai.(Pagal: C. Shapiro. Prior User Rights // American Economic Review. 2006, Nr. 96(2). P. 92-105.).

⁹³ Pirmalaikio naudojimo teisė taikoma tik išradimams, susijusiems su verslo veikimo metodais; tokie išradimai turi būti pradėti naudoti vienerius metus prieš patentinės paraiškos(pateiktos pirmojo išradėjo) pateikimą; tokie išradimai turi būti naudojami komerciniams tikslams(35 U.S.C. § 273).

⁹⁴ Prior user rights. EU TTIP Study //

http://www.eutechnologytransfer.eu/deliverables/presentation_prior_user_rights.pdf, prisijungimo laikas: 2008-09-03.

⁹⁵ Pagal: Merges R.P., Menell P.S., Lemley M.A. Intellectual property in the new technological age. New York: Aspen Law & Business, 2000. P. 171.

netgi jau naudotas ar gamintas, vis tiek būtų laikomas nauju, jei tik jis nebuvo visų žinomas ar viešai naudotas. Antra vertus, analizuojant tokį pasiūlymą vėlgi kyla klausimas, kaip toks naujumo kriterijaus supaprastinimas paveiktų išradimo patentabilumo vertinimą. Sąvokos „vidutinių gebėjimų atitinkamos srities specialistas“ bei „būdamas pakankamai rūpestingas“ nurodo subjektyvų siūlomo naujumo kriterijaus nustatymo pobūdį, o tai savo ruožtu galėtų reikšti ne tik naujumo kriterijaus supaprastinimą, bet ir galimybę piktnaudžiauti nesąžiningiems išradėjams, įrodinėjantiems savo sukurto išradimo (kuris galbūt buvo sukurtas remiantis „neviešomis“ žiniomis naujumą. Kita vertus, technikos lygio analizė akivaizdžiai parodo, kad žinių, priskirtinų technikos lygiui, viešumo laipsnis dar nėra tinkamai sureguliuotas nei teisės akty, nei teismų praktikos lygmeniu, o tai įgalina išradėjus, kuriems, pagal valstybės pasirinktą patentavimo pirmenybės nustatymo teoriją, priklauso teisė pirmam patentuoti išradimą, piktnaudžiauti savo teisėmis bei atimti iš sąžiningų išradėjų teisę naudoti bei apsaugoti patentu savo sukurtą išradimą. Todėl akivaizdu, kad technikos lygio sampratos modifikavimas, numatant, kad jam turėtų būti priskiriamos tik tos žinios, kurios buvo taip viešai naudojamos, kad kiekvienas pakankamai rūpestingas ir protingai apdairus atitinkamos srities specialistas, galėtų sužinoti apie tokių žinių egzistavimą ir turėtų laisvą priėjimą prie jų, būtų racionaliausias problemos sprendimo variantas.

2.1.3. Technikos lygio nustatymas ir naujumo įvertinimas

Kaip jau buvo pabrėžta, išradimas laikomas nauju, jei jis yra nežinomas technikos lygiu. Tad akivaizdu, kad tik tinkamai nustačius technikos lygį, tinkamai galės būti įvertintas ir pareikšto patentuoti išradimo naujumas. Jau minėjome, kad technikos lygį sudaro tik viešos, visiems laisvai prieinamos žinios. Kitas svarbus reikalavimas, be viešumo, tam, kad spausdinta publikacija būtų priskirta technikos lygiui, yra tas, kad publikacija taip pat turi pakankamai išsamiai atskleisti išradimą⁹⁶. Atskleidimas yra laikomas išsamiau, jei jis leidžia atitinkamos srities specialistui, be nereikalingo eksperimentavimo, sukurti ir panaudoti išradimą. Sprendimas, ar išradimas yra pakankamai atskleistas, gali būti daromas naudojantis atitinkamos srities specialisto žiniomis, t.y. į tai žvelgiama iš atitinkamos srities specialisto pozicijų: tam, kad publikacija būtų priskirta technikos lygiui, ji neturi nurodyti informacijos, kurią žino įprastinių (vidutinių) gebėjimų asmuo⁹⁷. Tai

⁹⁶ In Re Morris Epstein., 32 F.3d 1559 (Fed.Cir.1994) // <http://vlex.com/vid/36102185>; prisijungimo laikas: 2008-04-13.

⁹⁷ In Re John A. Donohue., 766 F.2d 531 (Fed. Cir. 1985) // <http://vlex.com/vid/37654424>; prisijungimo laikas: 2008-04-13.

reiškia, kad žinioms, kurios sudaro techninį lygį, priskiriamos žinios, kurias atitinkamos srities specialistas pats gali gauti iš atitinkamo išradimo prototipo⁹⁸.

Išradimo naujumas yra prarandamas, jei išradimą sudaranti informacija yra žinoma technikos lygiu, tinkamai ir pakankamai atskleista – tampa vieša, prieinama visuomenei⁹⁹. Būtent dėl šios priežasties į išradimo atskleidimą neatsižvelgiama, jei tai padaryta akivaizdžiai pažeidžiant pareiškėjo ar jo teisėto pirmtako teises (EPK 55 str. 1 d.)¹⁰⁰. Sprendimo naujumą gali prarasti ir pats autorius, jei jis pats ar kiti asmenys iki pateikiant paraišką savo potencialų išradimą pradeda viešai naudoti – pavyzdžiui, eksponuoja parodose. Kartu reikia paminėti, kad nagrinėjamuose teisės aktuose yra numatytos naujumo lengvatos, kad tokiais atvejais nebūtų prarastas sukurto sprendimo naujumas¹⁰¹. Šis laikotarpis yra skirtas tam, kad išradėjas per protingą laiko tarpą galėtų išbandyti išradimą, nustatyti jo paklausą rinkoje bei ekonominę vertę (tiek, kiek išradėjas gera valia iš tiesų siekia išbandyti išradimą)¹⁰². Išradimo naudojimas laikomas viešu naudojimu, naikinančiu išradimo naujumą, jei jis yra neslaptas ir neeksperimentinis, taip pat, jei išradimas naudojamas ne tik paties išradėjo, bet ir kitų asmenų, kurie nėra įsipareigoję išradimo naudojimo laikyti paslapyje¹⁰³.

Taigi, išradimas bus patentabilus, jei jis kažkuo skirsis nuo visų išspausdintų straipsnių, žinomų technologijų ar rinkoje esančių produktų. Išvada apie tam tikros techninės problemos sprendimo naujumą yra daroma lyginant jį su prototipu. Prototipu laikomas žinomas panašus sprendimas - analogas, kuris su sprendimu turi daugiausia bendrų esminių požymių. Esminis sprendimo požymis yra tas jo elementas, pavyzdžiui, įrenginio detalė, būdo operacija, medžiagos ingredientas ir kt., kurį pašalinus nebepasiekiamas tobulinimo tikslas. Prototipu pareikštam patentuoti išradimui parenkamas toks išradimas, kurio paskirtis yra tokia pati arba labai panaši kaip ir pareikšto patentuoti išradimo, ir kuris kartu turi tik minimalių funkcinių bei struktūrinių skirtumų nuo pareikšto patentuoti išradimo¹⁰⁴. Išradimas bus laikomas neatitinkančiu naujumo reikalavimo, jei visi išradimo apibrėžtyje nurodyti išradimo požymiai bus randami *viename* kuriame nors technikos lygį sudarnačiame žinių šaltinyje¹⁰⁵. Kitaip tariant, tam, kad pareikštas išradimas, lyginant

⁹⁸ Bently L., Sherman B. Intellectual property law. Oxford: Oxford University Press, 2004. P. 448.

⁹⁹ EPK 54 str. 2 d., Lietuvos Respublikos patentų įst. 3 str., 35 U.S.C. § 102(b).

¹⁰⁰ 1973 m. Europos patentų išdavimo konvencija // Valstybės žinios. 2004, Nr. 147-5325.

¹⁰¹ Kasperavičius P., Žilinskas V. Intelektinė nuosavybė ir jos apsauga. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2004. P.158.

¹⁰² Elizabeth v. Pavement Company, 97 U.S. 126 (1877) // <http://supreme.justia.com/us/97/126/case.html>; prisijungimo laikas: 2008-05-12.

¹⁰³ In Re James A. Smith and James H. McLaughlin, and Sterling Drug, Inc., Intervenor., 714 F.2d 1127 (Fed. Cir. 1983) // <http://vlex.com/vid/37645943>; prisijungimo laikas: 2008-04-03.

¹⁰⁴ Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 2001 m. kovo 16 d. sprendimas byloje T 922/98 „MERCK/Antihypertensive combination.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/pdf/t980922eu1.pdf>; prisijungimo laikas: 2008-04-03.

¹⁰⁵ C.M. Polizzi, D.A. Shetka. Patent Issues of Genomic Research // Drug Development Research. 1997, Nr. 41(3-4). P. 205-217.

jį su žinomu prototipu, būtų pripažintas nenauju, visi jo elementai, randami viename technikos lygi sudarančiame šaltinyje, turi būti lygiai toje pačioje situacijoje ir taip pat sujungti, kad atliktų tokia pačią funkciją kaip ir prototipas¹⁰⁶. Taip yra todėl, kad toks vieno technikos lygi sudarančio šaltinio žinių derinimas su kitą šaltinį sudarančiomis žiniomis, pats gali būti kvalifikuojamas kaip išradinga veikla, verta patentinės apsaugos. Tokiu atveju tai yra jau ne išradimo naujumo, o jo neakivaizdumo įvertinimo klausimas. Antra vertus, JAV Federalinis apygardos teismas savo praktikoje yra pažymėjęs, kad prototipas, kuris neapima kurio nors vieno patentinėje paraiškoje paminėto išradimo požymio, vis tiek gali anuliuoti pareikšto patentuoti išradimo naujumą, jei nepaminėtasis išradimo požymis gali priskirtas atitinkamos srities specialisto bendro išsilavinimo žinioms¹⁰⁷.

Kaip yra pažymėjęs LAT, „turi būti vertintinas ne atskirų išradimo požymių naujumas, o išradimo kaip vientiso objekto naujumas pagal išradimo apibrėžties punktus.<...> Naujumas – tik esminių (pagrindinių) požymių visumos naujumas. Esminių išradimo požymių visuma laikoma nauja ne tik tada, kai visi esminiai požymiai nauji, bet ir tada, kai nauji tik keli arba net vienas esminis požymis, taip pat tada, kai yra naujas požymių derinys arba kai nenauji požymiai panaudojami kitu tikslu.“¹⁰⁸ Taigi, išradimo naujumas gali pasireikšti ne tik naujais požymiais, bet ir nauju panaudojimo tikslu, kuris gali reikšti ir mokslo ar technikos perversmą. Uždraudus naujų tikslų žinomiems išradimams patentavimą, ženkliai sumažėtų iniciatyva kurti tokius išradimus, todėl dabartinė EPT apeliacinės kolegijos praktika, remdamasi EPK legislatyvine istorija bei principu, kad visos išimtys iš patentabilumo turi būti aiškinamos neplečiamai, EPK 54 str. 5 d. aiškina taip, kad leistų patentabiliems išradimams priskirti atrastus antrinius ar paskesnius tiek medicinos, tiek ir bet kurios kitos technikos ar mokslo šakos sukurtus žinomus išradimus, turinčius naują panaudojimo tikslą¹⁰⁹. Tokiu atveju žinomų išradimų su nauju medicininės paskirties panaudojimo tikslu¹¹⁰ naujumas remiasi ne juos sudarančio medžiagos kaip tokios naujumu, ne nauju panaudojimo būdu, o nauju terapiniu tikslu ar paskirtimi. Tuo tarpu žinomų išradimų su nauju nemedicininės paskirties tikslu, kuomet žinoma medžiaga (produktas) panaudojama žinomu

¹⁰⁶ Problemų dėl šios nuostatos taikymo dažniausiai iškyla specifinėse mokslo ir technikos srityse, ypač tokiose kaip chemija ir farmacija. Pavyzdžiui, pareikštas patentuoti išradimas (vaistas ar tam tikras cheminis preparatas) gali būti toks pat kaip jau žinomas techniniu lygiu jo prototipas, tačiau išradimo apibrėžtis, nustatanti pareikšto patentuoti išradimo teisinės apsaugos ribas, netiksliai, nevienodai atkartoja jau žinomo techniniu lygiu prototipo išradimo apibrėžtį.

¹⁰⁷ In Re Michael Ben Graves., 69 F.3d 1147 (Fed. Cir. 1995) // <http://vlex.com/vid/36113867>; prisijungimo laikas: 2008-04-13.

¹⁰⁸ Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2003 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje V. Židonis v. UAB „Germeta“, Nr. 3K-3-537/2000 // http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=24249; prisijungimo laikas: 2008-05-22.

¹⁰⁹ Europos patentų tarnybos Išplėstinės apeliacinės kolegijos 1984 m. gruodžio 5 d. sprendimas byloje G 5/83 „EISA/Second Medical indication.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/g830005ep1.htm>; prisijungimo laikas: 2008-02-15.

¹¹⁰ Žinomi išradimai su nauju medicininės paskirties panaudojimo tikslu, siekiantys atitikti naujumo reikalavimą, turėtų tenkinti ir taip vadinamos „šveicariškos išradimo apibrėžties reikalavimus. Plačiau: Bently L., Sherman B. Intellectual property law. Oxford: Oxford University Press, 2004. P. 459.

būdu naujiems tikslams, naujumas slypi naujoje išradimo funkcijoje¹¹¹, skirtoje pasiekti naują tikslą¹¹². JAV taip pat yra pripažįstamas žinomų išradimų, panaudojamų naujiems tikslams, patentabilumas. JAV patentų akto 35 U.S.C. § 100(b)¹¹³ str. aiškinamas taip, kad apimtų ir galimybę patentuoti naujus žinomų išradimų (produktų ar medžiagų) panaudojimo būdus. Kita vertus, tam, kad žinomas išradimas su nauju panaudojimo būdu ar tikslu būtų patentabilus, neužtenka vien tik nurodyti naują panaudojimo paskirtį. Nauja panaudojimo paskirtis ar būdas turi būti apibrėžiami kaip procesas, susidedantis iš vieno ar daugiau tiksliai apibrėžtų etapų. Tokio išradimo patentabilumas galiausiai priklauso nuo jo gebėjimo atitikti neakivaizdumo reikalavimą¹¹⁴.

Pareikštas patentuoti išradimas gali būti laikomas atitinkančiu esamą technikos lygį (t.y. jis neatitiks išradimo naujumo reikalavimo) keliais atvejais: arba kuomet esamas technikos lygis apima informaciją, esančią ir pareikšto patentuoti išradimo apibrėžtyje, kuri įgalina tokį išradimą veikti (pvz., kuomet aprašomas gamybinis išradimo sukūrimo procesas, kuris sudaro pareikšto patentuoti išradimo apibrėžties pagrindą), arba tuomet, kai išradimo sukūrimas yra neišvengiama technikos lygiu žinomos informacijos panaudojimo pasekmė (pvz., kai technikos lygiu esančių žinių panaudojimas praktikoje neišvengiamai sukuria tokį produktą ar techninį efektą, koks yra pareikštas patentuoti)¹¹⁵. Be to, svarstant, kokių būdu turi būti interpretuojama informacija sudaranti technikos lygį, svarbu išsiaiškinti, ar žinios yra gaunamos iš dokumentų, ar iš tam tikrų produktų, kadangi jų interpretavimo taisyklės skiriasi. Dokumentai yra interpretuojami taip, tarsi jie būtų skaitomi jų publikacijos, o ne prioriteto datos ar išradimo bandymo dieną¹¹⁶. Toks dokumentų interpretavimas dažniausiai vyksta po jų publikavimo, todėl itin svarbu, kad šie dokumentai nebūtų aiškinami nei retrospektyviai, nei atsižvelgiant į įvykius, nutikusius po publikavimo. Taigi žinios, priskirtinos technikos lygiui, laikomos tomis, kurias atitinkamos srities specialistas išvestų remdamasis bendromis išsilavinimo žiniomis, taip kartu galėdamas ištaisyti akivaizdžias klaidas, netikslumus, egzistuojančius dokumentuose¹¹⁷. Antra svarbi taisyklė interpretuojant dokumentus yra būtinumas gauti žinias, sudarančias techninį lygį, iš vieno dokumento, t.y. žinioms gauti, negalima sujungti

¹¹¹ Faktas, kad atrastas naujas žinomo išradimo panaudojimo tikslas, kartu reiškia ir jo objektyvų „funkcinį techninį bruožą“, darantį išradimą patentabiliu. (Bently L., Sherman B. Intellectual property law. Oxford: Oxford University Press, 2004. P. 465.).

¹¹² Europos patentų tarnybos Išplėstinės apeliacinės kolegijos 1989 m. gruodžio 11 d. sprendimas byloje G 2/88 „Mobil/Friction reducing additive.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/g880002ep1.htm>; prisijungimo laikas: 2008-02-15.

¹¹³ Title 35 of the United States Code. // <http://www.bitlaw.com/source/35usc/>; prisijungimo laikas: 2008-02-12.

¹¹⁴ New Uses for Old Products & Substances // http://www.invention-protection.com/ip/publications/docs/New_Uses_for_Old_Products_&_Substances.html; prisijungimo laikas: 2008-09-02.

¹¹⁵ Bainbridge D.I. Intellectual property. Harlow : Pearson, : Longman, 2007. P. 378.

¹¹⁶ Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1997 m. liepos 3 d. sprendimas byloje T 77/97 „Rhone-Poulenc/Taxoids.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/pdf/t970077fu1.pdf>; prisijungimo laikas: 2008-02-12.

¹¹⁷ Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1988 m. rugsėjo 20 d. sprendimas byloje T 26/85 „Toshiba.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t850026ep1.htm>; prisijungimo laikas: 2008-02-12.

kelių atskirų dokumentų(išskyrus atvejus, kuomet vienas dokumentas duoda nuorodą į kitą dokumentą, ir, interpretuodamas pirmąjį, atitinkamos srities specialistas būtinai remtųsi ir antruoju¹¹⁸), taipogi nėra galima sujungti skirtingų elementų į vieną tame pačiame dokumente¹¹⁹.

Gaunant žinias iš produktų, tokių kaip rinkoje esantys įvairūs vaistai ir įrenginiai, interpretavimo, EPT apeliacinės kolegijos praktikoje pripažįstama, kad tokios žinios neapsiriboja tik ta informacija, kuri yra iškart akivaizdi apžiūrėjus produktą. Tokioms žinioms priskiriama ir ta informacija, kurią atitinkamos srities specialistas, panaudodamas savo analitinius sugebėjimus, tačiau nesiimdamas papildomos išradybinės veiklos, galėtų gauti atidžiau pastudijavęs produktą¹²⁰.

Veiksmas ar veiksmas, kuriais yra atskleidžiama išradimo apibrėžtį sudaranti informacija visuomenei, nebūtinai turi būti atliekamai plačiu mastu, tad atskleistos žinios laikomos sudarančiomis technikos lygį, net jei atitinkami asmenys nėra šių žinių studijavę ar analizavę arba netgi jei nežino apskritai apie egzistuojančią galimybę išsiaiškinti tokias žinias¹²¹. Be to, jei tam tikras produktas yra gaunamas kaip būtina jau žinomo proceso pasekmė, jo atsiradimu nesant suinteresuotam procesą vykdančiam asmeniui, net jei tas produktas dar nėra žinomas visuomenei, toks produktas vis tiek tampa technikos lygio dalimi¹²². Taip pat nėra svarbu ir veiksmų, kuriais paviešinama technikos lygį sudaranti informacija, atlikimo priežastys ar būdai. Žinios tampa technikos lygio dalimi, jei atitinkamos srities specialistas, nenaudodamas *neadekvačių pastangų*, gali nustatyti medžiagos ar tam tikro produkto sudėtį, vidinę struktūrą¹²³. Šios nuostatos tik dar labiau išryškina technikos lygio ir jos nustatinėjimo problematiką, jau nagrinėtą ansktesniame šio mokslinio darbo skyriuje¹²⁴. Nepaisant tam tikrų apribojimų technikos lygio nustatymui – draudimo derinti tarpusavyje kelis technikos lygį sudarančius žinių šaltinius, reikalavimo žinių šaltiniui pakankamai išsamiai atskleisti išradimą, kad atitinkamos srities specialistas be neadekvačių, išradingų pastangų galėtų jį pats sukurti -, teismų praktikos suformuota technikos lygio samprata yra pernelyg plati, nes apima ir informaciją, kuri nėra žinoma visuomenei ir jos naudojama.

¹¹⁸ Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1991 m. liepos 3 d. sprendimas byloje T 279/89 „Texaco/Reaction injection moulded elastomer.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t890279eu1.htm>; prisijungimo laikas: 2008-02-12.

¹¹⁹ Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1987 m. rugsėjo 16 d. sprendimas byloje T 7/86 „Draco/Xantines.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t860007ep1.htm>; prisijungimo laikas: 2008-02-12.

¹²⁰ Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1992 m. gegužės 12 d. sprendimas byloje T 953/90 „Thomson /Elektron.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t900953fu1.htm>; prisijungimo laikas: 2008-02-12.

¹²¹ Bainbridge D.I. Intellectual property. Harlow : Pearson, : Longman, 2007. P. 383.

¹²² Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1988 m. lapkričio 8 d. sprendimas byloje T 303/86 „CPC/Flavour concentrates.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t860303eu1.htm>; prisijungimo laikas: 2008-02-12.

¹²³ Europos patentų tarnybos Išplėstinės apeliacinės kolegijos 1992 m. gruodžio 18 d. sprendimas byloje G 1/92 „Availability to the public.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/g920001ep1.htm#txt>; prisijungimo laikas: 2008-01-29.

¹²⁴ Žr. P. 16.

2.2. Išradimo lygis

2.2.1. Bendroji samprata

Neakivaizdumas(Japonija, JAV ir kt.), *išradybinė veikla*(Prancūzija ir kt.), *išradybinis žingsnis*(Didžiojoje Britanijoje ir kt.), *esmės skirtumas*(Danijoje, Norvegijoje, Švedijoje ir kt.), *pažangumas, išradimo lygis*(Europos patentų organizacijoje, Lietuvos Respublikoje) reiškia, kad sprendimas turi skirtis nuo to sprendimo, kuris gautas žinomais konstravimo būdais, t.y. jis turi būti gautas tos srities specialistams neįprastu būdu, turi juos stebinti¹²⁵. Pagal EPK 56 straipsnį, „išradimas yra laikomas išradimo lygio, jei atsižvelgiant į technikos lygį, jis nėra akivaizdus atitinkamos srities specialistui“¹²⁶. Lietuvos Respublikos patentų įstatymas(4 str.)¹²⁷ atkartoja minėtąją EPK nuostatą dėl išradimo lygio. JAV patentų akte(35 U.S.C. § 103)¹²⁸ vadinamasis neakivaizdumo kriterijus, nors įvardintas kitaip, bet jo turinys iš esmės apibūnamas taip, kaip ir EPK bei Lietuvos Respublikos patentų įstatyme. Tai reiškia, sprendimas turi būti aukštesnio techninio lygio už technikoje žinomus sprendimus. Išradimas gali būti naujas ir potencialiai pritaikomas, tačiau naujo išradimo patentas gali būti suteiktas, tik jei išradimas prisideda prie technikos pažangos¹²⁹. Išradimas neakivaizdumo kriterijaus netenkina, jei jį gali sukurti tos srities specialistas. Išradimo naujumo kriterijaus ištyrimas užtikrina kiekybinį skirtumą tarp išradimo ir egzistuojančio technikos lygio, o išradimo lygio kriterijus užtikrina, kad šis skirtumas yra vertas patentinės apsaugos. Išradimo lygio kriterijus patentuojant išradimus tarnauja tarsi kokybinis slenkstis, garantuojantis, kad tik to vertiems išradimams bus suteikta patentinė apsauga¹³⁰. Be to, neakivaizdumo kriterijus, tarsi sustiprina naujumo reikalavimą, veikia kaip papildomas saugiklis, kad patentais būtų apsaugomi tik to verti išradimai. Pripažinus, kad naujumo kriterijų atitinka to neverti išradimai(pvz., kurie nauji laikomi dėl išradimo naujumo vertinimo netikslumų arba pasirinktos lokalinio ar reliatyvaus pasaulinio naujumo vertinimos sistemos), neakivaizdumo kriterijus, kaip dar vienas barjeras išradimo patentinei apsaugai, padeda ištaisyti klaidas, padarytas vertinant naujumą ir kartu padeda užtikrinti, kad nebus suteiktas monopolis tokiems išradimams, kuriais visuomenė jau buvo naudojusi, t.y. kurie jau yra tapę visuomenės nuosavybe.

¹²⁵ Kasperavičius P., Žilinskas V. Intelektinė nuosavybė ir jos apsauga. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2004. P.159.

¹²⁶ 1973 m. Europos patentų išdavimo konvencija // Valstybės žinios. 2004, Nr. 147-5325.

¹²⁷ Lietuvos Respublikos patentų įstatymas // Valstybės žinios. 1994, Nr. 8-120.

¹²⁸ Title 35 of the United States Code. // <http://www.bitlaw.com/source/35usc/>; prisijungimo laikas: 2008-02-12.

¹²⁹ Zekos G. Utility and Biotechnology Patenting //

<http://webjcli.ncl.ac.uk/2006/issue5/zekos5.html>; prisijungimo laikas: 2007-10-30.

¹³⁰ Bently L., Sherman B. Intellectual property law. Oxford: Oxford University Press, 2004. P. 470.

Būtent dėl savo subjektyvaus pobūdžio, išradimo lygio kriterijaus nustatinėjimo procesas yra daug sudėtingesnis nei naujumo kriterijaus nustatymas¹³¹. Išradimo naujumo atveju yra vertinama išradėjo intelektualinė veikla, o išradimo lygio kriterijus implikuoja atitinkamos srities specialisto veiklą ir jo turimas žinias. Atitinkamos srities specialistas tikrina, ar išradimo lygis yra pakankamas, kad patentinę paraišką pateikusiam asmeniui būtų suteikiamos išimtinės konkretaus patento teisės. Pripažįstama, kad išradimo lygio kriterijus yra fakto klausimas¹³². Tam, kad išradimas būtų pripažintas akivaizdžiu (neatitinkančiu išradimo lygio reikalavimo), nėra būtina, kad pareikštas patentuoti išradimas būtų identiškas su juo lyginamam prototipui (vienam iš technikos lygi sudarančių žinių šaltinių). Priešingai, nustatinėjant išradimo (ne)akivaizdumą, pagrindinis dėmesys skiriamas skirtumų tarp atitinkamo išradimo apibrėžties ir technikos lygio įvertinimui, klausiant, ar tie skirtumai yra pakankamai išradingi, ar „galbūt, akivaizdūs atitinkamos srities specialistui“¹³³.

Kaip yra pažymima teisės teorijoje ir teismų praktikoje, nėra ir negali būti vienos tikslios formulės, kaip turėtų būtų apibrėžiamas išradimo lygio kriterijus. Nors ir nėra galima sudaryti testo, kuris tiksliai leistų nustatyti, ar konkretus išradimas yra akivaizdus, tačiau yra galima nustatyti gaires, kurios pateiktų pagrindinius išradimo lygio vertinimo kriterijus. Vienas tokių vertinimo kriterijų yra išradėjo pasirinkimo laisvės ir kontrolės, kuria jis naudojosi išradimo kūrybos procese, laipsnis. Kuo mažiau galimybių yra išradėjui rinktis išradimo kūrybos procese, daryti sprendimus dėl mokslinio tyrinėjimo krypties ir būdų, t.y. kuo mažesnė išradėjo intervencija į išradimo kūrybos procesą, tuo didesnė tikimybė, kad išradimas neatitiks išradimo lygio kriterijaus. Be to, turi būti įrodyta, kad išradėjo pasirinkimas išradimo kūrimui yra techniškai kūrybiškas (nepriskirtinas įprastiems sugebėjimams): tai sąvoka, kurios prasmė kinta priklausomai nuo technikos srities, kuriai priklauso atitinkamas išradimas, bei laikmečio, kuriame sukuriamas ir patentuojamas išradimas¹³⁴.

Kita vertus, išradimo lygis neturėtų būti painiojamas su jo sudėtingumu, t.y. išradimo paprastumas neanuliuoja išradimo patentabilumo¹³⁵. Kartais patys paprasčiausi išradimai ir yra patys inovatyviausi. Svarbu tai, kad pareikštas patentuoti išradimas - ar tai būtų ilgų mokslinių tyrinėjimų rezultatas, ar atsitiktinumo dėka sukurta inovacija - būtų neakivaizdus atitinkamos srities specialistui. Be to, nei teisės aktai, nei teismų praktika nenustato jokių kiekybinių apribojimų išradimo lygio dydžiui – t.y. išradimas pripažįstamas patentabiliu, jei jis parodo nors kiek aukštesnį

¹³¹ C.M. Polizzi, D.A. Shetka. Patent Issues of Genomic Research // Drug Development Research. 1997, Nr. 41(3-4). P. 205-217.

¹³² L.L. Hill. The Race to Patent the Genome: Free Riders, Hold Ups, and the Future of Medical Breakthroughs // Intellectual Property Law Journal. 2006, Nr. 11. P. 233.

¹³³ Durham A.L. Patent Law Essentials: A Concise Guide. Westport: Greenwood Publishing Group, Inc., 1999. P. 97.

¹³⁴ Bently L., Sherman B. Intellectual property law. Oxford: Oxford University Press, 2004. P. 480.

¹³⁵ In Re Hans Oetiker., 977 F.2d 1443 (Fed.Cir.1992) // <http://vlex.com/vid/37483243>; prisijungimo laikas: 2008-05-12.

išradimo lygį¹³⁶. Tai savo ruožtu kelia nemažai diskusijų teisės moksle, nes pagal dabartinį patentų teisės principą „viskas – arba nieko“, išradimai, neatitinkantys subjektyvaus pobūdžio išradimo lygio kriterijaus, negauna jokios teisinės apsaugos, o išradėjai, kurių sukurti išradimai išlaiko vadinamąjį neakivaizdumo testą, gauna išskirtines monopolines teises į savo sukurtą išradimą. Tai reiškia, kad visi išradimai, atitinkantys neakivaizdumo reikalavimą, nesvarbu, kokio lygio tas neakivaizdumas – kitaip tariant, kokio lygio techninė pažanga,- naudojasi vienoda teisine apsauga¹³⁷. Toks požiūris iš esmės būtų teisingas, jei visų išradimų sukūrimas pareikalautų vienodų socialinių išlaidų. Deja, dažnai yra priešingai: skirtingi išradimai reikalauja skirtingo pobūdžio mokslinių tyrinėjimų bei skirtingo dydžio investicijų į juos. Tik minimalaus išradimo lygio reikalavimas atveria galimybes paprastų inovacijų ir išradimo patobulinimų patentavimui: leidus patentuoti išradimus, kurie parodo visai nedidelį išradimo lygį, gali būti užkertamas kelias analogiškų išradimų, kurie yra akivaizdūs atitinkamos srities specialistui, tačiau tobulesni už pirmiau patentuotą išradimą(pavyzdžiui, tokie, kurių pritaikymas praktiškai visuomenei atsieina pigiau), patentavimui. Vėlesnės inovacijos, nors ir tobulesnės, tačiau negalinčios atitikti išradimo lygio kriterijaus, lieka neapsaugotos ir už jas išradėjams nėra atlyginama. Taip gali būti paskatintas tik netobulų, eilinių inovacijų kūrimas ir apsaugojimas patentais. Taigi, ar teisingas ir racionalus toks išradimo lygio vertinimas, kuomet išradimui arba suteikiama absoliuti patentinė apsauga, arba išradimas negauna jokios teisinės apsaugos? Ar teisinga visiems išradimams suteikti vienodo lygio apsaugą? Vadovaujantis požiūriu, kad patentabilus išradimas turi parodyti nors kiek aukštesnį išradimo lygį, tiek patobulintas pieštukų drožtukas, tiek ir naujas itin retų, sunkių ligų gydymo ar diagnostavimo aparatas, galbūt net vertas Nobelio premijos, jei išradimai būtų pripažinti atitinkantys neakivaizdumo reikalavimą, abu vienodai būtų verti būti patentinės apsaugos. Vadinasi, patento savininko teisių apimtis nuo išradimo lygio nepriklauso. Akivaizdu, kad laikantis tokio požiūrio, išradimo lygio kriterijus nesugeba visiškai apsaugoti ir išradėjų, kurių išradimai jau yra apsaugoti galiojančio patento, nuo nelygiavertės konkurencijos su išradėjais, kurie, pasinaudodami pirminio išradimo pasiektais moksliniais, techniniais laimėjimais, sukuria tik tokio išradimo patobulinimą bei gauna už tai tokia pat teisinę apsaugą kaip ir pirminis išradimas. Tokio patento sukuriamą monopoliją turi pranašumą prieš pirminio patento sukurtą monopoliją, kadangi vėlesnis išradimas, nors ir labai nedaug, tačiau visuomet esti tobulesnis, geresnis, todėl vėliau sukurto išradimo patento savininkas turi realią galimybę atimti dalį rinkos iš pirminio išradimo patento savininko, kurią šis buvo susikūręs, naudodamasis turimomis patento savininko monopolinėmis teisėmis. Be to, toks

¹³⁶ Grubb P.W. Patents for Chemicals, Pharmaceuticals and Biotechnology. Fundamentals of Global Law, Practice and Strategy. Oxford: Oxford University Press, 2004. P. 64.

¹³⁷ V. Denicolo. Economic Theories Of The Nonobviousness Requirement For Patentability: A Survey // Lewis & Clark Law Review. 2008, Nr. 12(2). P. 443-459.

požiūris gali paskatinti mažiausiai mokslo ir technikos pažangai reikšmingų, tačiau komerciškai pelningų ir parankių lengvam patento gavimui, sričių vystymąsi, o sritys, kurios yra naudingiausios socialiniu ir mokslo pažangos atžvilgiu, gali nebesulaukti reikiamo investavimo bei pakankamai pažangą skatinančių mokslinių tyrinėjimų. Vienas iš galimų šios problemos sprendimo būdų galbūt galėtų būti jurisprudencijoje¹³⁸ išreikštas pasiūlymas susieti patentinės apsaugos dydį su išradimo inovatyvumu (išradimo lygio kriterijumi), t.y. kuo aukštesnis išradimo lygis, tuo didesnė apsauga turėtų būti garantuojama tokiam išradimui. Kuo didesnis esti išradimo inovatyvumo lygis, tuo daugiau socialinių išlaidų turi turėti ir pati visuomenė, jei ji yra suinteresuota mokslo ir technikos pažangos skatinimu¹³⁹. O tai reikštų, kad jei išradimu pasiekta techninė pažanga viršija visuomenės patiriamas socialines išlaidas dėl patento suteikimo, toks išradimas turėtų būti laikomas atitinkančiu išradimo lygio kriterijų. Toks pasiūlymas, kaip galintis padėti išspręsti minėtas problemas, atrodytų gana patrauklus. Deja, nėra aišku, kaip toks pasiūlymas galėtų būti įgyvendintas: kokios papildomos išskirtinės teisės, be jau garantuojamų, turėtų būti suteikiamos pirminio išradimo patento savininkui ar kokių teisių negautų vėlesnių išradimų, kaip pirminių išradimų patobulinimų, patento savininkai. Be to, neaišku, kaip turėtų būti nustatomi kriterijai, kurie leistų įvairaus lygio išradimo patobulinius priskirti atitinkamos apimtys patentinei apsaugai. Reikia turėti omenyje ir tai, kad kuo išradimas yra inovatyvesnis (kuo didesnę išradimo lygį parodo), tuo jis daugiau turi galimybių pritraukti privataus verslo investicijų, skirtų tiek jo sukūrimui, tiek išleidimui į rinką, o kartu didesnis išradimo inovatyvumas lemia ir potencialiai didesnę tokio išradimo patento savininko pelną dėl turimų monopolinių teisių į tokį išradimą. Antra vertus, kaip jau buvo minėta, išradimo neakivaizdumo nereikėtų tapatinti su jo sudėtingumu. Genialu yra tai, kas paprasta, tad kartais patys paprasčiausi išradimai yra ir patys inovatyviausi, teikiantys daugiausia naudos visuomenei, o techniškai sudėtingi išradimai nepasiteisina nei ekonominiu, nei socialiniu požiūriu. Taigi, problemą dėl to, kad nevienodo inovatyvumo išradimai gauna vienodą patentinę apsaugą, bent iš dalies išsprendžia išradimo pritaikymas praktiškai: išradimo didesnis reikalingumas visuomenei, o kartu jį lydinti komercinė sėkmė, didesnis pelnas, tarsi atperka išradėjo pastangas sukurti tobulesnį, inovatyvesnį išradimą bei nevienodos konkurencijos, atsirandančios dėl vienodos patentinės apsaugos mažiau inovatyviems išradimams suteikimo, pasekmes. Be to, reikia turėti omenyje ir tai, kad labai griežtas išradimo lygio kriterijaus vertinimas gali turėti ir priešingą patentų teisės tikslams efektą: esant nedidelei išradimo patentabilumo galimybei, mažėja ateinančių kartų galimybė sukurti neakivaizdumo kriterijų atitinkantį išradimą, todėl gali sumažėti ir iniciatyva apskritai kurti bei

¹³⁸ V. Denicolo. Economic Theories Of The Nonobviousness Requirement For Patentability: A Survey // Lewis & Clark Law Review. 2008, Nr. 12(2). P. 443-459.

¹³⁹ Ibid.

investuoti į naujų išradimų kūrimą. Vadinasi, darytina išvada, kad tinkamas neakivaizdumo kriterijaus sampratos suformavimas – nei per daug griežtas, nei per daug liberalus – gali padėti tinkamai apsaugoti visų vėlesnių (tobulesnių, bet neatitinkančių griežto išradimo lygio kriterijaus) bei ankstesnių (dėl liberalaus neakivaizdumo kriterijaus patiriančių nelygiavertę konkurenciją su nedidelį išradimo lygį parodančiais, tačiau tobulesniais savo analogais) inovacijų kūrėjus, taip pat išlaikyti tinkamą balansą tarp visuotinai pripažįstamų patentų teisės tikslų: skatinti mokslo ir technikos pažangą naujų inovacijų kūrimu ir kartu teisingai atlyginti išradėjams už jų pastangas.

2.2.2. Atitinkamos srities specialisto samprata

Pagal EPK(56 str.)¹⁴⁰ bei Lietuvos Respublikos patentų įstatymą(4 str.)¹⁴¹, išradimo išradimo lygis yra nustatomas žvelgiant iš atitinkamos srities specialisto perspektyvos¹⁴². JAV patentų akte(35 U.S.C. § 103)¹⁴³ taip pat nurodyta, kad pareikštas patentuoti išradimas negali būti patentuotas, jei toks išradimas, lyginant jį su technikos lygiu, jo sukūrimo metu būtų buvęs akivaizdus įprastinių gebėjimų atitinkamos srities specialistui. Tai reiškia, kad išradimo neakivaizdumą nustatinėjanti institucija vertina jį vidutinių gebėjimų atitinkamos srities specialisto akimis. Nėra svarbu, ar išradimas yra sukuriamas po ilgų mokslinių tyrinėjimų metų didelės grupės mokslininkų, ar sukuriamas atsitiktinai vieno nekvalifikuoto asmens. Svarbu yra tai, ar tam tikros srities specialistas laikytų išradimą neakivaizdžiu¹⁴⁴.

Darydamas išvadą dėl išradimo neakivaizdumo, atitinkamos srities specialistas privalo turėti omenyje visas žinias, kurios sudarė techninį lygį iki patentinės paraiškos padavimo arba, jei prašoma suteikti prioritetą, iki prioriteto datos. Techninio lygio samprata nustatinėjant išradimo lygio kriterijų yra beveik tokia pati, kaip ir nustatinėjant naujumo kriterijų, išskyrus kelis skirtumus. Pirmasis yra tas, kad, pagal EPT apeliacinės kolegijos praktiką, patentinės paraiškos, kurioms buvo suteikta prioriteto data, bet jos dar nebuvo publikuotos, nesudaro techninio lygio sprendžiant

¹⁴⁰ 1973 m. Europos patentų išdavimo konvencija // Valstybės žinios. 2004, Nr. 147-5325.

¹⁴¹ Lietuvos Respublikos patentų įstatymas // Valstybės žinios. 1994, Nr. 8-120.

¹⁴² LAT, nagrinėdamas patentų bylas, susijusias su išradimų patentabilumu, nėra plačiau nagrinėjęs ar atskleidęs atitinkamos srities specialisto sampratos, tiesiog, atkartodamas teisės aktų reikalavimus, nurodęs, kad išradimo lygio kriterijus nustatomas žvelgiant iš atitinkamos srities specialisto pozicijų. Civilinėje byloje UAB "Vesiga" v. AB "Aliejus" LAT yra nurodęs, kad išradimas nelaikomas atitinkančiu išradimo lygio kriterijų, jei išradimu sprendžiama problema, jos sprendimo būdas ir rezultatas akivaizdus atitinkamos srities specialistui. Atsakovo patentu saugomas išradimas buvo pripažintas akivaizdžiu atitinkamos srities specialistui, išradimu sprendžiama problema, jos sprendimo būdas ir rezultatas buvo aprašytas ir išanalizuotas tos srities specialisto publikuotame leidinyje.”(Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2000 m. gegužės 15d. nutartis civilinėje byloje UAB "Vesiga" v. AB "Aliejus", Nr. 3K-3-537/2000 // http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=18569; prisijungimo laikas: 2007-11-11.).

¹⁴³ Title 35 of the United States Code. // <http://www.bitlaw.com/source/35usc/>; prisijungimo laikas: 2008-02-12.

¹⁴⁴ Bently L., Sherman B. Intellectual property law. Oxford: Oxford University Press, 2004. P. 473-474.

atitinkamo išradimo neakivaizdumo klausimą¹⁴⁵. JAV, priešingai, patentinės paraiškos, kurioms buvo suteikta prioriteto data, bet jos dar nebuvo publikuotos, sudaro technikos lygį ne tik sprendžiant dėl išradimo naujumo, bet ir dėl išradimo lygio. Antrasis skirtumas yra tas, kad skirtingai nei sprendžiant dėl išradimo naujumo, nustatinėjant išradimo lygio kriterijų, yra galimybė tarpusavyje derinti informaciją(žinias) iš skirtingų šaltinių¹⁴⁶.

Be savo srities žinių, atitinkamos srities specialistas turi turėti ir bendrą išmanymą, bendras žinias ir dėl tam tikro pareikšto patentuoti išradimo. Bendros pagrindinės žinios apie pareikštą patentuoti išradimą, atitinkamos srities specialistą, kuris yra vertingas ir savo srities informacijos šaltinis, įgalina tinkamai derinti žinias, sudarančias technikos lygį, iš skirtingų šaltinių. Kartais, nustatinėjant išradimo lygį, informaciją, kuria negalima pasiremti kaip technikos lygį sudarančia informacija, gali būti pakeisti bendrojo išsilavinimo žinios¹⁴⁷. Vis dėlto, kaip yra pažymėjusi EPT apeliacinė kolegija, tai, kad bendrojo išsilavinimo žinios tikrai yra randamos enciklopedijose, dar nereiškia, kad ir visa informacija, esanti enciklopedijose, yra bendrojo išsilavinimo žinios¹⁴⁸.

Paanalizavus nagrinėjamų valstybių teisės aktų nuostatas akivaizdu, kad atitinkamos srities specialisto, kuris yra tik teisinė fikcija, samprata Europoje(EPO) ir JAV kiek skiriasi. Netgi pats terminas – atitinkamos srities specialistas – Europoje(t.y. pagal EPK(56 str.)¹⁴⁹ ir Lietuvos Respublikos patentų įst. 4 str.¹⁵⁰) ir JAV(35 U.S.C. § 103)¹⁵¹ įvardijamas skirtingai. Pagal EPK, išradimo lygis yra įvertinamas *atitinkamos srities specialisto* (ang. a person skilled in the art), o pagal JAV patentų aktą – *įprastinių gebėjimų atitinkamos srities specialisto*(ang. a person having ordinary skill in the art) akimis. Paprastai atitinkamos srities specialistas EPT apeliacinės kolegijos nagrinėjamose bylose suprantamas kaip aukštos kvalifikacijos ir tam tikrą praktiką turintis inžinierius ar laboratorijos darbuotojas¹⁵², galintis pritaikyti kitose technikos srityse sukurtus

¹⁴⁵ Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1982 m. spalio 13 d. sprendimas byloje T 24/81 „BASF/Metal refining.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t810024ep1.htm>; prisijungimo laikas: 2008-03-15.

¹⁴⁶ Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1992 m. birželio 4 d. sprendimas byloje T 323/90 „Phillip Morris /Tobacco lamina filler“// <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t900323eu1.htm>; prisijungimo laikas: 2008-03-15.

¹⁴⁷ Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1985 m. spalio 10 d. sprendimas byloje T 195/84 „Boeing/General technical knowledge.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t840195ep1.htm>; prisijungimo laikas: 2008-04-03.

¹⁴⁸ Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1992 m. rugpjūčio 4 d. sprendimas byloje T 112/92 „MarsII/Glucomannan.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t920112ep1.htm>; prisijungimo laikas: 2008-04-03.

¹⁴⁹ 1973 m. Europos patentų išdavimo konvencija // Valstybės žinios. 2004, Nr. 147-5325.

¹⁵⁰ Lietuvos Respublikos patentų įstatymas // Valstybės žinios. 1994, Nr. 8-120.

¹⁵¹ Title 35 of the United States Code. // <http://www.bitlaw.com/source/35usc/>; prisijungimo laikas: 2008-02-12.

¹⁵² Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1993 liepos 20 d. sprendimas byloje T 223/92 „Human c- interferon/GENENTECH, OL.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/pdf/t920223eu1.pdf>; prisijungimo laikas: 2008-03-04.

metodus savo tikslais¹⁵³. Atitinkamos srities specialisto kvalifikacija ir savybės labai priklauso nuo technikos srities, kuriai priskirtinas yra išradimas.¹⁵⁴ Kaip pažymima apeliacinės tarybos praktikoje, išradėjas nėra atitinkamos srities specialistas¹⁵⁵, tik išradėjas pasižymi išradingumu¹⁵⁶.

JAV atitinkamos srities specialisto kriterijus reikšmingas vertinant išradimo lygio bei rašytinio apibūdinimo sąlygas. *Environmental Designs* byloje buvo nurodyti kriterijai, kurie kiekvienoje byloje gali būti analizuojami siekiant nustatyti atitinkamos srities specialisto žinias: 1) išradėjo išsilavinimas; 2) technologinės pažangos greitis; 3) aktyviai besidominčių tam tikrais techniniais klausimais asmenų žinios; 4) iki šiol žinomi atitinkamų techninių problemų sprendimo būdai¹⁵⁷. Palyginti su EPT praktika, JAV atitinkamos srities (įprastinių gebėjimų) specialisto kriterijus, ką suponuoja ir pats pavadinimas, yra žemesnis¹⁵⁸: „atitinkamos srities specialistas nepranoksta atitinkamoje srityje dirbančių kolegų, jis tik turi pakankamai informacijos toje srityje“. Antra vertus, JAV teismų, kaip ir EPT apeliacinės kolegijos, praktika atskiria išradėją nuo įprastinių gebėjimų atitinkamos srities specialisto, kuris tėra asmuo, turintis įprastinę kompetenciją tam tikroje srityje, bei darantis tai, ko iš jo tikimasi (t.y. nesiimantis inovatyvių mokslinių tyrinėjimų ir neturintis išskirtinių įžvalgų)¹⁵⁹. Reikalaujamas turėti žinių ir patirties lygis, kaip ir pagal EPK, priklauso nuo srities, kurioje dirba atitinkamos srities specialistas: labai specifinėje srityje dirbančiam atitinkamos srities specialistui gali būti keliamas reikalavimas turėti daktaro laipsnį, ne tokioje sudėtingoje srityje dirbančiu atitinkamos srities specialistu gali būti pripažintas ir vidutinių gebėjimų mechanikas¹⁶⁰. Vis dėlto akivaizdu, kad remiantis ilgalaike EPT apeliacinės kolegijos praktika, atitinkamos srities specialistui prilyginami patyrę inžinierius ar laboratorijos darbuotojas savo kvalifikacija pranoksta JAV neakivaizdumo kriterijui vertinti taikomą įprastinių gebėjimų atitinkamos srities specialistą, kuris tėra vidutinis, įprastinių gebėjimų asmuo.

¹⁵³ Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1994 birželio 20 d. sprendimas byloje T 455/91 „Expression of polypeptides in yeast/GENENTECH, OL.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t910455ep1.htm>; prisijungimo laikas: 2008-03-04.

¹⁵⁴ Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1995 rugsėjo 21 d. sprendimas byloje T 422/93 „Luminescent Security Fibres/Jalon.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/pdf/t930422ep1.pdf>; prisijungimo laikas: 2008-03-04.

¹⁵⁵ Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1982 m. kovo 4 d. sprendimas byloje T 5/81 „Solvay“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t810005ep1.htm>; prisijungimo laikas: 2008-03-04.

¹⁵⁶ Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1996 m. vasario 14 d. sprendimas byloje T 39/93 „ALLIED COLLOIDS LIMITED/ SNF Floerge“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/pdf/t930039ep1.pdf>; prisijungimo laikas: 2008-03-15.

¹⁵⁷ *Environmental Designs, Ltd. and the Trentham Corporation v. Union Oil Company of California and Ralph M. Parsons Co.* 713 F.2d 693 (Fed. Cir. 1983) // <http://vlex.com/vid/37645847>; prisijungimo laikas: 2008-05-17.

¹⁵⁸ Jurčys P. Biotechnologinių ir nanotechnologinių išradimų patentavimo teisiniai aspektai // *Justitia*. 2006, Nr. 3(61). P. 68-84.

¹⁵⁹ *The Standard Oil Company v. American Cyanamid Company* 774 F.2d 448 (Fed. Cir. 1985) // <http://vlex.com/vid/37656203>; prisijungimo laikas: 2008-05-17.

¹⁶⁰ *Custom Accessories, Inc. v. Jeffrey-Allan Industries, Inc.* 807 F.2d 955 (Fed. Cir. 1986) // <http://vlex.com/vid/37661324>; prisijungimo laikas: 2008-05-12.

Kita vertus, vienas naujausių ir reikšmingiausių JAV Aukščiausiojo teismo sprendimų patentų teisės srityje, priimtas byloje *KSR v. Teleflex*¹⁶¹, akivaizdžiai sugriežtino įprastinių gebėjimų (atitinkamos srities) specialisto kriterijų. Šioje byloje teismas nurodė, kad įprastinių gebėjimų specialistas taipogi yra ir vidutinės vaizduotės asmuo, ne automatas. Patyrusiems inžinieriams, kaip atitinkamos srities specialistams, yra įprasta reguliariai derinti technikos lygį sudarančius informacijos šaltinius (įvairius prietaisus) tam, kad būtų patenkinti rinkos poreikiai bei išspręstos žinomos problemos akivaizdžiais sprendimais. Taigi, teigiama, kad įprastinių gebėjimų specialistui, kaip vidutinės vaizduotės specialistui, yra įprasta atlikti „įprastines inovacijas“ ar tam tikrus akivaizdžius išradimų išradimų patobulinimus. Šiuo Aukščiausiojo teismo sprendimu JAV, kaip liberalesnės patentų išdavimo politikos šalininkė, tarsi priartėja prie EPT pozicijos atitinkamos srities specialisto kriterijaus vertinimo atžvilgiu. Po minėtojo sprendimo byloje *KSR v. Teleflex*, tiek JAV, tiek ir Europoje (EPO), atitinkamos srities specialisto kriterijus suponuoja ne eilinį, vidutinių gebėjimų darbuotoją, o pakankamai aukštos kvalifikacijos specialistą, kuris, nors ir nėra išradėjas bei nepasižymi jam būdingu išradingumu, bet yra pakankamai aukštos kvalifikacijos, išmanantis kitas sritis tiek, kad galėtų pritaikyti kitų mokslų metodus savo tikslams bei gebėtų derinti tarpusavyje skirtingus žinių šaltinius. Nepaisant abiejų patentų sistemų skirtumų mažėjimo, vis dėlto, svarstyтина, ar tokia atitinkamos srities specialisto kriterijaus griežtėjimo tendencija, turint omenyje patentų teisės tikslus, yra teigiamas ar labiau neigiamas reiškinys. Atsakymas tikriausiai priklausytų nuo neakivaizdumo kriterijaus sampratos bei nuo pasirinktos politikos patentų suteikimo atžvilgiu: pasirinkus požiūrį, kad patentai turėtų būti išduodami tik už reikšmingus išradimus, galinčius parodyti aukštą išradimą lygį, o ne eilines inovacijas, bei atitinkamai pasirinkus griežtą neakivaizdumo kriterijaus vertinimą, griežtas turėtų būti ir atitinkamos srities specialisto kriterijaus vertinimas. Analogiškai, pasirinkus patentų išdavimo atžvilgiu liberalesnę poziciją, remiančią visas mokslo ir technikos pažangos iniciatyvas bei siekiančią neužkirsti kelio inovacijų kūrimui per griežtu neakivaizdumo kriterijaus vertinimu, liberalesnis turėtų būti ir atitinkamos srities specialisto kriterijaus vertinimas. Atitinkamos srities specialisto žinių kiekis yra atvirkščiai proporcingas patentinėje paraiškoje privalomos pateikti informacijos kiekiui. Kitaip tariant, kuo daugiau žinių turi atitinkamos srities specialistas, tuo mažiau duomenų reikia pateikti atskleidžiant išradimo esmę. Tačiau atitinkamos srities specialistui priskiriant aukštesnį žinių lygį, gauti patentą yra sudėtingiau, nes bus sunkiau įrodyti išradimo naujumą ir išradimo lygį¹⁶². Svarbu, kaip jau minėta, pasirinkti bei suformuluoti ne tik harmoningai derančią su patentų teisės tikslais, bet ir

¹⁶¹ *KSR International Co. v. Teleflex Inc.* 127 S. Ct. 1727, 82 U.S.P.Q.2d 1385 (2007) // <http://supreme.justia.com/us/550/04-1350/>; prisijungimo laikas: 2008-05-12.

¹⁶² D.L. Burk, M.A. Lemley. Is Patent Law Technology-Specific? // *Berkeley Tech. L.J.* 2002, Nr. 17. P.1156.

aiškiai apibrėžtą išradimo lygio kriterijaus sampratą, nuo kurios, kaip matyti, tiesiogiai priklauso ir atitinkamos srities specialisto kriterijaus turinio suvokimas. Neapibrėžtų, neaiškių neakivaizdumo bei atitinkamos srities specialisto kriterijų egzistavimas sukuria tarsi užburtą ratą: kuo neapibrėžtesnis sprendimas dėl išradimo neakivaizdumo, tuo daugiau patentinių paraiškų yra užpildoma; kuo daugiau paraiškų, tuo daugiau darbo patentų biurams¹⁶³; kuo daugiau darbo patentų biurams, tuo mažiau galimybių tinkamai patikrinti išradimo atitikimą neakivaizdumo reikalavimui – tuo daugiau suteikiama patentų, vadovaujantis neapibrėžtais reikalavimais¹⁶⁴. Vienas iš galimų tokios probleminės situacijos sprendimo būdų yra įtvirtinimas reikalavimo, kad neakivaizdus išradimas parodytų didesnę techninę pažangą, viršijančią atitinkamos srities specialisto išradingumą¹⁶⁵. Tokiu atveju, vertinant išradimo neakivaizdumą, dėmesys kreipiamas į tai, ar atitinkamos srities specialistas, išradimo sukūrimu sprenddamas tam tikrą problemą, būtų pasiekęs tokią pačią techninę pažangą. Be to, kaip yra pažymima jurisprudencijoje, tikrasis patentų teisės tikslas yra ne išradimų kūrimo skatinimas apskritai, o veikiau siekis paskatinti išradimų sukūrimą ir pristatymą visuomenei kuo anksčiau: t.y., „brėžiniuose suformuluotą pažangią idėją-išradimą kuo greičiau paversti visuomenės nuosavybe“¹⁶⁶. Akivaizdu, kad, neapribojus laiku atitinkamos srities specialisto galimybės pasiekti tokią, kaip ir vertinamo išradimo, techninę pažangą, patentų teisės tikslai nebūtų pasiekiami. Kita vertus, reikia turėti omenyje tai, kad atitinkamos srities specialisto kriterijus negali būti teisingai įvertintas nesusiejus jo su sritimi, kurioje dirba atitinkamas specialistas: kuo specifiškesnė, sudėtingesnė mokslo ar technikos sritis (pvz., nanotechnologijos), tuo didesnė tikimybė, kad pareikštas patentuoti išradimas parodys techninę pažangą, viršijančią atitinkamos srities specialisto išradingumą. Apibendrinant išdėstytas mintis, galima būtų teigti, kad atitinkamos srities specialisto, iš kurio pozicijų yra nustatinėjamas išradimo lygis, kriterijaus vertinimas yra tiesiogiai priklausomas nuo paties neakivaizdumo kriterijaus vertinimo: kokio griežtumo yra neakivaizdumo kriterijus, tokio griežtumo yra ir atitinkamos srities specialisto kriterijus. Vadinas, tinkamos, su patentų tikslais suderintos, neakivaizdumo kriterijaus sampratos suformavimas kartu lemia ir tinkamą atitinkamos srities specialisto kriterijaus įvertinimą.

2.2.3. Išradimo lygio nustatymas

¹⁶³ JAV patentų biuras (USPTO) bei Europos patentų tarnyba (EPT), skirtingai nei Lietuvos valstybinis patentų biuras, tikrina ne tik išradimo patentabilumą kaip patentavimo prielaidą, bet ir pareikšto patentuoti išradimo atitikimą patentabilumo kriterijams.

¹⁶⁴ R. Cooper Dreyfuss. Nonobviousness: A Comment On Three Learned Papers. // Lewis & Clark Law Review. 2008, Nr. 12(2). P. 431-441.

¹⁶⁵ Pagal : ibid.

¹⁶⁶ Ibid.

Išradimo lygis yra nustatinėjamas žvelgiant į išradimą kaip į visumą bei į tuo metu egzistuojantį technikos lygį¹⁶⁷. Technikos lygio samprata nustatinėjant išradimo lygio kriterijų, kaip jau minėta anksčiau, yra beveik tokia pati, kaip ir nustatinėjant išradimo naujumo kriterijų, išskyrus kelis skirtumus. Pirma, pagal EPT apeliacinės kolegijos praktiką, skirtingai nei JAV, patentinės paraiškos, kurioms buvo suteikta prioriteto data, bet jos dar nebuvo publikuotos, nesudaro techninio lygio sprendžiant atitinkamo išradimo neakivaizdumo klausimą. Antra, skirtingai nei sprendžiant dėl išradimo naujumo, nustatinėjant išradimo lygio kriterijų, yra galimybė tarpusavyje derinti žinias iš skirtingų šaltinių. Nors ankstesniuose sprendimuose EPT apeliacinė kolegija yra pažymėjusi, kad, be abejo, dokumentų derinimas sprendžiant dėl išradimo lygio reikalavimo yra neleidžiamas, nebent toks derinimas būtų akivaizdus atitinkamos srities specialistui patentinės paraiškos pateikimo dieną, vėlesniuose sprendimuose EPT apeliacinė kolegija jau nebeteigia, kad derinimas „mozaikos“ principu nėra galimas, tiesiog pažymi, kad toks derinimas turi būti „natūralus ir logiškas“¹⁶⁸. Dokumentai, kurie prieštarauja vienas kitam ar yra visiškai nesusiję, negali būti kombinuojami tarpusavyje nustatinėjant išradimo lygio kriterijų¹⁶⁹. Išradimo akivaizdumo fakto konstatavimui svarbu, ar atitinkamos srities specialistas, susidurdamas su problema, kurią tikisi išspręsti sukurti išradimu, bei žinodamas esamą technikos lygį (turint omenyje išradimo sukūrimo datą), laikytų tokį informacijos šaltinių derinimą akivaizdžiu. Tai nereiškia, kad viename iš technikos lygį sudarančių informacijos šaltinių turi būti aiški nuoroda į kitą šaltinį jų derinimui, tačiau tai reiškia, kad arba informacijos šaltinyje, arba technikos lygį sudarčiose bendrosiose žiniose turi būti kas nors, kas įgalintų atitinkamos srities specialistą derinti informacijos šaltinius taip, kaip nurodyta išradimo apibrėžtyje, ir kartu pagrįstai tikėtis sėkmės¹⁷⁰. Toks informacijos derinimas „mozaikos“ principu, kaip yra pažymima jurisprudencijoje¹⁷¹, vis dėlto nėra teoriškai labai pagrįstas, nes jei mozaika buvo sukonstruota tik pirmą kartą, ji pati gali tapti išradimo neakivaizdumo įrodymu, juolab, kad ir „mozaikos“ konstravimas atliekamas „po laiko“ – t.y. po išradimo sukūrimo.

Skirtingai nei pagal EPK, JAV yra leidžiama derinti neribotą kiekį techninių lygį sudarančių informacijos šaltinių „mozaikos“ principu. Techninį lygį sudaro visos žinios, kurios buvo publikuotos prieš patentinės paraiškos užpildymo datą – nepriklausomai nuo kalbos, kuria buvo

¹⁶⁷

¹⁶⁸ Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1992 m. birželio 4 d. sprendimas byloje T 323/90 „Phillip Morris/Tobacco lamina filler.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t900323eu1.htm>; prisijungimo laikas: 2008-04-03.

¹⁶⁹ Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1982 m. liepos 1 d. sprendimas byloje T 2/81 „Mobay/Nethylenebis.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t810002ep1.htm>; prisijungimo laikas: 2008-04-03.

¹⁷⁰ In Re the Dow Chemical Co. 837 F.2d 469 (Fed. Cir. 1988) // <http://vlex.com/vid/37188036>; prisijungimo laikas: 2008-05-17.

¹⁷¹ Bainbridge D.I. Intellectual property. Harlow : Pearson, : Longman, 2007. P. 394.

publikuota, ir nepriklausomai nuo žinių publikavimo masto¹⁷². Potencialiai plati techninio lygio samprata nustatinėjant išradimo lygį yra apribota fakto, kad techninis lygis yra nustatinėjamas iš atitinkamos srities specialisto pozicijų, be to, laikoma, kad atitinkamos srities specialistas turi būti kruopščiai ištyręs tik savo srities ar su ja artimai susijusios srities informaciją¹⁷³. Baiminantis, kad tokia plati technikos lygio samprata nustatinėjant išradimo neakivaizdumą gali užkirsti kelią daugelio pareikštų patentuoti išradimų patentabilumui, JAV teismų praktikoje buvo išplėtota vadinamoji „pasiūlymo testo“ doktrina arba kitaip reikalavimas, kad pats technikos lygis duotų nuorodą, pasiūlymą, motyvaciją surinkti ir derinti informaciją, sudarančią technikos lygį, iš skirtingų šaltinių. Kaip yra pažymėjęs JAV Aukščiausiasis teismas, technikos lygį sudarančių informacijos šaltinių derinimas be įrodymų, kad toks derinimas buvo „nurodytas, pasiūlytas, motyvuotas“ paties technikos lygio, padaro išradimo apibrėžtį kaip detalų planą, nurodantį, kaip įrodyti pareikšto patentuoti išradimo akivaizdumą¹⁷⁴. Sukuriant dideles galimybes technikos lygio nustatymui, neabejotinai siekiama maksimaliai apsaugoti visuomenę nuo apsaugojimo patentais netikrų, t.y. neatitinkačių neakivaizdumo kriterijaus, išradimų. Nepaisant reikalavimo, kad informacijos šaltinių derinimą turi sąlygoti svarūs įrodymai¹⁷⁵, egzistuojančios plačios galimybės derinti informacijos šaltinių (išradimo (ne)akivaizdumui nustatyti) kelia realią grėsmę pažeisti būtina balansą tarp visuomenės intereso, kad nebūtų patentais saugomi „netikri“ išradimai, bei siekio skatinti inovacijas, atlyginant išradėjams už jų pastangas kuriant išradimą bei atskleidžiant jį visuomenei¹⁷⁶. Regis, kad baime, jog šiam būtinam patentų teisės tikslams pasiekti balansui yra iškilusi reali grėsmė, panaikina minėtasis JAV Aukščiausiojo teismo sprendimas byloje *KSR v. Teleflex*¹⁷⁷. Šioje byloje Aukščiausiasis teismas pažymėjo, kad netgi jei nėra jokio nurodymo, pasiūlymo ar motyvacijos technikos lygį sudarančių informacijos šaltinių derinimui, tokia kombinacija vis tiek gali būti akivaizdi, jei atitinkamos srities (vidutinių gebėjimų) specialistas, vadovaudamasis „sveiku protu“ (ang. „common sense“), galėtų sukurti lygiai tokią pat inovaciją. Tokios akivaizdžios atitinkamos srities specialistui kombinacijos gali būti įvardijamos kaip patobulinimai ar „įprastinės inovacijos“ (ang. „ordinary innovation“), bet ne išradimai verti

¹⁷² Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1995 m. kovo 1 d. sprendimas byloje T 597/92 „Blaschim/rearrangement reaction“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t920597ep1.htm>; prisijungimo laikas: 2008-04-03.

¹⁷³ Bently L., Sherman B. Intellectual property law. Oxford: Oxford University Press, 2004. P. 475.

¹⁷⁴ Graham v. John Deere Co., 383 U.S. 1, 17(1966) // <http://supreme.justia.com/us/383/1/case.html>; prisijungimo laikas: 2008-05-12.

¹⁷⁵ Įrodymus informacijos šaltinių derinimui gali pateikti patys šaltiniai, atitinkamos srities specialisto bendrojo išsilavinimo žinios arba pačiu išradimu siekiamos išspręsti problemos prigimtis. (In Re Anita Dembiczak and Benson Zinbarg 175 F.3d 994 (Fed. Cir. 1999) // <http://vlex.com/vid/36165778>; prisijungimo laikas: 2008-05-12.)

¹⁷⁶ L. Petherbridge, R.P. Wagner. The Federal Circuit and Patentability: An Empirical Assessment of the Law of Obviousness // Texas Law Review. 2007, Nr. 85(7). P. 1661-1700.

¹⁷⁷ KSR International Co. v. Teleflex Inc. 127 S. Ct. 1727, 82 U.S.P.Q.2d 1385 (2007) // <http://supreme.justia.com/us/550/04-1350/>; prisijungimo laikas: 2008-05-12.

patentinės apsaugos. Šiuo sprendimu JAV Aukščiausiasis teismas ne tik sugriežtino atitinkamos srities specialisto kriterijų, bet ir akivaizdžiai pakėlė patentabilumo reikalavimų kartelę išradimams, atsisakydamas „siauro ir nelankstaus“ išradimo (ne)akivaizdumo įvertinimo. Kartu šis sprendimas pirmą kartą aiškiai iškelia aikštėn ir bando spręsti jau anksčiau minėtą problemą – t.y., kad nesvarstant, kokia yra išradimo lygio apimtis, visiems išradimams, kurie yra pripažinti neakivaizdžiais, taikoma vienoda teisinė apsauga. Antra vertus, reikia pažymėti, kad pakeliant patentabilumo reikalavimų kartelę išradimams, siekiantiems gauti patentą, bei taip užkertant kelią išduoti patentus „paprastoms inovacijoms“, nevertoms patentinės apsaugos, visgi galima užkirsti kelią patentavimui tokių išradimų, kurie savo esme yra paprasti, bet kartu genialūs. Kaip jau minėta, išradimo neakivaizdumas neturi būti painiojamas su jo sudėtingumu. Neretai genialūs išradimai būna vieni paprasčiausių. Pavyzdys galėtų būti patentas išduotas plastikiniam popieriaus lapų maišeliui, kuris buvo sukurtas taip, kad atrodytų kaip helovino moliūgas, kai į jį sudedami lapai. Technikos lygis šio išradimo neakivaizdumui įvertinti apėmė nedekoruotus plastikinius popieriaus lapų maišelius bei nurodymą, kaip dekoruoti paprastus lapų maišelius, kad jie atrodytų kaip helovino moliūgai. Nesant „nurodymo, pasiūlymo ar motyvacijos“, kaip pritaikyti tokį paprastų maišelių dekoravimą helovino moliūgais dideliems plastikiniams popieriaus lapų maišeliams, JAV Federalinis apygardos teismas pripažino tokį išradimą neakivaizdžiu. Deja, pagal dabar JAV Aukščiausiojo teismo suformuotą praktiką, toks išradimas būtų laikomas akivaizdžiu. Kita vertus, plastikiniai popieriaus lapų maišeliai buvo rinkoje daugybę metų, ir niekam kitam neatėjo į galvą mintis juos dekoruoti kaip helovino moliūgus, o pats patentuotas išradimas, išleistas į rinką susilaukė didžiulės komercinės sėkmės¹⁷⁸. Tad vėl susiduriama su dilema: genialu tai, kas paprasta, ar genialu tai, kas nėra „įprasta“? Pirmuoju atveju patentų teisės prioritetu turėtų būti ne kuo sudėtingesnių, o kuo inovatyvesnių, t.y. tobulesnių, reikalingesnių visuomenei, išradimų sukūrimas, antruoju atveju patentų teisės prioritetu turėtų tapti mokslo ir technikos pažangos skatinimas, atlyginant išradėjams, kuriantiems ne „įprastines inovacijas“, o išradimus, galinčius parodyti gana aukštą išradimo lygį. Galbūt vienas iš galimų problemos sprendimo variantų šiuo atveju galėtų būti vadinamieji „antriniai įrodymai“¹⁷⁹, naudojami tiek EPB, tiek JAV teismų praktikoje.

Nustatinėdami išradimo neakivaizdumą antriniais įrodymais kartais remiasi tiek nacionaliniai teismai (Europoje ir JAV), tiek ir EPB apeliacinė kolegija. Antriniai įrodymai suteikia pagrindą

¹⁷⁸ K. Teska. Ordinary Innovation // <http://www.memagazine.org>; prisijungimo laikas: 2008-05-12.

¹⁷⁹ Vadinamieji „antriniai įrodymai“, pradėti naudoti išradimo lygio nustatinėjimo proceso dėl jo subjektyvumo ir sudėtingumo, yra faktoriai, kurie, kaip tikima, pateikia objektyvius išradimo (ne)akivaizdumo įrodymus. (Durham A.L. Patent Law Essentials: A Concise Guide. Westport: Greenwood Publishing Group, Inc., 1999. P. 102.). Kita vertus, jurisprudencijoje yra nuomonių, kad antriniai įrodymai dėl savo apimties bei sudėtingumo neturėtų būti laikomi leistina įrodinėjimo priemone teisminiame procese, nes jį nepagrįstai užvilktų bei kartu padarytų teisminį procesą brangesnį. (Bently L., Sherman B. Intellectual property law. Oxford: Oxford University Press, 2004. P. 478.).

išradimo neakivaizdumo įvertinimui, be to, padaro sprendimą dėl išradimo akivaizdumo ar neakivaizdumo paprastesnį ir tikresnį, labiau paremtą įrodymais¹⁸⁰. JAV federalinės apygardos teismas kartais priskiria antrinius įrodymus kaip ketvirtąjį *Graham v. John Deere Co.* bylos suformuoto testo punktą išradimo (ne)akivaizdumui įvertinti¹⁸¹. Antriniais įrodymais, padedančiais nustatyti išradimo (ne)akivaizdumą gali būti: a) išradimo artumas esančiam technikos lygiui (panašumas su prototipu); b) mokslininkų, dirbančių toje pačioje srityje kaip ir išradėjas, pastangų palyginimas¹⁸²; c) išradimas patenkina „ilgai jaustą poreikį“¹⁸³; d) išradimo komercinė sėkmė¹⁸⁴. Antra vertus, tai, kad išradimo neakivaizdumas negali būti pagrįstas antriniais įrodymais, dar nereiškia, kad išradimas neatitinka išradimo lygio kriterijaus. Tad reikia pritarti kai kurių teisės mokslininkų nuomonei, kad antriniai įrodymai tėra pagalbiniai, antraeiliai palyginti su pirminiais įrodymais – išradimo neakivaizdumą atitinkamos srities specialistui – bei juos patvirtinančiomis aplinkybėmis (pavyzdžiui, išradimas yra neakivaizdus atitinkamos srities specialistui tam tikros techninės problemos sprendimo būdas (pagal EPK))¹⁸⁵. Antriniai įrodymai yra tarsi papildoma garantija, kad išradimai, iš tiesų pasiekę tam tikrą išradimo lygį, tačiau sunkiai galintys tai įrodyti, neliks neapsaugoti patento dėl subjektyvaus neakivaizdumo kriterijaus vertinimo.

Išradimo lygio įvertinimas, tiek pagal EPT, tiek pagal JAV teismų praktiką, yra paremtas tam tikromis teorijomis bei gairėmis. Siekdama harmonizuoti išradimo lygio nustatymo būdus, taikytus EPK valstybių narių, bei sukurti vieną aiškų ir skaidrų išradimo lygio įvertinimo būdą, EPT suformuluavo vadinamąją „problemos ir jos sprendimo“¹⁸⁶ teoriją. Ji remiasi teiginiu, kad išradimas yra tarsi tam tikros problemos sprendimo būdas. Tad išradimo lygio kriterijus yra suprantamas tarsi

¹⁸⁰ Bently L., Sherman B. Intellectual property law. Oxford: Oxford University Press, 2004. P. 484.

¹⁸¹ Stratoflex, Inc. v. Aeroquip Corporation 713 F.2d 1530 (Fed. Cir. 1983) // <http://vlex.com/vid/37645885>; prisijungimo laikas: 2008-05-19.

¹⁸² Išradėjui vieninteliam pavyko sėkmingai išspręsti atitinkamą problemą.

¹⁸³ Manoma, kad jei daugelį metų bandytos išspręsti problemos sprendimas būtų buvęs akivaizdus, kas nors būtų jį tikrai išradęs, todėl išradimas, patenkinantis „ilgai lauktą poreikį“, laikomas neakivaizdus; kita vertus, tai, kad išradimas nebuvo išrastas anksčiau, gali lemti ir kitos priežastys, todėl būtinos ir kitos sąlygos: poreikis sukurti tokį išradimą egzistavo ilgą laiką, toje srityje jau buvo bandyta sukurti tokį išradimą, informacija bei medžiagos, kurios sudarė pagrindą problemos išsprendimui, buvo žinomos ir laisvai prieinamos. (Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1982 m. spalio 13 d. sprendimas byloje T 24/81 „BASF/Metal refining.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t810024ep1.htm>; prisijungimo laikas: 2008-03-15.).

¹⁸⁴ Pvz., didelis sudarytų licencinių sutarčių dėl šio išradimo skaičius; vis dėlto, komercinė sėkmė, kaip antrinis įrodymas, turi būti vertinama atsargiai kadangi gali būti ir kitų priežasčių, tiek komercinių, tiek socialinių, tokių kaip rinkos pokyčiai, intensyvus reklamavimas ar konkurentų veiksmai, kurie nulemia išradimo komercinę sėkmę. (Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1987 m. rugsėjo 1 d. sprendimas byloje T 270/84 „ICI/Fusecord.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t840270eu1.htm>; prisijungimo laikas: 2008-04-03.). Pagal JAV teismų praktiką, norint išradimo neakivaizdumą pagrįsti jo komercine sėkme rinkoje, būtina įrodyti egzistuojantį logišką ryšį tarp atitinkamo sėkmės rinkoje susilaukusio produkto ir pareikšto patentuoti produkto tokį ryšį galima įrodyti vartotojų apklausomis, palyginimais su panašiais produktais ir pan. (In Re David C. Paulsen., 30 F.3d 1475 (Fed. Cir. 1994) // <http://vlex.com/vid/36100761>; prisijungimo laikas: 2008-05-22.).

¹⁸⁵ Bently L., Sherman B. Intellectual property law. Oxford: Oxford University Press, 2004. P. 485.

¹⁸⁶ Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1981 m. balandžio 6 d. sprendimas byloje T 1/80 „Bayer/Carbonless Copying.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t800001ep1.htm>; prisijungimo laikas: 2008-04-03.

žingsnis nuo techninės problemos link jos sprendimo¹⁸⁷. Būtent dėl šios priežasties, EPT, nustatinėdama išradimo lygio kriterijų, svarsto ne tai, ar išradimas akivaizdus, ar ne, o greičiau tai, ar išradimo siūlomas problemos sprendimo būdas nėra akivaizdus atitinkamos srities specialistui pareiškimo jį patentuoti ar prioriteto datos dieną. Taikant problemos ir jos sprendimo teoriją, turi būti atliekami tokie veiksmai: nustatyta technikos sritis, kuriai būtų priskirtinas pareikštas patentuoti išradimas; artimiausias prototipas toje technikos srityje ir, galiausiai, tai, ar techninė išradimo savybė, kuri suformuoja sprendimą tam tikrai egzistuojančiai problemai, jo sukūrimo metu galėjo būti akivaizdi atitinkamos srities specialistui (atsižvelgiant į egzistavusį technikos lygį)¹⁸⁸. Pažymėtina, kad nors yra galimas išradimų, turinčių techninių ir kartu netechninių savybių, patentavimas, visgi nustatinėjant išradimo lygio kriterijų atitinkamos srities specialistas turi atsižvelgti tik į technines išradimo savybes, t.y. netechninės savybės turi būti ignoruojamos¹⁸⁹.

Nors problemos ir jos sprendimo teorija buvo sukurta siekiant objektyvumo išradimo lygio kriterijaus vertinimui, vis dėlto toks vertinimas praktikoje nėra visiškai objektyvus, kadangi sprendimas dėl to, ar pareikštas patentuoti išradimas iš tiesų išsprendžia juo siektą išspręsti problemą, yra daromas „po laiko“ – t.y. jau turint visą informaciją apie pareikštą patentuoti išradimą bei esantį technikos lygį, todėl atitinkamos srities specialistas, vertindamas išradimo lygį, gali nurodyti visiškai kitokią problemą, nei ją įsivaizdavo išradėjas¹⁹⁰. Tai, savaime suprantama, gali neigiamai paveikti pareikšto patentuoti išradimo galimybę atitikti neakivaizdumo reikalavimą. Problemos ir jos sprendimo teorija EPT taikoma beveik visais atvejais ir gana sėkmingai, vis dėlto byloje *Alcan/Aluminium alloys*¹⁹¹ EPT techninė apeliacinė kolegija yra nurodžiusi, kad nors problemos ir sprendimo teorija gali būti taikoma visose situacijose, ji nėra vienintelis, o greičiau vienas iš galimų išradimo lygio nustatymo būdų. Tai yra ypač svarbu naujose mokslo bei technikos srityse, kur naujai sukurti išradimai neturėtų prototipų, tad problemos ir sprendimo teorijos taikymas būtų pernelyg dirbtinis ir tokiu atveju visai nereikalingas¹⁹².

Atsižvelgdami į EPT apeliacinės kolegijos praktiką, galime išskirti keletą išradimo lygio kriterijaus nustatymo ir vertinimo būdų¹⁹³. Kartais išradimo neakivaizdumas gali slypėti

¹⁸⁷ Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1981 m. spalio 28 d. sprendimas byloje T 26/81 „ICI/Containers.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t810026ep1.htm>; prisijungimo laikas: 2008-04-03.

¹⁸⁸ Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 2002 m. rugsėjo 26 d. sprendimas byloje T 641/00 „Comvik/Two identities.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/pdf/t000641ep1.pdf>; prisijungimo laikas: 2008-04-03.

¹⁸⁹ Ibid.

¹⁹⁰ Grubb P.W. *Patents for Chemicals, Pharmaceuticals and Biotechnology. Fundamentals of Global Law, Practice and Strategy*. Oxford: Oxford University Press, 2004. P. 64.

¹⁹¹ Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1994 m. spalio 14 d. sprendimas byloje T 465/92 „Alcan/Aluminium alloys.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t920465ep1.htm>; prisijungimo laikas: 2008-04-03.

¹⁹² Bently L., Sherman B. *Intellectual property law*. Oxford: Oxford University Press, 2004. P. 471.

¹⁹³ Ten pat.

pasirinktoje problemoje, kurią siekiama išradimu išspręsti, arba siekiamų tikslų pasirinkime. Išradimas tuomet bus laikomas neakivaizdžiu, jei juo pasirinktos išspręsti problemos suvokimas viršija atitinkamos srities specialisto galimybių ribas¹⁹⁴. Tais atvejais, kai išradimo neakivaizdumą lemia jo sukūrimo technologija ar mokslinių tyrinėjimų būdas, išradimas bus laikomas akivaizdžiu, jei atitinkamos srities specialistas išradimo sukūrimui būtų pasirinkęs tokį pat būdą arba jei išradimo sukūrimui reikėtų imtis veiksmų sekos, akivaizdžios atitinkamos srities specialistui¹⁹⁵. Nėra būtina, kad mokslininkas, pasirinkdamas išradimo sukūrimui atitinkamą būdą, būtų šimtu procentų įsitikinęs jo sėkmingumu – užtenka fakto, kad atitinkamoje situacijoje buvo pagrįsta tikėtis sėkmės (trokštamo rezultato), pasirinkus tokį išradimo sukūrimo ar mokslinių tyrinėjimų būdą, todėl jei žinomos problemos sprendimo būdas duoda nelauktų teigiamų rezultatų, tokie rezultatai gali būti pripažinti esantys išradimo lygio, kadangi atitinkamos srities specialistas nesusietų žinomo problemos sprendimo būdo su būtent tokiu galutiniu rezultatu. Šiuo atveju nelauktas teigiamas rezultatas gali būti vertinamas tiesiog kaip dar nežinomos problemos sprendimo būdas¹⁹⁶. Akivaizdu, kad vienas iš svarbiausių išradimo atitikimo išradimo lygio kriterijai įrodymų yra išradimo sukūrimo nenuspėjamumas: nebuvimas pakankamos sėkmės tikimybės sukurti atitinkamą išradimą ar įveikimas išankstinių nusistatymų dėl tokio išradimo akivaizdžiai liudija tokio išradimo neakivaizdumą atitinkamos srities specialistui – taigi, jo patentabilumą. Kita vertus, vadinamasis „sėkmės tikimybės“ testas negali būti taikomas visose situacijose. Kaip pažymėjo EPT techninė apeliacinė kolegija - nors šis testas yra naudingas nustatinėjant išradimo neakivaizdumą, kai išradimas yra sukurtas remiantis prognozuojamais metodais, jis nėra tinkamas situacijose, kuomet išradimo sukūrimą lemia tam tikrų technologijų, mokslinių tyrinėjimų sukurtas atsitiktinumas¹⁹⁷.

JAV Aukščiausiasis teismas, siekdamas palengvinti neakivaizdumo kriterijaus nustatinėjimą, savo praktikoje taipogi yra suformavęs tam tikras gaires išradimo lygio nustatymui. Nors išradimo (ne)akivaizdumo konstatavimas yra teisės klausimas, byloje *Graham v. John Deere Co.* Aukščiausiasis teismas yra nurodęs ir keletą faktinio pobūdžio aplinkybių, kurios, sprendžiant dėl išradimo (ne)akivaizdumo, turi būti nustatytos: išradimo prototipo (analogo) apimtis ir turinys; skirtumai, esantys tarp technikos lygio bei pateiktos patentinės paraiškos; ir, galiausiai, atitinkamos

¹⁹⁴ Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1985 m. spalio 10 d. sprendimas byloje T 195/84 „Boeing/General technical knowledge.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t840195ep1.htm>; prisijungimo laikas: 2008-04-03.

¹⁹⁵ Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1996 m. gegužės 7 d. sprendimas byloje T 324/94 „VDO Adolf Schindling/Illuminating device.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/pdf/t940324du1.pdf>; prisijungimo laikas: 2008-05-02.

¹⁹⁶ Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1984 m. kovo 15 d. sprendimas byloje T 2/83 „Rider/Simethicone tablet.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t830002ep1.htm>; prisijungimo laikas: 2008-05-02.

¹⁹⁷ Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 2000 m. kovo 9 d. sprendimas byloje T 737/96 „DMS/Astaxanthin.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/pdf/t960737eu1.pdf>; prisijungimo laikas: 2008-05-02.

srities specialisto galimas turėti žinių lygis toje srityje¹⁹⁸. Technikos lygio nustatymui, JAV teismai yra išplėtoję analogiško ir neanalogiško technikos lygio doktriną¹⁹⁹. Tiksliai tokia informacija, kuri yra analogiška pareikštam patentuoti išradimui, gali sudaryti technikos lygį, pagal kurį ir bus sprendžiamas išradimo (ne)akivaizdumas. Analogiško technikos lygio doktrinos sukūrimą lėmė tai, kad išradėjams jau yra pakankamai sudėtinga būti susipažinusiems su visa analogiško ir artimo savo sukurtam išradimui technikos lygio informacija, todėl būtų ne tik nesąžininga, bet ir nerealu reikalauti iš išradėjų būti susipažinusiems ir su neanalogiško savo sukurtam išradimui technikos lygio informacija²⁰⁰. Analogiško technikos lygio doktrina išryškina esminius skirtumus tarp technikos lygio sampratos JAV nustatinėjant išradimo naujumą bei neakivaizdumą. Išradimo naujumui nustatyti visiškai nėra svarbu technikos lygio analogiškumas pareikštam patentuoti išradimui, čia svarbiausia, kad visi pareikšto išradimo bruožai(kaip jie nurodyti išradimo apibrėžtyje) atitiktų kiekvieną viename technikos lygį sudarančiame žinių šaltinyje(išradimo prototipe) nurodytą bruožą. Pagal JAV teismų praktikos suformuotą išradimo lygio kriterijaus sampratą, išradimas yra akivaizdus, jei vidutinių gebėjimų atitinkamos srities specialistas būtų galėjęs pagrįstai tikėtis sėkmės sukuriant tokį pat išradimą kaip ir pareikštasis patentuoti.

Lyginant EPK bei JAV patentų akto reglamentuojamo išradimo lygio kriterijaus nustatymą, šioms dviem sistemoms yra bendra tai, kad sprendimas dėl išradimo lygio kriterijaus yra daromas remiantis skirtumų tarp pareikšto patentuoti išradimo bei artimiausio jam analogo nustatymu bei įvertinimu. Be to, abiems sistemoms bendra dar ir tai, kad išradimo lygio kriterijus yra įvertinamas iš atitinkamos srities specialisto pozicijų. Kita vertus, JAV teismų praktika, skirtingai nei EPT apeliacinės kolegijos praktika, neišplėtojo analogiškos „problemos ir jos sprendimo“ teorijos išradimo lygiui nustatyti(t.y. kai skirtumas tarp pareikšto patentuoti išradimo bei jo analogo yra vertinamas per tam tikrą technikos lygiu žinomą problemą, kurią ir turi išspręsti pareikštas patentuoti išradimas). Pagal JAV patentų aktą bei esančią teismų praktiką, išradimas tiesiog turi būti neakivaizdus. Kaip pažymima jurisprudencijoje, JAV patentų akto reglamentuojamo neakivaizdumo kriterijaus įvertinimas yra intuityvesnis, lyginant su EPK reglamentuojamo išradimo lygio įvertinimu, ir kartu neapribotas sprendimo dėl tam tikros techninės problemos akivaizdumo ar neakivaizdumo²⁰¹. Nors po JAV Aukščiausiojo teismo sprendimo byloje *KSR v. Teleflex*, neakivaizdumo kriterijus buvo sugriežtintas ir tapo apibrėžtesnis, nurodant, kad tik pakankamai

¹⁹⁸ *Graham v. John Deere Co.*, 383 U.S. 1, 17(1966) // <http://supreme.justia.com/us/383/1/case.html>; prisijungimo laikas: 2008-05-12.

¹⁹⁹ *In Re Carl D. Clay* 966 F.2d 656 (Fed. Cir. 1992) // <http://vlex.com/vid/37451439>; prisijungimo laikas: 2008-05-17.

²⁰⁰ *Union Carbide Corporation v. American Can Company* 724 F.2d 1567 (Fed. Cir. 1984) // <http://vlex.com/vid/37646449>; prisijungimo laikas: 2008-05-19.

²⁰¹ C. Laub. Software Patenting: Legal Standards in Europe and the US in view of Strategic Limitations of the IP Systems // *The Journal of World Intellectual Property*. 2006, Nr.9(3). P. 344-372.

reikšmingą techninę pažangą padariusiems išradimams, o ne „įprastinėms inovacijoms“ turi būti suteikta patentinė apsauga, vis dėlto išradimo neakivaizdumo įvertinimas išliko gana intuityvus bei subjektyvus. Dėl šių priežasčių JAV taikomas neakivaizdumo vertinimas susilaukia mokslininkų kritikos bei siūlymų keisti tokį vertinimą į EPT apeliacinės kolegijos praktikos išplėtotą „problemos ir jos sprendimo“ priėjimą. Tokiu būdu pagrindinis dėmesys turėtų būti skiriamas ne atitinkamos srities specialisto vertinimui dėl tam tikro išradimo (ne)akivaizdumo, o pačiam išradėjui ir konkrečioms išradimo sukūrimo aplinkybėms: kaip išradėjai sprendžia ir reaguoja į iškilusias problemas, su kokiais technikos ir mokslo iššūkiais susiduria išradėjai sprenddami tas problemas, koks yra konkretaus išradimo sukūrimo poreikis visuomenėje²⁰².

2.3. Išradimo pramoninis pritaikymas

2.3.1. Bendroji samprata

EPK(57 str.)²⁰³ nustato, kad „išradimas yra laikomas turinčiu pramoninį pritaikomumą, jeigu jį galima pagaminti ar panaudoti bet kurioje pramonės srityje, įskaitant žemės ūkį“. Analogiška nuostata randama ir Lietuvos Respublikos patentų įstatyme(5 str.)²⁰⁴. Pagal JAV patentų aktą(35 U.S.C. § 101)²⁰⁵ patentabiliais taip laikomi tik tokie išradimai, kuriuos galima pritaikyti pramonėje. Pramoninio pritaikomumo reikalavimas parodo praktinę patentų teisės pusę, nes išradimu pagal teisės aktų reikalavimus pripažįstama tik tai, kas gali būti pritaikyta industriniu būdu. Taigi, reikalavimas išradimams būti praktiškiems išsiskiria patentus ne tik iš kitų pramoninės nuosavybės, bet ir apskritai visų kitų intelektinės nuosavybės objektų, pavyzdžiui, autorių teisių objektų²⁰⁶.

Pramoninis išradimo pritaikomumas skirtingų valstybių praktikoje suprantamas gana įvairiai – kaip *galimybė naudoti pramonėje ir žemės ūkyje, kaip socialinis reikalingumas, komercinė sėkmė* ir kt. Šis kriterijus leidžia užtikrinti interesų pusiausvyrą visuomenėje: patento savininkui suteikiamos išimtinės teisės kartu su reiškia ir visuomenės patiriamas socialines išlaidas(*quid pro quo*)²⁰⁷. Pramoninio pritaikymo kriterijaus ištakos yra konstitucinė praktiškai pritaikomų intelektinės veiklos rezultatų apsauga.(JAV Konstitucijos 1 straipsnio 8 dalis; Lietuvos respublikos Konstitucijos 42 II

²⁰² R. Cooper Dreyfuss. Nonobviousness: A Comment On Three Learned Papers. // Lewis & Clark Law Review. 2008, Nr. 12(2). P. 431-441.

²⁰³ 1973 m. Europos patentų išdavimo konvencija // Valstybės žinios. 2004, Nr. 147-5325.

²⁰⁴ Lietuvos Respublikos patentų įstatymas // Valstybės žinios. 1994, Nr. 8-120.

²⁰⁵ Title 35 of the United States Code. // <http://www.bitlaw.com/source/35usc/>; prisijungimo laikas: 2008-02-12.

²⁰⁶ Bently L., Sherman B. Intellectual property law. Oxford: Oxford University Press, 2004. P. 402.

²⁰⁷ Teisėjo Abe Fortas nuomonė byloje Brenner v. Manson, 383 U.S. 519, 534-534(1966).

straipsnis)²⁰⁸. Pramoninio pritaikomumo reikalavimas leidžia atskirti ir tik mokslo tikslams naudojamus išradimus nuo pramonei reikšmingų išradimų, tačiau reikia nepamiršti, kad pramoninis pritaikomumas su naudingumu yra susijęs tik netiesiogiai, t. y. per galimą komercinę naudą. Pati pramonė yra suprantama kaip nuolatinė, nepriklausoma, legali veikla, kuria siekiama ekonominės naudos ir kuri įtraukia didelius kapitalo kiekius, vis dėlto atskirų asmenų (gydytojų, advokatų) privati praktika nebus traktuojama kaip pramonė. Taigi, nors įvairiose valstybėse šis kriterijus vadinamas skirtingai, bet visur jis reiškia, kad sprendimas būtų naudingas²⁰⁹.

Nors tiek EPK(57 str. c))²¹⁰, tiek Lietuvos Respublikos patentų įstatymas(5 str. 2 d. 1 p.)²¹¹ nurodo, kad patentabilūs yra tie išradimai, kurie gali būti panaudoti kurioje nors pramonės šakoje, įskaitant žemės ūkį, visgi ši nuostata netaikoma žmonių ir gyvūnų chirurginio ar terapinio gydymo būdams, tačiau gali būti taikoma produktams, medžiagoms bei kompozicijoms(pvz., vaistams), kurios naudojamos taikant kurį nors iš šių būdų. Byloje *BRUKER/Non-invasive measurement* diagnozės metodas, apimantis sąveiką su žmogaus(gyvūno) kūnu, EPT apeliacinės kolegijos buvo pripažintas pritaikomu pramonėje, kadangi jis galėjo būti pritaikytas komercinėje laboratorijoje asmenų, neturinčių specialaus medicininio išsilavinimo. Naudodamas tokį metodą technikas galėjo išgauti rezultatus, kuriuos *vėliau* galėtų panaudoti gydytojas, naudodamas savo diagnozės metodus²¹². Svarbiausia, kad išradimo pritaikymas praktikoje nepažeistų patentabilumo išimčių ir kartu būtų naudingas kurioje nors pramonės srityje. Byloje *DU PONT/appetite suppressant*²¹³, EPT apeliacinė kolegija pripažino mišinį, mažinantį apetitą bei skirtą svorio metimui, atitinkančiu pramoninio pritaikomumo reikalavimą, nepaisant to, kad jo sukeliamas fiziologinis efektas iš prigimties yra biologinis, nes tokį mišinį galėjo panaudoti didelės įmonės, dirbančios grožio srityje.

JAV teismų praktikoje nusistovėjo išradimo pramoninio pritaikymo reikalavimo išskaidymas į du kriterijus – išradimo veiksmingumą bei išradimo praktinį pritaikymą²¹⁴. Pagal išradimo veiksmingumo kriterijų, patentas gali būti išduotas tik tokiam išradimui, kuris patentinės paraiškos pateikimo metu gali veikti. Kita vertus, jei pareikštas patentuoti išradimas gali įvykdyti vienus jam

²⁰⁸ P. Jurčys. Biotechnologinių ir nanotechnologinių išradimų patentavimo teisiniai aspektai // Justitia. 2006, Nr. 3(61). P. 68-84.

²⁰⁹ Kasperavičius P., Žilinskas V. Intelektinė nuosavybė ir jos apsauga. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2004. P.160.

²¹⁰ 1973 m. Europos patentų išdavimo konvencija // Valstybės žinios. 2004, Nr. 147-5325.

²¹¹ Lietuvos Respublikos patentų įstatymas // Valstybės žinios. 1994, Nr. 8-120.

²¹² Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1987 m. rugsėjo 25 d. sprendimas byloje T 385/86 „BRUKER/Non-invasive measurement.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t860385dx1.htm>; prisijungimo laikas: 2008-05-02.

²¹³ Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1984 rugpjūčio 3 d. sprendimas byloje T 114/83 „DU PONT/appetite suppressant.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t830114du1.htm>; prisijungimo laikas: 2008-05-02.

²¹⁴ P. Jurčys. Biotechnologinių ir nanotechnologinių išradimų patentavimo teisiniai aspektai // Justitia. 2006, Nr. 3(61). P. 68-84.

iškeltus uždavinius, o kitus ne, toks išradimas vis tiek gali būti laikomas atitinkančiu pramoninio pritaikymo reikalavimą²¹⁵. JAV patentų biuras taiko prezumpciją, kad patentinės paraiškos metu išradimas gali veikti, tačiau patentinę paraišką pateikiantis asmuo yra įpareigotas pateikti pakankamus išradimo veiksmingumo įrodymus²¹⁶. Išradimas turi būti bent minimaliai veiksmingas, nes išradimas, kuris neatlieka to, kam atlikti jis buvo sukurtas, negali būti laikomas atitinkančiu pramoninio pritaikomumo kriterijų²¹⁷.

Išradimo praktinis pritaikymas implikuoja tam tikrą išradimo reikšmę pramonėje. Naujose pramoninio pritaikymo gairėse²¹⁸ nurodyta, kad pramoninio pritaikymo reikalavimas yra įvykdytas, kai išradimas yra akivaizdžiai pritaikomas. Ši nuostata reiškia, kad: a) atitinkamos srities specialistas turi nesunkiai suprasti, kodėl išradimas yra naudingas praktiškai; b) pramoninis pritaikymas yra specifinis, esminis ir tikėtinas. Svarstydamas išradimų, prisidedančių prie technologijų plėtros, galimybę atitikti pramoninio pritaikymo reikalavimą, *In re Nelson* byloje buvo pripažinta, kad konkrečiai nurodyti išradimo pritaikymą yra sudėtinga. Taip vadinamų „tarpinių produktų“ apsauga yra reikšminga technologijų plėtrai, todėl patentais yra saugotini išradimai, kurie lemia technikos pažangą ir potencialų naudingumą visuomenei²¹⁹. Be to, tam, kad išradimas būtų patentabilus(atitiktų pramoninio pritaikomumo kriterijų), jis neturi būti geriausias(geresnis nei jo prototipas) ar vienintelis būdas pasiekti tam tikrą rezultatą, išradimui tereikia būti naudingam tam tikru laipsniu ir tik išradimui naudoti skirtose srityse.

Kaip matyti, negriežtas ir plačiai interpretuojamas pramoninio pritaikomumo kriterijus nekelia didesnių problemų vertinant tradicinių(mechaninių) išradimų patentabilumą, taipogi, nepaisant keleto neesminių skirtumų, šio kriterijaus samprata iš esmės labai nesiskiria pagal lyginamų valstybių teisės aktus ir teismų praktiką. Nėra svarbus išradimo naudingumo laipsnis(tai, ar jis naudingesnis už prototipą): tėra reikalaujama, kad išradimą būtų galima pritaikyti koku nors naudingu visuomenei būdu ir nebūtinai sukeliant teigiamą poveikį. Kita vertus, galima svarstyti, kad išradimas, kuris yra naujas ir neakivaizdus, taigi pasiekęs tam tikrą išradimo lygį, negali būti tokio pat naudingumo kaip ir jo prototipas: t.y. aukštesnio išradimo lygio, techniškai tobulesnis išradimas neišvengiamai yra ir naudingesnis išradimas.

²¹⁵ Carl Zeiss Stiftung v. Renishaw Plc, Inc. 945 F. 2d 1173(Fed. Cir. 1991) // <http://vlex.com/vid/37398920>; prisijungimo laikas: 2008-05-22.

²¹⁶ In Re Miguel F. Brana, Jose M.C. Berlanga, Marina M. Moset, Erich Schlick and Gerhard Keilhauer 51 F.3d 1560 (Fed. Cir. 1995) // <http://vlex.com/vid/38257450>; prisijungimo laikas: 2008-05-22.

²¹⁷ Tol-O-Matic, Inc. v. Proma Produkt-Und Marketing Gesellschaft M.B.H. and Norgren Co. 945 F.2d 1546 (Fed. Cir. 1991) // <http://vlex.com/vid/37399064>; prisijungimo laikas: 2008-05-22.

²¹⁸ Utility Examination Guidelines, 66 Fed. Reg. 1098(Jan. 5, 2001).

²¹⁹ In re Nelson, 280 F. 2d 172, 180 (Fed. Cir. 1960 CCPA). // <http://altlaw.org/v1/cases/1161914>; prisijungimo laikas: 2008-08-14.

2.3.2. Pramoninis pritaikomumas ir išradimo patentabilumas kaip patentavimo prielaida

Išradimų patentabilumas siaurąja prasme glaudžiai siejasi su pramoninio pritaikomumo kriterijumi, nes išradimai, kurių pritaikymas praktiškai prieštarautų etikos, moralės, viešosios tvarkos ar kitoms visuotinai priimtinos normoms, nepripažįstami patentabiliais, t.y., pakliūna į patentabilumo išimtis. JAV, nereglamentuodama įstatymo lygmeniu patentabilumo išimčių bei įtvirtindama nuostatą, kad „viskas, kas po saule yra sukuriama žmogaus, yra patentabilu“, aiškiai parodo liberalią poziciją patentų išdavimo klausimu: bet kokia mokslo pažanga, gera ji, ar bloga, yra verta patentinės apsaugos²²⁰. Laikoma, kad patentų sistema ir yra skirta tam, kad suteiktų išradėjams išskirtines teises į jų sukurtus išradimus, o kiek įmanoma platesnė išradimų apsauga labiausiai skatina inovacijų kūrimą, mokslo ir visuomenės pažangą. Remiantis šiuo požiūriu, išskirtinių teisių į išradimą suteikimas yra griežtai atskiriamas nuo naudojimosi jomis. Taip, kaip naudojimasis ginklais (atsakomybė už netinkamą naudojimąsi jais), skirtingai nei jų įsigijimas, yra reguliuojamas kitų teisės šakų – administracinės ar baudžiamosios, taip ir atsakomybės reglamentavimas už netinkamą išradimų, apsaugotų patentais, panaudojimą, kuris prieštarautų tiek teisės aktų reikalavimams, tiek ir socialinėms, etikos, moralės normoms, turėtų būti kitų teisės šakų – apimant ir konkurencijos teisę – reguliavimo dalykas²²¹.

Pagal EPK sukurtą patentų teisės sistemą, patentais išradėjams taipogi suteikiamos tam tikros išskirtinės teisės į sukurtus išradimus, tik, skirtingai nei JAV, jų suteikimas išradėjams nėra automatinis. Inovacija gali būti gera arba bloga; jei ji bloga, jas, kaip žalingas visuomenės gerovei, viešajai tvarkai ar moralei, kurti, plėtoti turi būti nuslopinta pačioje anksčiausioje stadijoje – įstatymiškai įtvirtinant tokias inovacijas kaip patentabilumo išimtis²²². Nepaisant įvardintų skirtumų, abiems patentų sistemoms – tiek liberalesniajai, tiek ir griežtesniajai – bendra tai, kad bet kokių atveju laikomasi pozicijos, kad išradimai, kurie, pritaikyti praktiškai, pažeis socialines, politines, moralės normas, neturi būti valstybės saugomi, o jų kūrimas – skatinamas.

Išradimų priskyrimas patentabilumo išimtimis dėl to, kad jų panaudojimas, pritaikymas praktiškai prieštarautų moralei, viešajai tvarkai ar visuomenės gerovei, parodo, kad išradimų

²²⁰ D. Vaver. *Invention in Patent Law: A Review and a Modest Proposal* // *International Journal of Law and Information Technology*. 2003, Nr.11(3). P.286-307.

²²¹ Ibid.

²²² Ibid.

patentavimas nėra moraliai neutralus aktas²²³. Valstybė, suteikdama monopolį išradėjams už jų sukurtus išradimus patentų pavidalu, negali neprisiimti atsakomybės už tokių išradimų, kuriems garantuoja teisinę apsaugą, atitikimą teisės aktams bei visuotinai priimtoms moralės normoms. Išradėjai negali įgyti teisių, kurios leistų jiems pelnytis iš morališkai bei socialiai nepriimtinių, žalingų išradimų, kad ir kokie genialūs jie būtų²²⁴. Nors galimybė valstybėms priskirti tam tikrus išradimus patentabilumo išimtis dėl jų panaudojimo žalingumo viešajai tvarkai, visuomenės gerovei ar moralei yra apribota tokių tarptautinių susitarimų kaip TRIPS sutartis reikalavimų, iš esmės didžioji dalis išradimų patentabilumo išimtis priskiriami pačių valstybių (teismų praktikos keliu interpretuojant išradimų atitiktį socialinėmis, etikos, moralės normomis), nebent toje valstybėje yra priimamas kitoks konsensusas dėl visuotinai priimtinių politikos, moralės ar etikos normų²²⁵. Verta pabrėžti, kad moralės suvokimas ir moralės normos yra pavaldžios socialiniams, politiniams pokyčiams, vykstantiems visuomenėje bei valstybėje: vykstant tokiems pokyčiams, keičiasi ir pačios moralės normos arba jų turinys suvokiamas skirtingai. Pavyzdžiui, anksčiau lošimas laikytas socialiniu blogiu, lošimo verslas daugumoje valstybių buvo uždraustas, todėl jokie išradimai, susiję su lošimu, lošimo aparatais, nebūtų buvę laikomi patentabiliais, nes jų pritaikymas praktiškai būtų prieštarautų viešajai tvarkai ir moralei. Todėl konstatavimas, jog išradimas yra nepatentabilus, nes jo panaudojimas praktiškai prieštarautų viešajai tvarkai ar moralės normoms, gali būti tik santykinis, priklausantis nuo konkretaus laikomečio tam tikroje visuomenėje egzistuojančių pažiūrų, įsitikinimų, politikos, moralės, socialinių normų.

JAV patentų teisėje nesant įstatyminio patentabilumo išimčių reglamentavimo, pramoninio pritaikomumo kriterijus tampa svarbus ne tik kaip vienas iš trijų patentabilumo kriterijų, bet kartu ir kaip rodiklis, padedantis nustatyti išradimo patentabilumą kaip patentavimo prielaidą, t.y. išradimas, kurio pritaikymas praktiškai yra žalingas visuomenės gerovei, gerovės politikai ar moralei, pakliūna į patentabilumo išimtis²²⁶. Deja, vėliau šios morale paremtos pramoninio pritaikomumo kriterijaus nuostatos teismų buvo interpretuotos labai siauriai, nurodant, kad išradimas bus laikomas neatitinkančiu pramoninio pritaikomumo kriterijaus, jei jis visiškai negalėtų būti pritaikomas bent vienai naudingai paskirčiai²²⁷. Išradimas, kurį galima pritaikyti bent vienam moksliškai tikėtinam ir priimtina tikslui, laikomas atitinkančiu šį reikalavimą.

²²³ Tai vadinamasis moralinis pramoninis pritaikomumas, kurio esmė – išradimas turi būti bent minimaliai socialiai naudingas ir nebūti socialiai žalingas. (Merges R.P., Menell P.S., Lemley M.A. Intellectual property in the new technological age. New York: Aspen Law & Business, 2000. P. 164.).

²²⁴ D. Vaver. Invention in Patent Law: A Review and a Modest Proposal // International Journal of Law and Information Technology. 2003, Nr. 11(3). P. 286-307.

²²⁵ D. Vaver. Invention in Patent Law: A Review and a Modest Proposal // International Journal of Law and Information Technology. 2003, Nr. 11(3). P. 286-307.

²²⁶ *Lowell v. Lewis*, 15 F. Cas. 1018, 1019 (C.C. Mass. 1817) (Story, J.).

²²⁷ *Brooktree Corporation v. Advanced Micro Devices, Inc.* 977 F.2d 1555 (Fed. Cir. 1993). //

Negalėjimas atitikti pramoninio pritaikomumo kriterijaus yra viena iš priežasčių, kodėl atradimai, abstrakčios teorijos, idėjos ar netgi idėjos, galinčios nurodyti tik potencialų praktinį pritaikomumą, negali būti apsaugotos patentais (pakliūna į patentabilumo išimtis), kadangi pramoninio pritaikomumo reikalavimas įpareigoja nurodyti ne tik potencialią išradimo praktinio pritaikymo galimybę, bet ir konvertuoti sukurtą išradimą į specifinę idėją-sprendimą, kuri nedelsiant (iškart) galima panaudoti industriniu būdu. Todėl galimos situacijos, kai tokie eiliniai išradimai, kaip naujas konservų atidarytuvas, atitikdami patentabilumo kriterijus (naujumą, išradimo lygį, pramoninį pritaikomumą), gauso patentą, o tokie išskirtiniai intelektiniai pasiekimai (pvz., kaip reliatyvumo teorija), verti Nobelio premijos, pakliūna į patentabilumo išimtis, nes neatitiks teisės aktų keliamo reikalavimo nurodyti išradimo praktinį pritaikymą²²⁸. Jurisprudencijoje yra išreikšta kritika dėl tokio pramoninio pritaikomumo kriterijaus turinio suvokimo: svarstoma, ar iš tiesų valstybei, visuomenei galėtų būti žalingas patento suteikimas išradimui, kurio pramoninis pritaikomumas galėtų būti nurodytas, atskleistas vėliau²²⁹. Iš tiesų, galima svarstyti, ar visuomenės interesai nukentėtų, jei išradėjas už suteikiamą monopolį negalėtų iškart atsilyginti *quid pro quo*, o tai padarytų vėliau, t.y. jau suteikus jam išskirtines teises į sukurtą išradimą. Turėdamas patentu suteiktas išskirtines teises į sukurtą išradimą išradėjas galėtų lengviau pritraukti privataus verslo investicijas, kurios ir padėtų atskleisti, išplėtoti išradimo pramoninį pritaikomumą.

Viena iš pagrindinių priežasčių, kodėl įvairios mokslinių tyrinėjimų pagrindu sukuriamos abstrakčios idėjos bei teorijos priskiriamos patentabilumo išimtims, yra siekis skatinti rinkos, pagrįstos sąžiningos konkurencijos praktika, veikimą. Apskritai visa industrijos sistema, pagrįsta rinkos ekonomikos dėsniais, veikia konkurencijos sąlygomis, kurios reikalauja, kad svarbiausioji dalis bendrųjų žinių, atskleistų mokslinių tyrinėjimų metu, būtų laikoma ir išliktų visiems prieinamu bendru šaltiniu, neapribotu jokių išskirtinių teisių į tokias žinias. Laisvas priėjimas prie bendrų kultūros ir informacijos šaltinių įgalina išradėjus (tiek pavienius išradėjus, tiek ir stambias kompanijas) abstrakčias idėjas, procesus, medžiagas transformuoti į konkrečią naudą galinčius teikti objektus, taigi - į iškart pramonėje pritaikomus produktus bei procesus. Toks požiūris derėtų ne tik su visuotinai patentų teisėje žinomu principu *quid pro quo* (kuomet už patento savininkui suteikiamas išskirtines teises į tam tikrą išradimą, yra atlyginama išradimo naudingumu visuomenei), bet kartu ir su J.Locke mokymu apie nuosavybę²³⁰: tai, kad intelektinė nuosavybė

<http://vlex.com/vid/37483260>; prisijungimo laikas: 2008-05-22.

²²⁸ Ghidini G. Intellectual Property and Competition Law: the innovation nexus. Cheltenham Northampton (Mass.): Edward Elgar, 2006. P. 17.

²²⁹ Merges R.P., Menell P.S., Lemley M.A. Intellectual property in the new technological age. New York: Aspen Law & Business, 2000. P. 161.

²³⁰ J.Locke mokymas apie nuosavybę („Esė apie politinę valdžią“ (1698)) laikomas intelektinės nuosavybės, kuri atsiranda iš darbo, teorijos pagrindu. Remiantis J.Locke teorija, darbas, būdamas neginčijama dirbančiojo nuosavybe,

atsiranda žmogui savo intelektiniu-kūrybiniu darbu pasisavinus visiems bendrai priklausančias idėjas. Priešingu atveju, įvairios firmos ar pavieniai išradėjai ne tik galėtų įgytų išskirtines teises į tam tikrą idėją, bet kartu ir susikurtų monopolį patentuoti bei gaminti daugybę išradimų, kurie būtų sukurti remiantis ta pirmine patentuota idėja arba kaip jos logiška pasekmė. Toks monopolis ne tik apimtų daugybę pramonės sričių, bet būtų ir kartu potencialiai neribotas, todėl itin neigiamai paveiktų sąžiningos konkurencijos sąlygas. Dėl tokio plataus monopolio sukuriama didžiulio netikrumo rinkoje veikiantys konkurentai nebegalėtų pagrįstai iš anksto nuspėti, kokiose srityse ir už kokiais inovacijas jie galėtų tikėtis atlygio patentinės apsaugos pavidalu²³¹.

Kita vertus, tokiose mokslo bei technologijų srityse kaip farmacija ir biotechnologijos, skirtumo tarp mokslinių tyrinėjimų ir jo metu gautų rezultatų pritaikymo pramonėje nustatymas yra itin problematiškas, riba tarp mokslinių tyrinėjimų ir pritaikymo pramonėje yra tarsi išsitrynusi. Stadija, kuomet mokslinių tyrinėjimų metu suformuluotai idėjai turi būti sukurtas, pritaikytas tam tikras pramoninis pritaikomumas, šiose srityse yra testinio pobūdžio. Nors mokslinių tyrinėjimų metu išvystytos idėjos formuluojamos taip, kad jas būtų galima panaudoti vėliau seksiantiems pramoninio pritaikymo būdams²³², teismų praktika, interpretuojanti teisės aktų reikalavimus, nurodo, kad patentabilūs išradimus turi būti galima iškart pritaikyti koku nors pramoniniu būdu. Tad galima situacija, kuomet išradėjams nebus atlyginama už išradimus, kurie nėra pritaikomi pramonėje EPK 57 str.²³³, JAV patentų akto(35 U.S.C. § 101str.)²³⁴, LR Patentų įst. 5 str.²³⁵ prasme, tačiau vis tiek *yra naudingi*, kartais ne tik kaip potencialiai naudingi išradimai, bet ir kaip tarpiniai produktai tolimesniems moksliniams tyrinėjimams bei naujiems išradimams sukurti, taip pat turintys savo specifinę rinką²³⁶. Palaikant tokį požiūrį, kartu konstatuotinas ir šiuolaikinės patentų teisės nelankstumas, pažeidiantis minėtąjį *quid pro quo* principą – skatinti inovacijas atlyginant išradėjams už jų pastangas. Dėl šios priežasties jurisprudencijoje yra išreikšta nuomonė, kad nepatentabilūs turi būti laikomi tik tie išradimai, kurių pramoninio pritaikymo galimybė apskritai yra neapibrėžta ir kurių pritaikymas praktiškai neatitiktų atitinkamos srities specialisto gebėjimų. Tie patys išradimai, kurie atitinka teisės aktų reikalaujamą pramoninį pritaikomumą, gali turėti daugybę kitų praktinio pritaikymo galimybių, kurios nėra nurodytos patentinėje paraiškoje ir dėl

suteikia žmogui teisę turėti tai, prie ko jis kartą prisidėjo. To, kas bendra, paėmimas ir jo gamtinės būklės pakeitimas sukuria nuosavybę. Tokiu būdu daiktas tampa nebe bendras, nebe visų žmonių.

²³¹ Ghidini G. Intellectual Property and Competition Law: the innovation nexus. Cheltenham Northampton (Mass.) : Edward Elgar, 2006. P. 19.

²³² Geras pavyzdys yra sukūrimas cheminių junginių, kurie gali būti reikšmingi tiek grynai mokslo(mokslinių tyrinėjimų) požiūriu, tiek ir jų numanomo pramoninio ar komercinio pritaikymo ateityje požiūriu.

²³³ 1973 m. Europos patentų išdavimo konvencija // Valstybės žinios. 2004, Nr. 147-5325.

²³⁴ Title 35 of the United States Code. // <http://www.bitlaw.com/source/35usc/>; prisijungimo laikas: 2008-02-12.

²³⁵ Lietuvos Respublikos patentų įstatymas // Valstybės žinios. 1994, Nr. 8-120.

²³⁶ Ghidini G. Intellectual Property and Competition Law: the innovation nexus. Cheltenham Northampton (Mass.) : Edward Elgar, 2006. P. 20.

kurių nėra tikras pats išradėjas. Kita vertus, yra nuomonių, kad toks platus pramoninio pritaikomumo kriterijaus suvokimas neatitiktų pirminės patentų teisės paskirties bei minėtojo *quid pro quo* principo (t.y. toks išradimas negalėtų pateikti lygiaverčių mainų už valstybės suteikiamą monopolį). Tad siūloma įvesti tokį patentų sistemos režimą, pagal kurį išskirtinės (patentų garantuojamos) teisės į sukurta išradimą įsigalios tik tada, kai patentu saugomas išradimas būtų išleistas į rinką, tai reiškia, realiai pritaikytas pramonėje²³⁷. Kita vertus, jei būtų įvesta sistema – patentas atskirtas nuo juo garantuojamų išskirtinių teisių – , kokia prasmė tuomet būtų suteikti patentą išradimui, kuris neturi, o gal ir neturės jokio pramoninio pritaikomumo? Tuomet išeitų, kad patento suteikimas išradimui tėra tik išskirtinių teisių rezervavimas, kartu užkertantis kelią patentuoti tokį išradimą kitiems išradėjams, kurie galbūt jau atskleidė, nustatė, kaip būtų galima jį pritaikyti pramonėje. Mokslininkas R. Epstein siūlo patentų „panaudojimo vertę“ (jų vertę rinkoje) prilyginti jų „blokuojančiai vertei“ – t.y. jų vaidmeniui atveriant ar užkertant kelią naujų inovacijų kūrimui bei plėtojimui. Kai patentu siekiama apsaugoti išradimo „blokuojanti vertė“ (užtverianti kelią naujų inovacijų kūrimui) ima viršyti jo „panaudojimo vertė“, toks išradimas neturėtų būti laikomas patentabiliu (siaurąja prasme), o turėtų patekti į patentabilumo išimtis²³⁸.

Apibendrinant, galima būtų pakartoti tai, kas jau buvo konstatuota ir dėl tinkamo kitų patentabilumo kriterijų sampratos suformavimo: pramoninio pritaikomumo kriterijaus samprata – ar ji būtų plati, leidžianti patentuoti išradimus, galinčius nurodyti tik potencialią praktinio pritaikymo galimybę, ar siaura, leidžianti patentuoti tik tuos išradimus, kurie gali būti iškart panaudojami praktiškai, turi harmoningai derėti su valstybės pasirinkta patentų teisės politika bei patentų teisės tikslais apskritai. Tai gali būti padaryta tik išlaikant balansą, ieškant savotiško „vidurio kelio“ tarp plačios ir siauros šio kriterijaus sampratos bus *teisingai* atlyginama išradėjams už jų pastangas kurti, o visuomenė, mainais už monopolio suteikimą, iš tiesų gaus *naudingą* išradimą.

²³⁷ Pagal: Merges R.P., Menell P.S., Lemley M.A. Intellectual property in the new technological age. New York: Aspen Law & Business, 2000. P. 152.

²³⁸ Pagal: G.B. Dinwoodie, R. Cooper Dreyfuss. International Intellectual Property Law and The Public Domain of Science // Journal of International Economic Law. Nr. 7(2), 2004. P. 431-438.

III. IŠRADIMO PATENTABILUMO KRITERIJŲ ANALIZĖ ATSKIRŲ IŠRADIMŲ ATŽVILGIU

3.1. Išradimo patentabilumo kriterijai ir biotechnologiniai bei nanotechnologiniai išradimai

Kaip jau buvo minėta anksčiau, patentais gali būti apsaugoti nauji, neakivaizdūs bei turintys pramoninį pritaikomumą išradimai – įrenginiai, mašinos, prietaisai, medžiagos, o ne abstrakčios idėjos, atradimai, natūraliai gamtoje egzistuojantys reiškiniai, jau tapę visuomenės nuosavybe. Šios patentų teisės nuostatos reikšmė ypač išryškėja nagrinėjant patentabilumo kriterijus tokių naujos kartos išradimų, kokie yra sukuriama biotechnologijų ir nanotechnologijų srityje.

Biotechnologijos, kaip mokslo šaka, - tai biologijos mokslų naudojamų metodų taikymas pramonėje²³⁹. Technologiškai veikiant įvairias biologines medžiagas(gyvūnų ir augalų ląsteles, enzimus, plazmidus, virusus) yra gaunami struktūriškai nauji cheminiai objektai, turintys naują ar patobulintą pramoninį pritaikomumą. Taigi, biotechnologiniai išradimai yra išradimai, susiję su produktu, kurį sudaro arba kuriame yra biologinės medžiagos arba procesai, su kurių pagalba biologinė medžiaga pagaminama, apdirbama arba panaudojama. Dauguma biotechnologinių išradimų yra veikiau informacijos nešėjai, o ne fiziniai objektai, galimi praktiškai pritaikyti, todėl biotechnologinių išradimų patentavimas būtent ir yra skirtas skatinti informacijos idustrijos plėtrą.

Biotechnologinių išradimų patentavimas prasidėjo gana neseniai, tuo tarpu nanotechnologinių išradimų patentavimo procesas dar, galima sakyti, yra embrioninėje stadijoje, siekiant išvengti pavojaus, kad šios srities išradimais gali būti monopolizuotos abstrakčios idėjos bei teorijos, turinčios išskirtinai priklausyti visuomenei²⁴⁰. Apskritai nanotechnologijos gali būti apibrėžiamos kaip tarpdisciplininė taikomojo mokslo ir technologijų šaka, apimanti darbą su mažomis medžiagų dalelėmis - nanodalelėmis, matuojamomis nanometrais (viena milijardinė metro dalis), bei jų pritaikymą technologijose²⁴¹. Nanotechnologijos išskirtinis bruožas yra jos daugiadisciplininis pobūdis. Jos sėkmingam vystymuisi būtinas glaudus bendradarbiavimas tarp medikų, inžinierių, biologų, fizikų, chemikų ir t.t. Tyrimai nanotechnologijų srityje pasižymi tuo, jog jiems visiems reikalingos žinios, priemonės ir technologijos yra molekulinės ir atominės sąveikos lygmenyje.

²³⁹ P. Jurčys. Biotechnologinių ir nanotechnologinių išradimų patentavimo teisiniai aspektai // Justitia. 2006, Nr. 3(61). P. 68-84.

²⁴⁰ G. Zekos. Nanotechnology and Biotechnology Patents. // International Journal of Law and Information Technology. 2006, Nr. 14(3). P. 310-369.

²⁴¹ Laisvoji enciklopedija „Vikipedija“ // <http://lt.wikipedia.org/wiki/Nanotechnologija>; prisijungimo laikas:2008-08-09.

Veikiant atomus bei molekules gaunamos įvairios jų konfigūracijos, įgalinančios molekulinės mašinas sukurti tokio sudėtingumo darinius kaip žmogaus smegenys ar koraliniai rifai²⁴².

Kaip jau buvo pabrėžta, pagal visų nagrinėjamų valstybių teisės aktus, patentabilumo kriterijų turinys (kokios teorijos būtų bepasirinktos jų turinio atskleidimui) vienodai suprantamas ir vienodai taikomas visų išradimų atžvilgiu: t.y. patentabilumo kriterijai yra vienodi tiek mechaniniams, tiek ir biotechnologiniams ar nanotechnologiniams išradimams. Deja, kiekviena mokslo šaka, o ypač naujosios ir modernios mokslo ir technologijų sritys, turi savo unikalius metodus bei objektus, unikalius veikimo principus ir teorijas, todėl dauguma šiuolaikinių patentų teisės specialistų sutinka, kad skirtingų išradimų atžvilgiu patentabilumo kriterijų turinys turėtų būti suprantamas skirtingai²⁴³. Antra vertus, šią problemą iš dalies išsprendžia teismų praktika, pateikdama skirtingą patentabilumo kriterijų sampratą skirtingų išradimų atžvilgiu²⁴⁴.

JAV Apeliacinis teismas yra prilyginęs biotechnologinius išradimus lygiaverčius cheminiams ir šiuo pagrindu pripažino biotechnologinius išradimus kaip patentabilus. Vis dėlto, reikia įsidėmėti, kad biotechnologiniai ir cheminiai (farmaciniai) išradimai skiriasi nuo prototipų ne savo fizine struktūra, bet greičiau santykiu tarp struktūros ir jų funkcijos. Išradimų, susijusių su DNR bei amino rūgščių sekomis, specifika yra ta, kad kuomet atitinkamą proteiną apibūdinanti seka yra žinoma, informacija gali būti panaudota funkciškai lygiaverčio, bet struktūriškai skirtingo proteino sukūrimui. Taigi, jei biotechnologinis išradimas yra tik informacijos nešėjas, nenurodant galimo jo praktinio panaudojimo būdų, toks išradimas nėra priskiriamas prie patentais saugomų objektų²⁴⁵.

EPT bei Europos teismai, priešingai, nepalankiai žiūri į biotechnologinių išradimų patentavimą, turint omenyje ir direktyvos dėl biotechnologinių išradimų apsaugos nuostatas, pagal kurias yra draudžiama patentuoti žmogaus kūno organus, jei toks jų panaudojimas prieštarautų viešajai tvarkai ir moralei. Biotechnologinių išradimų patentabilumo ir patentinės apsaugos klausimai ES valstybėse narėse buvo suvienodinti priėmus direktyvą dėl teisinės biotechnologinių išradimų apsaugos²⁴⁶. Pagal ją, biologinė medžiaga, kuri išskiriama iš natūralios aplinkos arba gaminama techninių procesų būdu, gali būti išradimo objektu, net jeigu ji ligi tol egzistavo gamtoje. Direktyvos 3 straipsnyje teigiama, kad biotechnologinių išradimų patentabilumui taikomos bendros patentabilumo sąlygos: naujumas, išradimo lygis ir pramoninis pritaikymas. Šios sąvokos iš esmės

²⁴² G. Zekos. Nanotechnology and Biotechnology Patents. // International Journal of Law and Information Technology. 2006, Nr. 14(3). P. 310-369.

²⁴³ D.S. Almeling. Patenting Nanotechnology: Problems within the Utility Requirement // Stan. Tech. L.Rev. 2004, Nr. 1. P. 1-22.

²⁴⁴ G. Zekos. Patenting Biotechnology // http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/law/elj/jilt/2004_1/zekos; prisijungimo laikas: 2008-07-13.

²⁴⁵ Ibid.

²⁴⁶ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1998 m. liepos 6 d. dėl teisinės biotechnologinių išradimų apsaugos (98/44/EB) // 2004 Specialusis leidimas. 2004, Nr. 1.

vienokia ar kitokia forma yra vienodos visose valstybėse, turinčiose savo nacionalinę patentų sistemą, bei prisijungusiose prie EPK(52(1) str.)²⁴⁷. Kadangi direktyvos nuostatų turinys iš esmės remiasi EPT apeliacinės kolegijos praktika²⁴⁸, šios nuostatos taipogi buvo įterptos ir į EPK įgyvendinimo taisykles kaip VI skyrius²⁴⁹. Be to, vadovaujantis 23b(1) taisykle, direktyva gali būti naudojama kaip papildoma EPK aiškinimo priemonė. EPK nenumato išimčių, neleidžiančių a priori patentuoti biologinių medžiagų, todėl išradimai, kurie atitinka EPK pateiktą išradimo definiciją yra patentabilūs, net jei jie susiję su objektu, kurį sudaro ar kurio sudėtyje yra biologinė medžiaga arba procesai, kuriais biologinė medžiaga gaunama, apdorojama ar panaudojama. Nanotechnologijų srityje, nepaisant vis gausėjančių svarstymų ir pasiūlymų²⁵⁰, nė vienai valstybei ar tarptautinei organizacijai dar nepavyko sureguliuoti nanotechnologinių išradimų patentabilumo klausimų teisės aktų lygmeniu. Ir, atrodo, kad dar ne greitai ir ne lengvai tai pavyks įgyvendinti dėl šios technologijų srities specifiškumo: tarpdisciplininio pobūdžio, siekio suderinti tokių išradimų patentabilumą su aukštais etikos ir moralės normų reiklavimais, pačios mokslo šakos naujumo bei nedidelės tokių išradimų patentavimo patirties, gali būti sunku ne tik suformuoti specifinę tokių išradimų patentabilumo kriterijų turinio sampratą, bet ir pritaikyti ją vėliau praktiškai.

Dėl biotechnologinių išradimų naujumo, pirmiausia reikia pažymėti, kad juos sudarančios biologinės medžiagos atskyrimas nuo pačios aplinkos bei pramoninio pritaikymo nurodymas yra išradinga veikla, kuriai gali būti suteikta patentinė apsauga. Naujumo kriterijus yra tenkinamas, kai biologinei medžiagai atskirti reikia įdėti pakankamai intelektinių pastangų. Vis dėlto reikia pritarti autoritetų nuomonei: biologinės medžiagos deponavimas turi įtakos vėlesnių išradimų naujumui nuo mikroorganizmų pavyzdžio paskelbimo arba jo aprašymo literatūroje²⁵¹. TRIPS sutartis²⁵², įvardydama išradimo patentabilumo kriterijus, nenurodo, kaip valstybės narės turėtų apibrėžti naujumo reikalavimą, kokios teorijos – reliatyvaus ar absoliutaus pasaulinio naujumo – laikytis. Taigi, valstybės narės, laikydamos, kad tos biologinės medžiagos, kurios jau egzistavo gamtoje, buvo žinomos, taigi „nenaujos“ ir todėl nepatentabilios, gali priskirti biotechnologinius išradimus prie patentabilumo išimčių, arba, laikydamos, kad išradėjo pastangos „izoliuoti bei išgryninti“

²⁴⁷ P. Jurčys. Biotechnologinių ir nanotechnologinių išradimų patentavimo teisiniai aspektai // Justitia. 2006, Nr. 3(61). P. 68-84.

²⁴⁸ The protection of biotechnological inventions in Europe // http://www.ipr-helpdesk.org/documentos/docsPublicacion/pdf_xml/8_protectionBiotechnological%5B0000001089_00%5D.pdf; prisijungimo laikas: 2008-09-12.

²⁴⁹ 1973 m. Europos patentų išdavimo konvencijos įgyvendinimo taisyklės // Valstybės žinios. 2004, Nr. 147-5325.

²⁵⁰ Pavyzdžiui, 2006 metais Europos Parlamentas priėmė rezoliuciją dėl veiksmų plano nanomokslo ir nanotechnologijų srityje. Jame numatyta ir galimybė sukurti nanotechnologinių išradimų patentavimo sistemą, reguliuojamą EPT. (Europos Parlamento rezoliucija dėl nanomokslo ir nanotechnologijų: 2005–2009 m. Europos veiksmų planas (2006/2004(INI))) // Europos Sąjungos oficialusis leidinys. 2006, Nr. 306 E/303.

²⁵¹ P. Jurčys. Biotechnologinių ir nanotechnologinių išradimų patentavimo teisiniai aspektai // Justitia. 2006, Nr. 3(61). P. 68-84.

²⁵² Pasaulio prekybos organizacijos steigimo sutartis // Valstybės žinios, 2001, Nr.46-1620.

biologinę medžiagą, pakeisti ją taip, kad skirtųsi nuo natūraliai gamtoje egzistuojančių biologinių medžiagų, yra pakankamas naujumo įrodymas, valstybės narės gali traktuoti biotechnologinius išradimus prie patentabilius. Kita vertus, JAV, pasirinkusi realiatyvaus pasaulinio naujumo teoriją, sulaukė kritikos bei nepasitenkinimo iš besivystančių šalių, kurios baiminasi, kad toks išradimo naujumo įvertinimas (kuomet išradimo naujumas vertinamas pagal viešą paskelbimą toje valstybėje ir bet kur užsienyje bei viešą naudojimą tik toje valstybėje), sukels realią grėsmę genetinės informacijos ir su ja susijusių tradicinių žinių monopolizavimui patentais²⁵³ (bio-piratavimui)²⁵⁴.

JAV biotechnologiniai išradimai yra laikomi naujais, jei jie iki jų sukūrimo dar neegzistavo. Išradėjas turi būti pirmasis suvokęs tokį išradimą ir pritaikęs jį praktiškai. Dauguma JAV teismų leidžia patentuoti natūralius gamtos reiškinius (įvairias biologines medžiagas), kaip atitinkančius naujumo reikalavimą, jei tokios biologinės medžiagos pakeičiamos taip, kad jas „izoliavus bei išgryninus“, sukuriamas naujas produktas, kuris iš esmės skiriasi nuo natūralioje aplinkoje esančių medžiagų²⁵⁵ ir kuris turi naują biologinę funkciją bei naujų bruožų²⁵⁶, tačiau vien tik naujo panaudojimo būdo (netgi jei jis nebuvo anksčiau niekieno sugalvotas) žinomam išradimui nurodymas nedaro jo nauju. Kita vertus, naujumo reikalavimo lankstumas leido išradėjams jį laisvai interpretuoti bei įgyvendinti. Pavyzdžiui, byloje *In re Deul* JAV Federalinis apygardos teismas atvėrė galimybę patentuoti genų sekas, apimančias žinomus proteinus, remiantis tuo, kad esant genetinio kodo degeneracijai, tokios sekos nebuvo gali nuspėti iš anksto²⁵⁷. EPT taip pat laikosi panašios pozicijos ir interpretuoja direktyvą, kaip leidžiančią patentuoti „izoliuotas bei išgrynintas“ biologines medžiagas, laikydama, kad tokių medžiagų izoliavimas bei išgryninimas (gaminimas techninių procesų būdu) prideda joms reikšmingą intelektinį indėlį patento gavimui²⁵⁸. Nors direktyva draudžia patentuoti žmogaus kūno dalis (kartu genų sekas), tačiau iš žmogaus kūno išskirtas ar kitaip *techninio proceso būdu* gautas elementas gali būti patentuojami, net jeigu to elemento sudėtis yra tapati natūralaus elemento sudėčiai. Reikalavimas, kad išradimas būtų naujas,

²⁵³ C.M. Correa. Patenting Human DNA: What Flexibilities Does the TRIPS Agreement Allow? // The Journal of World Intellectual Property Nr.10(6), 2008. P. 419-437

²⁵⁴ Jau minėtas (2.1.1. skyriuje) patentas žaizdų gydymui daržine ciberžole, kuris Indijoje buvo žinomas bei naudojamas tūkstančius metų, bei JAV mokslininkui, po jo mokslinių tyrinėjimų Ekvadoro Amazonės džiunglėse išduotas patentas ayahuasca (*Banisteriopsis caapi*) vyno rūšies, kuris daugybę metų čiabuvių buvo naudojamas ritualinėse apeigose, apsaugai. Nors ne viena nevyriausybinių organizaciją bandė užginčyti šio išradimo patento galiojimą, vis dėlto, JAV Patentų ir prekių ženklų biurui pripažino, kad ankstesnis išradimo naudojimas nepanaikino jo naujumo.

²⁵⁵ Graham v. John Deere Co., 383 U.S. 1, 17(1966) // <http://supreme.justia.com/us/383/1/case.html>; prisijungimo laikas: 2008-05-12.

²⁵⁶ Animal Legal Defense Fund, the American Society for the Prevention of Cruelty To Animals ir kt. v. Donald J. Quigg and C. William Verity, 932 F.2d 920 (Fed. Cir. 1991) // <http://vlex.com/vid/37365539>; prisijungimo laikas: 2008-06-22.

²⁵⁷ In Re Thomas F. Deuel, Yue-Sheng Li, Ned R. Siegel and Peter G. Milner 51 F.3d 1552 (Fed. Cir. 1995) // <http://vlex.com/vid/36108320>; prisijungimo laikas: 2008-06-22.

²⁵⁸ Pagal: G. Zekos. Patenting Biotechnology // http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/law/elj/jilt/2004_1/zekos; prisijungimo laikas: 2008-07-13.

nereiškia reikalavimo, kad išradimas būtų niekada anksčiau neegzistavęs, bet reiškia reikalavimą, kad išradimas būtų naujas technikos lygio prasme: taigi, produktai, kurie egzistuoja natūraliai gamtoje, bet jų egzistencija nežinoma, nebūtinai pakliūna į patentabilumo išimtis.

Nustatinėjant nanotechnologinių išradimų, kurie yra dažniausiai esamų technologijų patobulinimas sumažinant jų dydį nanotechnologijų būdu, naujumą yra susiduriama su sunkumu nustatyti technikos. Kaip minėta, nanotechnologijos išskirtinis bruožas yra jos daugiadisciplininis pobūdis, šių išradimų sukūrimui būtinas glaudus bendradarbiavimas bei informacijos keitimasis tarp įvairių mokslo ir technikos sričių. Be to, tyrimai nanotechnologijų srityje pasižymi dar ir tuo, jog jiems visiems reikalingos žinios ir priemonės yra molekulinės ir atominės sąveikos lygmenyje. Dėl išvardintų priežasčių egzistuoja nemenka tikimybė, kad, naudojantis daugybės įvairių sričių žiniomis(technikos lygiu) išradimų kūrimui, jie gali netenkinti naujumo reikalavimo. Antra vertus, šią problemą gali panaikinti, ar bent iš dalies išspręsti, paties naujumo kriterijaus nustatinėjimo reikalavimai: kaip jau buvo išaiškinta, išradimas netenkina naujumo reikalavimo tik, jei visi šio išradimo apibrėžties punktai atitinka jo prototipo išradimo apibrėžties kiekvieną tokį pat punktą, tad nanotechnologinis išradimas, turintis naujų savybių, besiskiriančių nuo jo prototipo, naują savybių derinį, bus laikomas nauju. Be to, verta pažymėti, kad tokio technikos lygio nustatinėjimo sudėtingumas(t.y., kad žinios šių išradimų sukūrimui yra molekulinės ar atominės sąveikos lygmenyje) gali lemti ir priešingą rezultatą: patentų suteikimą išradimams, kurie iš tiesų nėra nauji.

Biotechnologinių išradimų teisinė apsauga yra itin specifiška – nors tam tikra biologinė medžiaga ir egzistuoja gamtoje, jos sudėčiai nustatyti gali prireikti daug laiko ir intelektinių pastangų. Tokiais atvejais, nustatinėjant išradimo patentabilumo kriterijus, pripažįstama, kad tokie išradimai gali turėti išradimo lygį²⁵⁹, o patentai išduodami siekiant padengti turėtas išlaidas²⁶⁰. Nustatinėjant išradimo lygį pareikštiems patentuoti biotechnologiniams išradimams, EPT taiko aukštesnius ir atitinkamos srities specialisto kriterijus: nors atitinkamos srities specialistas ir neturi būti Nobelio premijos laureatas²⁶¹, ši sąvoka reiškia bent trijų molekulinės biologijos ar genų inžinerijos srityje patyrusių, akademinius daktaro vardus ir bent dvejų metų darbo praktiką turinčių mokslininkų grupę. Šioje grupėje gali būti ir asistentų, tačiau visi tyrimų grupės nariai turi sugebėti efektyviai pritaikyti žinomus technologinius metodus²⁶². JAV teismai, priešingai, atsisako

²⁵⁹ Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 98/44/EB dėl teisinės biotechnologinių išradimų apsaugos preambulės 23 punktas.

²⁶⁰ In re Bergstrom, 427 F. 2d 1394, 1397(C.C.P.A. 1970) // <http://www.altlaw.org/v1/cases/877759>; prisijungimo laikas: 2008-09-12.

²⁶¹ Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1991 m. lapkričio 21 d. sprendimas byloje T 412/93 „Erythropoietin/AMGEN.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/pdf/t930412eu1.pdf>; prisijungimo laikas: 2008-05-02.

²⁶² Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1990 m. rugpjūčio 31 d. T 60/89 „Fusion Proteins/HARVARD.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t890060ep1.htm>; prisijungimo laikas: 2008-05-02.

atitinkamos srities specialistą apibūdinti kaip kelių tam tikroje srityje dirbančių mokslininkų grupę, atitinkamos srities specialisto kriterijus biotechnologijų srityje reiškia tik tam tikro rezultato siekiančio mokslininko žinių lygį²⁶³.

Biotechnologinis išradimas nėra išradimo lygio, jei atitinkamos srities specialistui esamas technikos lygis suteikia pakankamą galimybę sukurti išradimą ir jį panaudoti²⁶⁴. Prototipas, atskleidžiantis atitinkamo proteino amino rūgščių seką, savaime nedaro tam tikrų DNR molekulių, turinčių sudėtyje tą proteiną, akivaizdžių, kadangi gali būti daugybė įvairių sekų, kurių sudėtyje dėl genetinio kodo pakitimų gali būti toks pat proteinas²⁶⁵. Išradimas yra neakivaizdus, jei, remiantis esamu technikos lygiu, tiksli DNR molekulių seka nežinoma, o jos gavimas nenusipėjamas. Technikos lygiu žinomas tik bendras genų klonavimo metodas nedaro atitinkamos DNR molekulės akivaizdžia. Nors vienoje pirmųjų biotechnologinių išradimų bylų JAV Federalinis apygardos teismas pripažino biotechnologinį išradimą neatitinkantį neakivaizdumo kriterijaus, netgi turėdamas omenyje faktą, kad sėkmė kuriant tokį išradimą atitinkamu būdu nebuvo garantuota²⁶⁶, vėlesnėse bylose teismai suformavo poziciją, kad išradimas akivaizdus ne tik tada, kai išradimui sukurti pasirinktas būdas yra akivaizdus, bet ir kai toks būdas yra lydimas pagrįsta sėkmės tikimybe²⁶⁷.

EPO, palyginti su JAV, laikosi griežtesnės pozicijos biotechnologinių išradimų patentabilumo, kartu ir galimybės atitikti išradimo lygio kriterijų, atžvilgiu. Byloje *Chiron Corporation/US Surgical Corp.* EPT techninė apeliacinė taryba nurodė, kad pareikštas patentuoti išradimas, susijęs su genų seka, yra akivaizdus, nes tokiai genų sekai išskirti taikytini metodai buvo prieinami technikos lygiu²⁶⁸. Išradimas, susijęs su genų seka gali būti laikomas atitinkančiu išradimo lygio kriterijų, jei pati genų seka yra technikos pasiekimas arba jei išradėjai, išskirdami tokią genų seką, kartu sukuria naują ar netikėtą savybę, susijusią su ta genų seka²⁶⁹. Nors ir stebėtina, tačiau toks EPO požiūris šios srities išradimų atitikimo neakivaizdumo kriterijui atžvilgiu yra analogiškas JAV patentų teisėje žinomai struktūrinio akivaizdumo arba Hass-Henze doktrinai²⁷⁰. Remdamiesi šia doktrina, teismai yra pripažinę, kad esamas technikos lygis, jam priskirtinam cheminiam

²⁶³ In Re Jack R. Wands, Vincent R. Zurawski, Jr., and Hubert J.P. Schoemaker., 858 F.2d 731 (Fed. Cir. 1988) // <http://vlex.com/vid/37230099>; prisijungimo laikas: 2008-06-23.

²⁶⁴ Beckman Instruments, Inc. V. LKB Produkter AB, 892 F. 2d 1547, 1551(Fed. Cir. 1989) // <http://cases.justia.com/us-court-of-appeals/F2/892/1547/72501/>; prisijungimo laikas: 2008-06-23.

²⁶⁵ In Re Thomas F. Deuel, Yue-Sheng Li, Ned R. Siegel and Peter G. Milner 51 F.3d 1552 (Fed. Cir. 1995) // <http://vlex.com/vid/36108320>; prisijungimo laikas: 2008-06-22.

²⁶⁶ In re Patrick H. O'Farrell, Barry A. Polisky and David H. Gelfand., 853 F.2d 894 (Fed. Cir. 1988) // <http://vlex.com/vid/37219104>; prisijungimo laikas: 2008-06-23.

²⁶⁷ Stephen A. Merrill(CB). Patent System for the 21st Century. Washington: National Academies Press, 2004. p 90.

²⁶⁸ Europos patentų tarnybos Techninės apeliacinės kolegijos 1997 m. liepos 17 d. sprendimas byloje T 475/93 „Chiron Corporation/US Surgical Corp.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/pdf/t930475eu1.pdf>; prisijungimo laikas: 2008-09-22.

²⁶⁹ S.A. Merrill(CB). Patent System for the 21st Century. Washington: National Academies Press, 2004. p 93.

²⁷⁰ Ibid.

komponentui atlikus tam tikrus struktūrinius pakeitimus, leido tikėtis sėkmės sukuriant naują komponentą, turinčio panašias savybes kaip ir technikos lygiui priklausantis komponentas. Toks išradimas būtų laikomas neakivaizdžiu, tik jei išradėjas galėtų įrodyti, kad išradimas pasiekė daug aukštesnį išradimo lygį ar turi naują savybę, kurios nebuvo galima nuspėti iš anksto.

Dėl išradimo lygio kriterijaus nustatymo nanotechnologinių išradimų srityje yra pasisakęs JAV Federalinis apygardos teismas *In re Kumar* byloje²⁷¹: nanoproduktų patentavimo atvejais pareiškėjai gali reikalauti, kad patentinę paraišką nagrinėjantis asmuo, vertindamas išradimo lygį, atsižvelgtų į tokias kumuliatyvias aplinkybes: pirma, kad produktų gavimo procesas yra skirtingas nuo technikos lygiu žinomų procesų; antra, kad technikos lygiu žinomi gamybos procesai nesuteikia atitinkamos srities specialistui pakankamai žinių gauti patentuojamą produktą. Deja, dėl jau minėto nanotechnologijos mokslo naujumo bei specifiškumo, pakankamai išmanančių šią sritį specialistų trūkumo, gali būti sudėtinga teisingai įvertinti ir tokių inovacijų išradingumą – neakivaizdumą.

Palyginti su kitais išradimais, šios srities išradimams pramoninio pritaikomumo kriterijus yra griežtesnis. Šio reikalavimo netenkinimas yra viena iš dažniausių priežasčių, lemiančių, kad biotechnologiniams ir nanotechnologiniams išradimams nesuteikiama patentų²⁷². Taikoma prezumpcija, kad jei yra žinoma genų sekos funkcija, tuomet yra žinomas ir tokio išradimo pramoninis pritaikomumas²⁷³. Pagal direktyvą dėl teisinės biotechnologinių išradimų apsaugos, biotechnologiniai išradimai, be nuorodos apie jų atliekamą funkciją, neturi jokios techninės informacijos, todėl yra nepatentabilūs. Pagal JAV PTO naująsias pramoninio pritaikomumo gaires, šis reikalavimas yra įvykdytas, kai išradimo pramoninis pritaikymas yra specifinis (turi specifinę funkciją, kuriai atlikti jis ir buvo sukurtas), esminis (išradimas yra praktiškas, turi gali būti pritaikomas „realiame gyvenime“) ir tikėtinas. Tokių gairių priėmimu tikimasi apriboti spekuliatyvius bandymus patentuoti DNR²⁷⁴. Pažymėtina, kad patentų teisėje ir toliau vadovaujamasi klasikinėse bylose suformuota praktika: patentavimo proceso metu pakanka įrodyti, kad išradimas gali būti praktiškai panaudotas bent vienam tikslui²⁷⁵. Ši *Brenner v. Manson* byla, kurios nuostatas atkartoja ir naujosios pramoninio pritaikomumo gairės, suformuoja taisyklę, kad biotechnologinio išradimo, siekiančio gauti patentą bei galimo panaudoti bent vienam naudingam tikslui, pramoninis pritaikomumas turi būti „specifinis, esminis ir tikėtinas“. Biotechnologinis

²⁷¹ *In Re Sujeet Kumar, Hariklia Dris Reitz, Xiangxin Bi, and Nobuyuki Kambe.*, 418 F.3d 1361 (Fed. Cir. 2005) // <http://vlex.com/vid/20542417>; prisijungimo laikas: 2008-06-23.

²⁷² D.S. Almeling. *Patenting Nanotechnology: Problems within the Utility Requirement* // *Stan. Tech. L.Rev.* 2004, Nr. 1. P. 1-22.

²⁷³ J. Calvert. *Genomic Patenting and the Utility Requirement* // *New Genetics and Society.* 2004, Nr. 23(3). P.302-312.

²⁷⁴ P. Jurčys. *Biotechnologinių ir nanotechnologinių išradimų patentavimo teisiniai aspektai* // *Justitia.* 2006, Nr. 3(61). P. 68-84.

²⁷⁵ *Brenner v. Manson*, 383 U.S. 519 (1966) // <http://supreme.justia.com/us/383/519/case.html>; prisijungimo laikas: 2008-05-22.

išradimas, kuris neatitinka pramoninio pritaikomumo reikalavimo, nes jis tėra naudingas tik kaip tolimesnių mokslinių tyrinėjimų objektas, bet negali būti naudingai pritaikytas visuomenėje savo tuometine forma, negali būti apsaugotas patentu. Būtent todėl laikoma, kad biotechnologinių išradimų, kurių negalima pritaikyti praktiškai žinomu būdu, patentavimas stabdytų mokslo pažangą šioje srityje, nes už suteiktą apsaugą nekompensuotų visuomenei jokia nauda²⁷⁶. Nors *Brenner v. Manson* bylos suformuoti specifiškumo, esmingumo ir tikėtinumo reikalavimai buvo akivaizdžiai liberalizuoti *In re Brana*²⁷⁷ byloje, pagal kurią biotechnologinio išradimo patentabilumui konstatuoti pakaktų to, kad jis būtų geresnis nei jo prototipas, nepaisant to, ar išradimo pritaikomumas yra esminis (pritaikomas reliame gyvenime), ar ne, sprendimu byloje *In re Fisher*²⁷⁸ JAV Apeliacinis teismas sugrįžo prie *Brenner v. Manson* bylos reikalavimų biotechnologiniams išradimams. Atsisakydamas *In re Brana* byloje suformuluoto de minimis pramoninio pritaikomumo reikalavimo šios srities išradimams, teismas atkartoją *Brenner v. Manson* bylos teismo poziciją nurodydamas, kad pareikštas patentuoti išradimas turi turėti esmininį praktinį pritaikomumą – t.y. turi būti galimybė pritaikyti jį praktiškai ta forma, kokia jis yra pareikštas patentuoti. Deja, reikia pažymėti, kad daugelis tokių biotechnologinių išradimų neturi jokio specifinio praktinio pritaikomumo savo pradine sukurta forma, nes yra sukuriamas tiesiog kaip įrankis tolimesniems moksliniams tyrinėjimams, todėl sugriežtintų pramoninio pritaikomumo reikalavimų taikymas šios srities išradimams gali reikšti esminį galimybių tokius išradimus apsaugoti patentų teisės pagalba sumažinimą ir taip kartu gali užkirsti kelią mokslo pažangai biotechnologijų srityje²⁷⁹. Nustatydama griežtus pramoninio pritaikomumo reikalavimus šios srities išradimams, siekiant atlyginti išradėjams tik už tuos išradimus, kurie būtų naudingi visuomenei savo pareikšta patentuoti forma, o ne kaip tarpiniai produktai, visuomenė rizikuoja apskritai likti be jokios naudos – nesant patentinės apsaugos, nebus ir iniciatyvos kurti bei vystyti mokslą.

Svarbu įsidėmėti, kad vienas iš svarbiausių biotechnologinių ir tradicinių išradimų skirtumų yra tas, kad biotechnologinių išradimų pramoninis pritaikomumas yra evoliucionuojantis, t.y. besivystantis. Dėl šios priežasties biotechnologinių išradimų pramoninį pritaikomumą galima būtų palyginti greičiau su pastato pamatais, nei su baigtu statyti pastatu. Kai kurie iš šių išradimų gali turėti socialinį praktinį pritaikomumą, kiti – bendrą praktinį pritaikomumą moksliniuose

²⁷⁶ *Brenner v. Manson*, 383 U.S. 519 (1966) // <http://supreme.justia.com/us/383/519/case.html>; prisijungimo laikas: 2008-05-22.

²⁷⁷ *In re Miguel F. Brana*, Jose M.C. Berlanga, Marina M. Moset, Erich Schlick and Gerhard Keilhauer 51 F.3d 1560 (Fed. Cir. 1995) // <http://vlex.com/vid/38257450>; prisijungimo laikas: 2008-05-22.

²⁷⁸ *In re Dane K. Fisher and Raghunath v. Lalgudi*, 421 F.3d 1365 (Fed. Cir. 2005) // <http://vlex.com/vid/20542713>; prisijungimo laikas: 2008-08-22.

²⁷⁹ D.A. Ghose. A Proposal to Modify The Utility Standard For Patenting Biotechnology Research Tools // *Emory Law Journal*. 2007, Nr. 56(6). P. 1661-1700.

tyrinėjimuose kaip tarpiniai produktai²⁸⁰. Todėl siekiant išspręsti liberalesnio ar griežtesnio pramoninio pritaikomumo kriterijaus taikymo dilemą, kaip problemos sprendimo variantu galima būtų pasinaudoti teisės moksle išreikšta mintimi, kad gamta(jos produktai) tampa patentabili, kai ji yra paverčiama į „kažką mažiau gamtiško(natūralaus) ir kartu kažką labiau naudingo“, o mokslininkai padaro gamtos objektus patentabilius, kai „ištraukia tokius gamtos produktus iš jų gamtinės būklės ir padaro juos potencialiai naudingais“²⁸¹. Išradingas gamtinės būklės pakeitimas bei potencialus pramoninis pritaikomumas turėtų būti šios srities išradimų patentabilumo parindas, kuris garantuotų, kad tikrai to verti ir naudingi visuomenei išradimai bus apsaugoti monopolinėmis teisėmis, o teisingai išradėjams atlyginus, būtų skatinama mokslo pažanga.

Be to jurisprudencijoje yra išreikšta nuomonė, kad nanotechnologiniams išradimams taikytinas pramoninio pritaikomumo kriterijaus turinys turėtų skirtis ne tik nuo taikytino tradiciniams, bet kartu ir biotechnologiniams išradimams. Nanotechnologiniai išradimai sukuriama nanometrinių darinių bei manipuliacijų molekuliniame bei atominiame lygmenyse pagrindu, siekiant pagaminti išskirtinai lengvus, mažus ir stiprius produktus. Vis dėlto, nėra jokių garantijų, kad tokius nanoišradimus bus galima sėkmingai perkelti iš laboratorijų į rinką, t.y. pritaikyti rinkos poreikiams²⁸². Be to, turint omenyje nanotechnologijų naujumą bei specifiškumą, vertinant šios srities išradimų ne tik pramoninį pritaikomumą, bet ir kitus patentabilumo kriterijus, gali būti susiduriama su sunkumu juos tinkamai įvertinti dėl menko egzaminuotojų išmanymo bei patirties tokių išradimų patentavimo procese, o ir patiems išradėjams, dėl nedidelio kiekio mokslinių tyrinėjimų bei eksperimentų šioje srityje, gali būti sunku pateikti įrodymų, kad atitinkamas išradimas iš tikrųjų gali veikti²⁸³. Dėl šių priežasčių itin svarbu suformuluoti tinkamą pramoninio pritaikomumo kriterijaus turinį šių išradimų atžvilgiu, nes bendroji šio kriterijaus samprata – kad išradimas apskritai turi būti veikiantis -, taikoma mechaninių išradimų atžvilgiu, būtų pernelyg plati, leistų patentuoti ne, kaip yra reikalaujama ir tradiciškai suprantama, galutinius, galimus iškart išleisti į rinką produktus-išradimus, o abstrakčius išradimus, netgi idėjas, kurios apimtų visą spektrą vėliau iš tokių abstrakčių išradimų galimų sukurti konkrečių galutinių produktų(išradimų). Taikant nanotechnologiniams išradimams pramoninio pritaikomumo kriterijaus sampratą, taikomą

²⁸⁰ Halpern S.W., Nard C.A., Port K.L. Fundamentals of United States intellectual property law: copyright, patent and trademark. The Hague London Boston : Kluwer Law International, 1999. P. 217.

²⁸¹ Mirowski, P., Sent, E. Science Bought and Sold: Essays in the Economics of Science. Chicago: The University of Chicago Press, 2002. P. 489.

²⁸² G. Zekos. Nanotechnology and Biotechnology Patents. // International Journal of Law and Information Technology. 2006, Nr. 14(3). P. 310-369.

²⁸³ D.S. Almelling. Patenting Nanotechnology: Problems with the Utility Requirement. // Stanford Technology Law Review. 2004, Nr. 1. P. 1-22.

biotechnologinių išradimų atžvilgiu, antra vertus, būtų pernelyg sugriežtintas nanotechnologinių išradimų patentavimo procesas, nebebūtų iniciatyvos vystyti bei tobulinti šios srities išradimų²⁸⁴.

Akivaizdu, kad nepaisant įtvirtintos įstatyminės patentabilumo kriterijų lygybės visų išradimų atžvilgiu, teismų praktika diferencijuotai taiko šiuos kriterijus skirtingų išradimų atžvilgiu. Tokia neatitiktis tarp teisės aktų kūrimo ir jų įgyvendinimo, viena vertus, rodo gebėjimą praktikoje lanksčiai prisitaikyti prie sparčiai besivystančio mokslo ir gyvenimo realių, kita vertus, tai akivaizdžiai liudija pačios teisinės bazės patentų srityje netobulumą, nesugebėjimą teisingai nustatyti reikalavimus išskirtinių monopolinių teisių suteikimui. Toks teisinis reglamentavimas nesiderina ir su patentų teisės tikslais – skatinti inovacijų kūrimą teisingai atlyginant išradėjams už jų pastangas. Natūralu, kad, nenustačius teisingo įvairių išradimų patentabilumo kriterijų vertinimo, negali būti ir teisingo atlyginimo išradėjams už jų pastangas. Problemą gilina dar ir tai, kad teismai dažniausiai naujai atsiradusių technologijos ir mokslo šakų išradimams pagal analogiją taiko teismų praktikos anksčiau suformuotus reikalavimus išradimams, pagal pobūdį artimiausiems šioms technologijos ir mokslo sritims²⁸⁵. Deja, kaip jau buvo minėta, kiekviena nauja mokslo šaka, technologijų sritis yra unikali, turi unikalius metodus, tikslus ir priemones, todėl vienos mokslo srities išradimų patentabilumo kriterijų sampratos, suformuotos teismų praktikos keliu, taikymas pagal analogiją kitų mokslo sričių išradimams yra netinkamas, nes kiekvieno išradimo patentabilumas turėtų būti vertinamas jo sukūrimo kontekste: kokia tai mokslo ar technologijų sritis, kokie jos veikimo metodai ir principai. Diferencijuotas, individualus skirtingų, naujai atsiradusių(atsirandančių) sričių, tokių kaip biotechnologijos ar nanotechnologijos, išradimų patentabilumo įvertinimas, paremtas technologiškai specifine(pagal atitinkamas technologijų ar mokslo sritis) teisine baze, palengvintų tokių išradimų patentabilumo vertinimą, padarytų jį aiškesnį, o tai savo ruožtu leistų teisingai įvertinti ir pačių išradėjų pastangas bei už jas atlyginti.

3.2. Išradimo patentabilumo kriterijai ir išradimai, sukurti elektroninėje erdvėje

Išradimų, sukurtų elektroninėje erdvėje, patentabilumo klausimas pastaraisiais metais tampa vis aktualesnis ir svarbesnis²⁸⁶. Išradimų, susijusių su kompiuterių programomis, galimybė būti

²⁸⁴ G. Zekos. Nanotechnology and Biotechnology Patents. // International Journal of Law and Information Technology. 2006, Nr. 14(3). P. 310-369.

²⁸⁵ D.S. Almelling. Patenting Nanotechnology: Problems with the Utility Requirement. // Stanford Technology Law Review. 2004, Nr. 1. P. 1-22.

²⁸⁶ Paskaičiuota, kad patentinės paraiškos, paduotos siekiant patentuoti išradimus, susijusius su kompiuterių programomis, sudaro apie 15 procentų visų naujai paduodamų patentinių paraiškų Europoje.

patentuotiems yra pripažįstama tiek JAV teismų, tiek ir EPT apeliacinės kolegijos praktikoje. TRIPS susitarimas²⁸⁷, pateikdamas gana platų patentabilių išradimų apibrėžimą(visokie visų technologijos sričių išradimai, produktai ar procesai, tik jeigu jie yra nauji, išradimo lygio ir gali būti pritaikomi pramonei) bei numatydamas patentabilumo išimtis, palieka galimybę pačioms valstybėms narėms nuspręsti, ar išradimai, sukurti elektroninėje erdvėje(pvz.: kompiuterių programos, verslo metodai) laikomi patentabiliais, ar ne. Tad priklausomai nuo to, kaip valstybių narių teisės aktai bei teismų praktika interpretuoja sąvoką „technologija“, išradimai, sukurti elektroninėje erdvėje, atitinkantys kitus teisės aktų reikalavimus, gali būti laikomi patentabiliais, arba, atvirkščiai, pakliūti į patentabilumo išimtis. TRIPS sutartis nepateikia sąvokos „technologija“ definicijos, tad iš esmės pagal šį tarptautinį teisės aktą nėra pagrindo priskirti šios srities išradimų patentabilumo išimtims. Kita vertus, turint omenyje tai, kad TRIPS sutartis suteikia šalims gana didelę diskreciją įgyvendinti sutaries nuostatas atsižvelgiant į kiekvienos valstybės narės teisės tradicijas(TRIPS 1 str.)²⁸⁸, šalys įgyvendindamos bei aiškindamos šią sutarties nuostatą, kaip matysime, pasirinko kiek skirtingas pozicijas išradimų, sukurtų elektroninėje erdvėje, patentabilumo klausimu.

Pati kompiuterio programa, arba programinė įranga, gali būti apibrėžta kaip „formuluočių ir instrukcijų rinkinys, tiesiogiai ar netiesiogiai naudojamas kompiuteryje, kad būtų pasiektas tam tikras rezultatas“²⁸⁹. Išradimas, susijęs su kompiuterio programa(programine įranga), savo ruožtu apibrėžiamas kaip naujas fizinis ar elektroninis objektas, kuris atlieka naują funkciją – elektroninę arba fizinę, - sukeliančią virtualius efektus, juntamus realiame pasaulyje. Taigi, galima sakyti, kad šios srities išradimų patentai apima bet kurias inovacijas, kurios gali būti įkūnytos programinėje įrangoje(tam tikroje kompiuterio programoje)²⁹⁰. Elektriniai signalai, kuriuose yra įkūnijama kompiuterio programa, yra laikomi fiziniais(skirtingai nei abstrakčios idėjos ar procesai) ta prasme, kad jie priklausomi nuo fizikos dėsnių, ir, kaip materija, veikiantys ar veikiami kitų materijų²⁹¹.

ES lygmeniu sureguliuoti šių išradimų apsaugą bandyta 2002 metais, Komisijai inicijavus direktyvos dėl išradimų, susijusių su kompiuterių programomis, priėmimą²⁹². Pagal šią direktyvą, išradimai, susiję su kompiuterių programomis, atitiktų jiems keliamus patentabilumo

²⁸⁷ Pasaulio prekybos organizacijos steigimo sutartis // Valstybės žinios, 2001, Nr.46-1620.

²⁸⁸ Ten pat.

²⁸⁹ J.P. Smets. Stimulating Competition and Innovation in the Information Society—Patent or Sui Generis Right: What Protection Should be Considered for Software and Other Intangible Innovations? // <http://www.pro-innovation.org>; prisijungimo laikas: 2008-08-22.

²⁹⁰ Zekos G.I Software patenting // The Journal of World Intellectual Property. 2006, Nr. 9(4). P. 426-444.

²⁹¹ Pavyzdžiui, Microsoft Word programa veikia elektrinių signalų pagalba patalpinta kompiuterio atmintyje, ir nors kaip fizinė struktūra ji nėra matoma, Microsoft Word programa egzistuoja tam tikrų elektromagnetinių laukų konfigūracijos forma, kuri yra savo esme fizinė(kaip veikiamas fizikos dėsnių).

²⁹² Komisijos pasiūlymas dėl Direktyvos dėl išradimų, susijusių su kompiuterių programomis, patentavimo projekto(10786/00 PI 49) // Europos Sąjungos oficialusis leidinys. 2002, Nr. 151 E.

reikalavimus(tiksliau išradimo lygio reikalavimą), jei jie „techniškai prisidėtų“ prie esamo technikos lygio pažangos. Sukėlęs daugybę diskusijų projektas, vis dėlto, po antrojo skaitymo Parlamente(baiminantis, kad tokia direktyva atvertų kelią galimybei patentuoti visą sukuriama programinę įrangą)²⁹³, buvo atmestas jo narių gana didele balsų persvara.

Reikalavimas, numatytas direktyvos projekte, kad pareikštas patentuoti išradimas turėtų techninį pobūdį(t.y. įneštų techninį indėlį į mokslo pažangą), yra analogiškas EPT apeliacinės kolegijos praktikos išvystytam „techninio indėlio“ reikalavimui, taikytinam šios srities išradimams. Minėtasis reikalavimas yra nulemtas ilgalaikės EPK valstybių narių teisinės praktikos, kurios, kaip pažymi apeliacinė kolegija, valstybės narės ne tik neketino atsisakyti prisijungdamos prie EPK, bet ir siekė jį išlaikyti, įtvirtindamos EPK²⁹⁴. Byloje *VICOM*²⁹⁵ apeliacinė kolegija, atskleisdama skirtumą tarp matematinių metodų(pačių logaritmų), kurie yra nepatentabilūs, ir jų panaudojimo techniniame procese, nurodė, kad matematinis metodas, kaip abstrakti teorija, yra atliekama skaičių pagalba ir tokio metodo būdu gaunami rezultatai taip pat esti skaičių pavidalu – taigi, joks techninis rezultatas nėra gaunamas tokio metodo pagalba. Matematinio metodo panaudojimas techniniame procese yra toks panaudojimas, kuris yra vykdomas fizinėje plotmėje(taip pat ir naudojant technines priemones) ir duoda tam tikrus apčiuopiamus rezultatus. Techninės priemonės gali apimti ir kompiuterio kietąjį diską, ir atitinkamai užprogramuotą vykdyti tam tikrą tikslą kompiuterį. Todėl apeliacinė kolegija nusprendė, kad net jeigu išradimo pagrindinė idėja slypi matematiniame metode, tačiau yra įgyvendinama techniniame procese, nelaikoma, kad tokia idėja siekia patentinės apsaugos kaip matematinis metodas. Šio sprendimo esmė yra ta, kad išradimai, kurie atitinka patentabilumo kriterijus ir nepakliūna į patentabilumo išimtis, vien todėl, kad jų idėja yra įgyvendinama per tokias technikos priemones kaip kompiuterių programos, neturėtų negauti patentinės apsaugos²⁹⁶. Kita vertus, EPT apeliacinės kolegijos praktika rodo, kad patentabilūs išradimai nebūtinai turi būti itin „techniškos prigimties“ – t.y. EPK nedraudžia patentuoti išradimų, susidedančių iš derinio techninių bei netechninių elementų, svarbu, kad išradimas turėtų techninių savybių²⁹⁷.

Apskritai, pagal EPK, išradimo patentabilumo įvertinimas remiasi dviem teorijomis: jau aptartąja viso turinio(ang. whole content) ir indėlio ar įnašo(ang. contribution) teorija. Pagal viso turinio teoriją, yra vertinama, ar išradimas kaip visuma turi techninių elementų. Viso turinio teoriją

²⁹³ Baimintasi, kad priėmus direktyvą, tokių ekonomiškai nepasiteisinančių išradimų priėmimas stabdytų inovacijų pažangą bei apsunkintų sąžiningą konkurenciją.

²⁹⁴ Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1988 m. spalio 5 d. sprendimas byloje T 22/85 „IBM/document abstracting and retrieving.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t850022ep1.htm>; prisijungimo laikas: 2008-05-02.

²⁹⁵ Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1986 m. liepos 15 d. sprendimas byloje T 208/84 „VICOM.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t840208ep1.htm>; prisijungimo laikas: 2008-05-02.

²⁹⁶ Prime T. European intellectual property law. Aldershot : Ashgate, : Dartmouth, 2000 P. 185.

²⁹⁷ Byla T 26/86 KOCH AND STERZEL/X-ray Apparatus, G 2/88 MOBIL OIL/Friction reducing additive.

papildo vadinamoji indėlio teorija, pagal kurią sprendžiama, ar skirtumai tarp pareikšto patentuoti išradimo ir jo analogo neprieštarauja EPK 52(2)straipsniui, numatančiam patentabilumo išimtis. Kitaip tariant, nustatinėjama, ar tas skirtumas(skirtumai), kaip nauja savybė, gali būti vertinamas kaip „techninis indėlis“ ir ar toks indėlis yra žmogaus kūrybiškumo, išradingumo rezultatas, galintis gauti patentinę apsaugą(turint omenyje patentabilumo išimtis)²⁹⁸. Būtent todėl išradimų, susijusių su kompiuterių programomis, patentabilumas yra nustatinėjamas remiantis techninio indėlio teorija²⁹⁹.

Reikalavimas išradimams, susijusiems su kompiuterio programa, įnešti techninį indėlį į mokslo pažangą turi būti vertintinas ne kaip priedelis ar pakaitalas išradimo lygio kriterijaus, o kaip būtina šio kriterijaus sąlyga³⁰⁰. Priešingu atveju, būtų sudaryta galimybė monopolizuoti išradimus, nepadariusius jokios techninės pažangos. Techninio indėlio reikalavimas yra itin svarbus ne tik sprendžiant išradimų, susijusių su kompiuterių programomis, gebėjimą atitikti išradimo lygio kriterijų, bet ir apskritai sprendžiant išradimo patentabilumo kaip patentavimo prielaidos klausimus. *Pension Benefit*³⁰¹ bylos sprendime EPT apeliacinė kolegija nurodė, kad kompiuterio programa, pritaikyta atlikti veiksmus vien tik netechninio metodo dėka, patenka į EPK 52str.(2) ir (3)³⁰² dalyse nurodytas išradimo patentabilumo išimtis. Tam, kad pareikštas išradimas atitiktų EPK 52(1)str³⁰³. nurodytą išradimo definiciją, jis privalo turėti techninį poveikį, todėl sprendžiant pareikšto patentuoti išradimo techninio indėlio klausimą, yra nustatinėjamas ne tik išradimo lygio kriterijus, bet tokio išradimo galimybė apskritai būti patentabiliam.

Svarstant, ar išradimas atitinka išradimo lygio(taigi ir techninio indėlio) kriterijų, yra taikoma jau aptartoji problemos ir jos sprendimo teorija. Techninis indėlis gali slypėti siekiamoje išspręsti problemoje, tokios problemos sprendimo poveikyje(tiek naujame, tiek ir alternatyviame), poreikyje išspręsti problemą, sukuriant techninį indėlį, išradime bei priemonėse, sudarančiose tokį problemos sprendimo būdą³⁰⁴. Techninio indėlio reikalavimas laikomas įvykdytu, jei kompiuterio programinė įranga išsprendžia tam tikrą techninę problemą, todėl būtina susieti kompiuterio programą su pačiu kompiuterio aparatu tam, kad būtų galima įrodyti materialiai egzistuojant pareikštą patentuoti produktą ar procesą. Atsakydama į dažnus pareiškėjų argumentus, kad kompiuterio programos veikia paties kompiuterio, kaip technikos įrenginio, pagalba, taigi, kompiuterio programos visada

²⁹⁸ C. Laub. Software Patenting: Legal Standards in Europe and the US in view of Strategic Limitations of the IP Systems // The Journal of World Intellectual Property. 2006, Nr.9(3). P.- 344-372.

²⁹⁹ Guidelines for Examination in the European Patent Office (status December 2007).

³⁰⁰ I. Erdos. A Measure to Protect Computer-Implemented Inventions in Europe // <http://www2.warwick.ac.uk>

³⁰¹ Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 2000 m. rugsėjo 8 d. sprendimas byloje T 931/95 „Controlling Pension Benefits System/PBS Partnership.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/pdf/t950931ep1.pdf>; prisijungimo laikas: 2008-05-02.

³⁰² 1973 m. Europos patentų išdavimo konvencija // Valstybės žinios. 2004, Nr. 147-5325.

³⁰³ Ten Pat.

³⁰⁴ Ibid.

turi ir „techninį poveikį“, apeliacinė kolegija byloje *Computer Program Product/IBM* pažymėjo, kad į technikos įrenginio(kompiuterio), dėl kurio ir veikia atitinkama kompiuterio programa, sukeliama techninį poveikį galima atsižvelgti, jei toks techninis poveikis yra tinkamas padėti išspręsti techninę problemą. Toks techninis poveikis gali būti netgi žinomas technikos lygiu, jei tik jis skirtas padėti nepakliūti pareikštam patentuoti išradimui į patentabilumo išimtis. Kita vertus, tai nereiškia, kad tokiems išradimams yra keliamas reikalavimas būti fiziškai apčiuopiamais: net jei patentu siekiama apsaugoti susisiekimo metodą tarp „programos ir informacijos bylų“, techninio indėlio reikalavimas vis tiek gali būti įvykdytas, jei išradimas išsprendžia techninę problemą. Išeitų, kad techninio indėlio reikalavimas gali apsiriboti ir žinomomis fizinėmis išradimo savybėmis, kurios yra programos išorėje ir kurios pradeda veikti, remiantis duomenų apdorojimo metodais.

Pirmoji svarbi byla, susijusi su verslo metodų patentais, yra vadinamoji *Ricoh*³⁰⁵ byla, susijusi su automatinio užsakymo valdymo sistema elektroninėje erdvėje³⁰⁶. Spręsdama šio išradimo techniškumo klausimą, apeliacinė kolegija nurodė, kad verslo metodo įgyvendinimas kompiuterio sistemoje iš esmės yra techninė problema, tinkama, vertinant išradimo lygio kriterijų, vadovautis problemos ir jos sprendimo teorija. Kita vertus, EPT pozicijos pasikeitimą šios srities išradimų atžvilgiu demonstruoja vienas iš naujausių ir svarbiausių sprendimų byloje *Hitachi*³⁰⁷. Ginčas byloje kilo dėl automatinio aukciono metodo(kaip verslo metodo), kuris veikė kompiuterio pagalba, bei susidėjo iš etapų, numatančių, kaip perduoti informaciją, susijusią su produktu, užsakyti tokią informaciją, talpinti ją serveryje, nustatyti aukciono kainą bei nustatyti aukciono laimėtoją. Apeliacinė kolegija, nors patvirtindama savo sprendimą byloje *Pension Benefits System*³⁰⁸ dėl įrenginių ar mechanizmų patentabilumo, išplėtė savo liberalią poziciją ir paraiškų, skirtų patentuoti tam tikrus metodus, atžvilgiu, ir taip kartu aiškiai nutolo nuo savo pirminės pozicijos. Kolegija pažymėjo, kad vertinant metodo techninį pobūdį, nereikia vertinti tą metodą sudarančių techninių aspektų svarbos, kadangi objektyvus jų įvertinimas nėra galimas. Tiek tam tikra veikla, tiek ir tam tikra fiziškai apčiuopiama būtis, siekiantys gauti patentą, neturėtų būti vertinami skirtingai. Apeliacinė kolegija šiuo sprendimu sąmoningai išplėtė „technikos“ žodžio sampratą, praktiškai ją atmesdama svarstant išradimų patentabilumo kaip patentavimo prielaidos, klausimą, ir iš esmės

³⁰⁵ Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 2003 m. lapkričio 27 d. sprendimas byloje T 172/03 „Order management System and Method/Ricoh.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/pdf/t030172eu1.pdf>; prisijungimo laikas: 2008-05-02.

³⁰⁶ Sutikimo priemonės automatiniam užsakymui buvo sukonfigūruotos taip, kad atlikti automatinį užsakymą buvo galima, jei užsakymo informacija buvo patalpinta elektroninėje erdvėje leidus atitinkamam užsakovui.

³⁰⁷ Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 2004 m. balandžio 21 d. sprendimas byloje T 258/03 „Auction Method/Hitachi.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/pdf/t030258ep1.pdf>; prisijungimo laikas: 2008-05-02.

³⁰⁸ Sprendžiant tam tikrų verslo metodų patentabilumo klausimą, būtina nustatyti, ar pareikštas patentuoti verslo metodas turi techninių bruožų, ar tiesiog yra verslo metodas kaip toks, todėl pakliūna į patentabilumo išimtis.

susikoncentravo ties išradimo lygio nustatymu³⁰⁹. Remiantis tokia apeliacinės kolegijos praktika, išeitu, kad išradimų, susijusių su kompiuterių programomis, naujumas gali būti nustatomas vien remiantis abstrakčiais tokių išradimų matematiniais metodais, t.y. lyginant, ar nėra analogišku matematiniu metodu išreikštos kompiuterinės programos. Toks naujumo reikalavimo supaprastinimas savo ruožtu gali paskatinti patentavimą išradimų, neturinčių jokių techninių savybių, ko būtent ir buvo siekta „techninio indėlio“ doktrinos suformulavimu. Dabar aišku, kad techninio indėlio doktrina, numatanti labiau ne fizinio apčiuopiamumo, bet naudingumo bei efektyvumo reikalavimą šios srities išradimams, priartėja prie JAV pozicijos išradimų, susijusių su kompiuterio programomis, patentavimo klausimu³¹⁰.

JAV teismų praktika rodo, jog čia laikomasi liberalesnės pozicijos išradimų, sukurtų elektroninėje erdvėje, atžvilgiu. Kaip jau minėta, pagal JAV patentų aktą, „viskas, kas po saule yra sukurama žmogaus, yra patentabilu“, o patentabilius išradimus nuo patentabilumo išimčių padeda atskirti pramoninio pritaikomumo kriterijus. Jau pirmojoje byloje³¹¹, susijusioje su kompiuterio programų išradimais, JAV Aukščiausiasis teismas nusprendė, kad toks išradimas, kaip kompiuterio pagalba įgyvendinamas matematinių algoritmų konvertavimo procesas, yra nepatentabilus, nes pats išradimas nebuvo susietas su jokia technologija, aparatu ar įrenginiu, neturėjo konkrečios galutinės vartojimo paskirties (toks išradimas liko abstrakčiu algoritmu). Matematinė formulė, neturinti svarbaus praktinio pritaikymo, lieka abstrakčios paskirties algoritmu, todėl patento išdavimas tokiame išradime reikštų patento išdavimą abstrakčiai idėjai. Po to sekusioje byloje *Diamond v. Diehr*³¹², JAV Aukščiausiasis teismas nurodė, kad išradimai, įgyvendinantys ar panaudojantys matematines formules yra patentabilūs, nes skiriasi nuo pačių matematinių formulių, kaip abstrakčių idėjų, kurios yra nepatentabilios. Tad jeigu išradimas kaip visuma atitinka patentabilumo kriterijus, jis nepakliūna į patentabilumo išimtis. Vadinas, šios srities išradimams pagal šį sprendimą neturėtų būti taikomi jokie ypatingi vertinimo kriterijai, t.y. neturėtų būti skirtingai suvokiamas patentabilumų kriterijų turinys bei jų apimtis. Antra vertus, vėlesnėje byloje *State Street Bank & Trust* JAV Federalinis apygardos teismas, interpretuodamas JAV patentų akto „praktiško pritaikymo“ reikalavimą pareištiems patentuoti išradimams, nurodė, kad išradimai, sukurti elektroninėje erdvėje, gali būti patentuoti, jei jie sukuria „naudingą, konkretų ir apčiuopiamą

³⁰⁹ C. Laub. Software Patenting: Legal Standards in Europe and the US in view of Strategic Limitations of the IP Systems // The Journal of World Intellectual Property. 2006, Nr.9(3). P. 344-372.

³¹⁰ L. Egitto. Certifying Uncertainty: Assessing the Proposed Directive on the Patentability of Computer Implemented Inventions // <http://www2.warwick.ac.uk>; prisijungimo laikas: 2008-08-22.

³¹¹ Gottschalk v. Benson, 409 U.S. 63 (1972) // <http://supreme.justia.com/us/409/63/case.html>; prisijungimo laikas: 2008-06-27.

³¹² Diamond v. Diehr, 450 U.S. 175 (1981) // <http://supreme.justia.com/us/450/175/case.html>; prisijungimo laikas: 2008-08-15.

rezultatą³¹³. Nors byloje *In re Musgrave*³¹⁴ JAV Federalinis patentų teismas suformulavo techniškumo reikalavimą šios srities išradimams, (t.y. kad išradimas turėtų ryšį su fiziniais objektais ar veiksmiais, atliekamais kompiuterio išorėje) kuris iš esmės gali būti prilygintas pagal EPK keliamas „techninio indėlio“ reikalavimui, žemesnės pakopos teisminės institucijos (apeliacinės tarybos patentiniams ginčams nagrinėti) vėlesnėje savo praktikoje šio reikalavimo pareikštiems patentuoti išradimams atsisakė, iš esmės palikdami „naudingo, konkretaus ir apčiuopiamo rezultato“ reikalavimą³¹⁵. Tiek „techninio indėlio“, tiek ir „praktiško pritaikymo“ reikalavimai išradimams, susijusiems su kompiuterių programomis, leidžia išskirti abstrakčias idėjas, gamtos dėsnius kaip nepatentuotinus išradimus. Kita vertus, jurisprudencijoje esama nuomonių, kad tiek EPT, tiek ir JAV pozicija išradimų, susijusių su kompiuterio programomis, atžvilgiu bei reikalavimai jiems nėra aiškūs ir tinkami, nes neduoda atsakymų sudėtingais atvejais, o teleidžia atskirti „techninį“ poveikį nuo „netechninio“, „praktišką“ pritaikymą nuo „nepraktiško“³¹⁶. Turint omenyje faktą, kad kiekviena kompiuterio programa, veikianti kompiuterio pagalba, sukuria „techninį efektą“ ta prasme, kad kompiuterio programos vykdymas priverčia kompiuterį talpinti, keisti bei perduoti elektrinius signalus, tuomet kiekviena kompiuterio programa būtų pripažįstama patentabilia. R. Plotkin siūlo išradimus, susijusius su kompiuterio programa, vertinti remiantis trijų rūšių praktiniu pritaikymu ar efektu³¹⁷: fiziniu, logišku ir panaudojimo praktiniu pritaikymu. Išradėjai, siekiantys gauti patentą su kompiuterio programomis susijusiems išradimams, turėtų įrodyti, kad pareikštą patentuoti išradimą, remiantis fiziniu praktiniu pritaikymu, galima įkūnyti apčiuopiamame pavidale, kad, remiantis logišku praktiniu pritaikymu, yra išsamiai ir aiškiai apibūdintas išradimo atliekamo informacijos apdorojimo kelias, ir kad, remiantis panaudojimo praktiniu pritaikymu, išradėjas gali nurodyti pramoninį tokio išradimo panaudojimo būdą.

JAV jurisprudencijoje yra išreikšta kritika ir dėl sunkumo nustatant šios srities išradimų naujumą. Šios srities išradimai tobulinami ir keičiasi labai greitai, todėl gali būti sudėtinga kvienu atveju teisingai nustatyti technikos lygį naujumo kriterijui įvertinti, juolab, kad JAV patentų biuras turi ribotą priėjimą prie technikos lygio šaltinių, skirtų elektroninėje erdvėje sukurtiems išradimams³¹⁸. Be to, pati programinė įranga iš esmės yra kumuliatyvi technologija, veikianti

³¹³ State Street Bank & Trust Co. v. Signature Financial Group, Inc. 149 F.3d 1368 (Fed. Cir. 1998) // <http://vlex.com/vid/36158748>; prisijungimo laikas: 2008-06-27.

³¹⁴ In re Musgrave, 431 F.2d 882 (C.C.P.A. 1970) // <http://altlaw.org/v1/cases/1164478>; prisijungimo laikas: 2008-07-13.

³¹⁵ C. Laub, Software Patenting: Legal Standards in Europe and the US in view of Strategic Limitations of the IP Systems // The Journal of World Intellectual Property. 2006, Nr.9(3). P.- 344-372.

³¹⁶ R. Plotkin. Software Patentability and Practical Utility: What's The Use? // International Review of Law. Computers & Technology. 2005, Nr. 19(1). P. 119-139.

³¹⁷ Ibid.

³¹⁸ G.J. Kirsch. How the Patent Office Has Responded to E-Commerce Patents (August, 2000) // <http://www.gigalaw.com/articles/2000-all/kirsch-2000-08.all.html>; prisijungimo laikas: 2008-07-13.

daugybės anksčiau buvusių technologinių pasiekimų(išradimų) pagrindu³¹⁹. Todėl teisės moksle yra išreikšta nuomonė, kad išradimai, susiję su kompiuterio programomis, kaip apimantys daugybę technikos lygį sudarančios žinių, neturėtų būti laikomi patentabiliais, nes neatitinka nei naujumo, nei išradimo lygio kriterijų³²⁰. Kita vertus, kadangi išradimu, susijusiu su kompiuterio programomis, laikomas ne visa kompiuterio programa, o individualios idėjos ar techninių problemų sprendimo būdai, išreikšti atskirų techninių savybių ar jų rinkinio pavidalu³²¹, patentabilumas turėtų būti tikrinamas bei patentinė apsauga turėtų būti suteikiama atskiroms kompiuterio programų savybėms, kurios atitinka naujumo, išradimo lygio ir pramoninio pritaikomumo kriterijus.

Akivaizdu, kad išradimų, susijusių su kompiuterių programomis,(ar tiesiog sukurtų elektroninėje erdvėje) patentabilumo kriterijų vertinimas negali būti atsietas nuo tokių išradimų patentabilumo kaip patentabilumo prielaidos vertinimo. JAV išradimai, susiję su kompiuterių programomis, pakliūs į patentabilumo išimtis, jei nesudarys jokios naudingos(praktiškai pritaikomos) mašinos, proceso, gaminio ar medžiagos kompozicijos, o Europoje patentai nebus išduodami išradimams, kurie netinkami pritaikyti jokiame techniniame tikslui, neturi jokių techninių savybių. Tad galima sakyti, jog JAV sprendžiant ar šios srities išradimas turi pramoninį pritaikomumą, ar jis gali duoti „naudingą, konkretų ir apčiuopiamą rezultatą“, kartu išsprendžiamas ir patentabilumo kaip patentavimo prielaidos klausimas, o Europoje vertinant išradimo lygio kriterijų, t.y. sprendžiant ar skirtumas tarp pareikšto patentuoti išradimo ir artimiausio šiam išradimui analogo gali būti įvertintas kaip pakankamas techninis indėlis, taip pat išsprendžiamas ir apskritai tokio išradimo patentabilumo klausimas(t.y. ar jis nepriskirtinas patentabilumo išimtimis). Skirtumas tarp Europos(tiksčiau – EPK) ir JAV pozicijų išradimų, susijusių su kompiuterių programomis, atžvilgiu yra tas, kad pagal EPK išradimų patentabilumas kaip patentavimo prielaida yra susijusi su techninio indėlio, taigi ir su išradimo lygio, kriterijumi, o pagal JAV patentų teisės aktus bei teismų praktiką išradimo patentabilumas siejasi su paties išradimo naudingumu arba tiesiog praktinio pritaikomumo kriterijumi.

³¹⁹ Pavyzdžiui, Amazon.com buvo išduotas patentas už vadinamąjį „vieno paspaudimo“ metodą ir sistemą prekių užsakymui bei pirkimui internete, pagal kurį informacijos, susijusios su pirkėjais, patalpinimas internetiniame tinklapyje vėliau įgalina klientus užsisakyti bei nusipirkti prekes internete vieninteliu pelės mygtuko paspaudimu. „Vieno paspaudimo“ patentas iš esmės labiau atskleidė atskirą vertimosi verslu techniką, nei naują atskirą verslo rūšį, todėl jurisprudencijoje yra išsakyta kritika, kad šiam išradimui išduotas patentas yra pernelyg platus, apima(atitinka) daug technikos lygį sudarančios informacijos, todėl išradimas negali būti laikomas atitinkantis naujumo reikalavimą(Amazon.Com, Inc., v. Barnesandnoble.Com, Inc. and Barnesandnoble.Com, Llc, 239 F.3d 1343 (Fed. Cir. 2001) // <http://vlex.com/vid/38267277>; prisijungimo laikas: 2008-08-15.).

³²⁰ B. Pfaffenberger. The coming software patents crisis: can Linux survive? // <http://www.linuxjournal.com/article/5079>; prisijungimo laikas: 2008-09-22.

³²¹ M.A. Lemley, D.W. O'Brien. Encouraging software reuse. // Stanford Law Review. 1997, Nr. 49. P. 255 - 305.

IV. IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

1. Išradimo patentabilumo kriterijai yra pagrindiniai reikalavimai pareikštam patentuoti išradimui, skirti užtikrinti, kad sukurtasis sprendimas atitinka išradimui keliamus reikalavimus ir toje valstybėje gali būti apsaugotas patentu. Nepaisant kiek skirtingo įvardijimo, nagrinėjamose valstybėse (JAV, EPK valstybėse narėse, taigi ir Lietuvoje), kaip TRIPS sutarties dalyvėse, iš esmės yra vienodi, tai – naujumas, išradimo lygis (neakivaizdumas) bei pramoninis pritaikomumas (naudingumas). Išradimo patentabilumo kriterijai ir jų definicijos, pateiktos teisės aktuose, jų interpretacija teismų praktikoje, kartu su patentabilumo išimtimis, ne tik kompensuoja išsamaus išradimo apibrėžimo teisės aktų lygmeniu stoka, bet ir leidžia suformuoti efektyvų bei praktišką „išradimo“ apibrėžimą, padedantį tinkamai įvertinti konkretaus išradimo patentabilumą. Kita vertus, dėl praktikoje taikomų skirtingų teorijų patentabilumo kriterijų turiniui nustatyti, ir nesant vienos kompetentingos institucijos tarptautiniu lygiu, kurios pateikti patentabilumo kriterijų išaiškinimai būtų privalomi valstybėms, jų samprata nagrinėjamose valstybėse yra kiek skirtinga.
2. Naujumas, reiškiantis, kad išradimas turi būti nežinomas technikos lygiu, nagrinėjamose valstybėse nustatinėjamas remiantis skirtingomis, tačiau abipusiškai turinčiomis trūkumų ir privalumų teorijomis: nei naudojantis absoliutaus, nei reliatyvaus pasaulinio naujumo teorija, nėra galima visiškai teisingai ir tinkamai įvertinti išradimo naujumą, kadangi vadovaujantis viena teorija į technikos lygio sampratą įtraukiama abejotina, pernelyg plati informacija, o vadovaujantis kita teorija – ignoruojamos svarbios technikos lygio nustatymui žinios. Nors išradimo patentavimo pirmenybei nustatyti naudoja skirtingas teorijas, vis tik JAV, kaip ir pagal EPK, išradimo patentavimo pirmenybė pirmiausia nustatinėjama remiantis pirmumu užpildant patentinę paraišką, o „pirmo sukūrusio išradimą“ teorija, nors ištaisanti pirmenybės nustatinėjimo pagal patentinės paraiškos pildymo datą klaidas, tačiau dėl sudėtingo nustatinėjimo proceso, taikoma tik tuomet, kai kyla ginčas tarp kelių išradėjų dėl atitinkamo išradimo sukūrimo pirmenybės.
3. Technikos lygio analizė rodo, kad žinių, priskirtinų technikos lygiui, viešumo laipsnis dar nėra tinkamai sureguliuotas nei teisės aktu, nei teismų praktikos, o tai įgalina išradėją, kuriam, pagal valstybės pasirinktą patentavimo pirmenybės nustatymo teoriją, priklauso teisė pirmam patentuoti išradimą, piktnaudžiauti savo teisėmis bei atimti iš sąžiningų išradėjų teisę naudoti bei apsaugoti patentu savo sukurtą išradimą. Be to, nepaisant tam tikrų apribojimų technikos lygio nustatymui, teismų praktikos suformuota technikos lygio samprata yra pernelyg plati, nes apima ir informaciją, kuri nėra žinoma visuomenei ir jos naudojama. Problemos išspręsti siūlytume tikslinti technikos lygio sampratą, numatant, kad technikos lygiui turėtų būti priskirtos tik tos žinios, kurios buvo taip

viešai naudojamos, kad kiekvienas pakankamai rūpestingas ir protingai apdairus atitinkamos srities specialistas, galėtų sužinoti apie tokių žinių egzistavimą ir turėtų laisvą priėjimą prie jų.

4. Tinkamos išradimo lygio kriterijaus, reiškiančio, kad išradimas turi būti neakivaizdus atitinkamos srities specialistui, sampratos suformavimas – nei per daug griežtas, nei per daug liberalus – gali padėti tinkamai apsaugoti visų vėlesnių(tobulesnių, bet neatitinkančių griežto išradimo lygio kriterijaus) bei ankstesnių(dėl liberalaus neakivaizdumo kriterijaus patiriančių nelygiavertę konkurenciją su nedidelį išradimo lygį parodančiais, tačiau tobulesniais savo analogais) inovacijų kūrėjus, taip pat išlaikyti tinkamą balansą tarp visuotinai pripažįstamų patentų teisės tikslų: skatinti mokslo ir technikos pažangą naujų inovacijų kūrimu ir kartu teisingai atlyginti išradėjams už jų pastangas. Dėl subjektyvaus šio kriterijaus vertinimo pobūdžio, tokios sampratos suformavimas teisės aktų lygmeniu nėra įmanomas, todėl tai turėtų besiformuojanti padaryti teismų praktika.

5. Atitinkamos srities specialisto kriterijus yra priklausomas nuo paties neakivaizdumo kriterijaus vertinimo: kuo griežtesnis neakivaizdumo kriterijus, tuo aukštesnės kvalifikacijos turi būti ir atitinkamos srities specialistas. Dėl šios priežasties yra itin svarbu pasirinkti aiškia ir tiksliai suformuluotą išradimo lygio kriterijaus sampratą, harminingai derančią su valstybės pasirinkta patentų teisės politika: pasirinkus griežtą neakivaizdumo kriterijaus, taigi ir atitinkamos srities specialisto kriterijaus, vertinimą, dėl sunkumo gauti išradimo patentą, gali būti slopinamas išradimų kūrimas, antra vertus, išradimo lygio reikalavimą padarius labai minimalų, gali būti paskatintis eilinių inovacijų, išradimo patobilunimų patentavimas.

6. Nagrinėjamų valstybių patentų sistemoms bendra tai, kad sprendimas dėl išradimo lygio kriterijaus yra daromas remiantis skirtumų tarp pareikšto patentuoti išradimo bei artimiausio jam analogo nustatymu bei įvertinimu iš atitinkamos srities specialisto pozijų. Kita vertus, JAV teismų praktika, skirtingai nei EPT apeliacinės kolegijos, neišplėtojo analogiškos „problemos ir jos sprendimo“ teorijos išradimo lygiui nustatyti, todėl neakivaizdumo kriterijaus įvertinimas yra intuityvesnis, neapribotas sprendimo dėl techninės problemos (ne)akivaizdumo. Dėl šių priežasčių susilaukęs kritikos JAV taikomas neakivaizdumo vertinimas turėtų būti keistinas į EPT apeliacinės kolegijos praktikos išplėtotą „problemos ir jos sprendimo“ teoriją, kaip konkretesnę ir apibrėžtesnę, suteikiančią mažiau galimybių subjektyviam išradimo lygio įvertinimui.

7. Negriežtas ir plačiai interpretuojamas pramoninio pritaikomumo kriterijus nekelia didesnių problemų vertinant tradicinių išradimų patentabilumą: pripažintas nauju ir neakivaizdžiu išradimas negali būti tokio pat naudingumo kaip ir jo prototipas: t.y. aukštesnio išradimo lygio, techniškai tobulesnis išradimas neišvengiamai yra ir naudingesnis. Be to, nepaisant keleto skirtumų, šio kriterijaus samprata, kurios svarbiausias aspektas yra galimybė pritaikyti išradimą visuomenei naudingu būdu, iš esmės nesiskiria lyginamų valstybių teisės aktuose ir teismų praktikoje. Kita

vertus, nenustačius šio kriterijaus apimties, t.y. kokio lygio turi būti patentabilaus išradimo pritaikymas praktiškai, lieka neišspręstas tarpinių išradimų, turinčių potencialų pramoninį pritaikomumą, patentabilumo klausimas. Kaip galimas šios problemos sprendimo būdas siūlytinas detalesnis pramoninio pritaikomumo kriterijaus sampratos reglamentavimas. Optimalus sprendimo variantas būtų balanso tarp plačios, leidžiančios patentuoti išradimus, galinčius nurodyti tik potencialią praktinio pritaikymo galimybę, ir siauros, leidžiančios patentuoti tik tuos išradimus, kurie iškart panaudojami praktiškai, sampratų išlaikymas, suderintas su valstybės pasirinkta patentų teisės politika bei tikslais. Tik tokiu būdu išradėjams bus *teisingai* atlyginama už jų pastangas kurti, o visuomenė, mainais už monopolio suteikimą, iš tiesų gaus *naudingą* išradimą.

8. Akivaizdu, kad nepaisant įtvirtintos įstatyminės patentabilumo kriterijų lygybės visų išradimų atžvilgiu, teismų praktika diferencijuotai taiko šiuos kriterijus skirtingų išradimų atžvilgiu. Kiekviena mokslo ar technologijų sritis yra unikali, turi unikalius metodus, o jų sukurti išradimai – unikalius veikimo principus, todėl teisingam patentabilumo kriterijų įvertinimui yra būtinas diferencijuotas, individualus skirtingų, naujai atsirandančių sričių, tokių kaip biotechnologijos ar nanotechnologijos, patentabilumo kriterijų reglamentavimas, paremtas technologiškai specifine teisine baze. Nors biotechnologijų srityje ES lygmeniu šis klausimas buvo sureguliuotas priėmus direktyvą, tačiau konkretus šių išradimų patentabilumo kriterijų turinys nebuvo atskleistas, todėl būtinas ne tik šių išradimų, bet ir kitų naujos kartos technologijomis sukurtų išradimų patentabilumo kriterijų bei jų turinio išsamus reglamentavimas teisės aktų ar poįstatyminių aktų (pvz., tokių išradimų patentinių paraiškų nagrinėjimo taisyklių) lygmeniu.

9. Akivaizdu, kad išradimų, susijusių su kompiuterių programomis, patentabilumo kriterijų vertinimas negali būti atsietas nuo tokių išradimų patentabilumo kaip patentavimo prielaidos vertinimo: JAV šios srities išradimai pakliūs į patentabilumo išimtis, jei nesudarys jokios naudingos (praktiškai pritaikomos) mašinos, proceso ar gaminio, o EPT patentai nebus išduodami išradimams, kurie netinkami pritaikyti jokiam techniniam tikslui, neturi jokių techninių savybių. Kita vertus, išradimai, susiję su kompiuterio programomis, yra kumuliatyvios technologijos, veikiančios daugybės anksčiau buvusių technologinių pasiekimų pagrindu, todėl tokie išradimai neturėtų būti laikomi patentabiliais tradicine patentabilumo suvokimo prasme. Dėl šios priežasties, siekiant patentų suteikimu paskatinti šios srities inovacijų kūrimą bei plėtrą, patentabilia turi būti laikoma ne visa kompiuterio programa, o individualios idėjos ar tam tikrų techninių problemų sprendimo būdai, išreikšti atskirų techninių savybių ar jų rinkinio pavidalu bei atitinkantys išradimo patentabilumo kriterijus. Kadangi teisminė praktika šiuo klausimu yra gana netolygi ir besimainanti, siūlytina tokias išradimų, susijusių su kompiuterio programomis, patentabilumo nuostatas, kaip tai buvo padaryta biotechnologinių išradimų atžvilgiu, sureguliuoti teisės aktų lygmeniu.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

I. Norminė literatūra:

1. Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.
2. Lietuvos Respublikos patentų įstatymas // Valstybės žinios. 1994, Nr. 8-120.
3. Patentinių paraiškų padavimo, ekspertizės ir patentų išdavimo taisyklės IR/01/98 // Valstybės žinios. 1998, Nr. 108-2992.
4. Europos patentų išdavimo konvencija (Europos patentų konvencija (1973 m. redakcija)) // Valstybės žinios, 2004, Nr. 147-5325.
5. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1998 m. liepos 6 d. dėl teisinės biotechnologinių išradimų apsaugos(98/44/EB) // 2004 Specialusis leidimas. 2004, Nr. 1.
6. Komisijos pasiūlymas dėl Direktyvos dėl išradimų, susijusių su kompiuterių programomis, patentavimo projekto(10786/00 PI 49) // Europos Sąjungos oficialusis leidinys. 2002, Nr. 151 E.
7. Europos Parlamento rezoliucija dėl nanomokslų ir nanotechnologijų: 2005–2009 m. Europos veiksmų planas (2006/2004(INI)) // Europos Sąjungos oficialusis leidinys. 2006, Nr. 306 E/ 303.
8. Pasaulio prekybos organizacijos steigimo sutartis // Valstybės žinios. 2001, Nr. 46-1620.
9. 1970 m. Patentinės kooperacijos sutartis // Valstybės žinios. 1996, Nr. 75-1797.
10. Title 35 of the United States Code. // <http://www.bitlaw.com/source/35usc/>.

II. Specialioji literatūra:

1. Almeling D.S. Patenting Nanotechnology: Problems within the Utility Requirement // Stan. Tech. L.Rev. 2004, Nr. 1.
2. Bainbridge D.I. Intellectual property. Harlow : Pearson, : Longman, 2007.
3. Barrett M. Intellectual property: cases and materials. St. Paul (Minn.) : Thomson/West, 2007.
4. Bently L., Sherman B. Intellectual property law. Oxford: Oxford University Press, 2004.
5. Burk D.L., Lemley M.A. Is Patent Law Technology-Specific? // Berkeley Tech. L.J. 2002, Nr. 17.

6. J. Calvert. Genomic Patenting and the Utility Requirement // New Genetics and Society. 2004, Nr. 23(3).
7. Candlish J. Coming to Terms with Biocapitalism: Norms and idiosyncrasies of a molecular biology patent // Biochemistry and Molecular Biology Education. 2002, Nr. 30(5).
8. Cooper Dreyfuss R. Nonobviousness: A Comment On Three Learned Papers. // Lewis & Clark Law Review. 2008, Nr. 12(2).
9. Correa C.M. Patenting Human DNA: What Flexibilities Does the TRIPS Agreement Allow? // The Journal of World Intellectual Property Nr.10(6), 2008.
10. Denicolo V. Economic Theories Of The Nonobviousness Requirement For Patentability: A Survey // Lewis & Clark Law Review. 2008, Nr. 12(2).
11. Dinwoodie G.B., Cooper Dreyfuss R. International Intellectual Property Law and The Public Domain of Science // Journal of International Economic Law. Nr. 7(2), 2004.
12. Durham A.L. Patent Law Essentials: A Concise Guide. Westport: Greenwood Publishing Group, Inc., 1999.
13. Dufield G. Intellectual property rights and the life science industries: a twentieth century history. Aldershot : Ashgate, 2003.
14. Ghidini G. Intellectual Property and Competition Law: the innovation nexus. Cheltenham Northampton (Mass.) : Edward Elgar, 2006.
15. Ghose D.A. A Proposal to Modify The Utility Standard For Patenting Biotechnology Research Tools // Emory Law Journal. 2007, Nr. 56(6).
16. Grubb P.W. Patents for Chemicals, Pharmaceuticals and Biotechnology. Fundamentals of Global Law, Practice and Strategy. Oxford: Oxford University Press, 2004.
17. Halpern S.W., Nard C.A., Port K.L. Fundamentals of United States intellectual property law: copyright, patent and trademark. The Hague London Boston : Kluwer Law International, 1999.
18. Hill L.L. The Race to Patent the Genome: Free Riders, Hold Ups, and the Future of Medical Breakthroughs // Intellectual Property Law Journal. 2006, Nr.11.
19. Jurčys P. Biotechnologinių ir nanotechnologinių išradimų patentavimo teisiniai aspektai // Justitia. 2006, Nr. 3(61).
20. Kasperavičius P. Patentotlogija. Vilnius: Baltic ECO, 1997.
21. Kasperavičius P., Žilinskas V. Intelektinė nuosavybė ir jos apsauga. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2004.
22. Laub C. Software Patenting: Legal Standards in Europe and the US in view of Strategic Limitations of the IP Systems // The Journal of World Intellectual Property. 2006, Nr.9(3).

23. Lemley M.A., O'Brien D.W. Encouraging software reuse. // Stanford Law Review. 1997, Nr. 49.
24. Merges R.P., Menell P.S., Lemley M.A. Intellectual property in the new technological age. New York: Aspen Law & Business, 2000.
25. Merrill(CB) S.A. Patent System for the 21st Century. Washington: National Academies Press, 2004.
26. Mirowski, P., Sent, E. Science Bought and Sold: Essays in the Economics of Science. Chicago: The University of Chicago Press, 2002.
27. Petherbridge L., Wagner R.P. The Federal Circuit and Patentability: An Empirical Assessment of the Law of Obviousness // Texas Law Review. 2007, Nr. 85(7).
28. R. Plotkin. Software Patentability and Practical Utility: What's The Use? // International Review of Law, Computers & Technology. 2005, Nr. 19(1).
29. Prime T. European intellectual property law. Aldershot : Ashgate, : Dartmouth, 2000.
30. Polizzi C.M., Shetka D.A. Patent Issues of Genomic Research // Drug Development Research. 1997, Nr. 41(3-4).
31. Shapiro C. Prior User Rights // American Economic Review. 2006, Nr. 96(2).
32. Tarptautinių žodžių žodynas/ vyr. red. Kvietkauskas V. Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija, 1985.
33. D. Vaver. Invention in Patent Law: A Review and a Modest Proposal // International Journal of Law and Information Technology. 2003, Nr.11(3).
34. Zekos G. Nanotechnology and Biotechnology Patents. // International Journal of Law and Information Technology. 2006, Nr. 14(3).
35. Zekos G.I Software patenting // The Journal of World Intellectual Property. 2006, Nr. 9(4).
36. Žilinskas V., Kasperavičius P., Kiškis M. Intelektinė nuosavybė ir jos apsauga. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2007.

III. Teisminė praktika:

1. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2003 m. lapkričio 13d. nutartis civilinėje byloje V.Židonis v. UAB „Germeta“, Nr.3K-3-537/2000
http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=24249.
2. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2000 m. gegužės 15d.. nutartis civilinėje byloje UAB "Vesiga" v. AB "Aliejus", Nr. 3K-3-537/2000 // http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=18569.

3. Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1981 m. balandžio 6 d. sprendimas byloje T 1/80 „Bayer/ Carbonless Copying.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t800001ep1.htm>.
4. Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1981 m. spalio 28 d. sprendimas byloje T 26/81 „ICI/Containers.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t810026ep1.htm>.
5. Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1982 m. kovo 4 d. sprendimas byloje T 5/81 „Solvay“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t810005ep1.htm>.
6. Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1982 m. liepos 1 d. sprendimas byloje T 2/81 „Mobay/ Nethylenebis.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t810002ep1.htm>.
7. Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1982 m. spalio 13 d. sprendimas byloje T 24/81 „BASF/Metal refining.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t810024ep1.htm>.
8. Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1984 m. kovo 15 d. sprendimas byloje T 2/83 „Rider/Simethicone tablet.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t830002ep1.htm>.
9. Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1984 rugpjūčio 3 d. sprendimas byloje T 114/83 „DU PONT/ appetite suppressant.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t830114du1.htm>.
10. Europos patentų tarnybos Išplėstinės apeliacinės kolegijos 1984 m. gruodžio 5 d. sprendimas byloje G 5/83 „EISAI/Second Medical indication.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/g830005ep1.htm>.
11. Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1985 m. spalio 10 d. sprendimas byloje T 195/84 „Boeing/General technical knowledge.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t840195ep1.htm>.
12. Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1986 m. liepos 15 d. sprendimas byloje T 208/84 „VICOM.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t840208ep1.htm>.
13. Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1987 m. rugsėjo 1 d. sprendimas byloje T 270/84 „ICI/Fusecord.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t840270eu1.htm>.
14. Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1987 m. rugsėjo 16 d. sprendimas byloje T 7/86 „Draco/Xantines.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t860007ep1.htm>.

15. Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1987 m. rugsėjo 25 d. sprendimas byloje T 385/86 „BRUKER/Non-invasive measurement.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t860385dx1.htm>.
16. Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1988 m. rugsėjo 20 d. sprendimas byloje T 26/85 „Toshiba.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t850026ep1.htm>.
17. Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1988 m. spalio 5 d. sprendimas byloje T 22/85 „IBM/document abstracting and retrieving.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t850022ep1.htm>.
18. Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1988 m. lapkričio 8 d. sprendimas byloje T 303/86 „CPC/Flavour concentrates.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t860303eu1.htm>.
19. Europos patentų tarnybos Išplėstinės apeliacinės kolegijos 1989 m. gruodžio 11 d. sprendimas byloje G 2/88 „Mobil/Friction reducing additive.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/g880002ep1.htm>.
20. Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1990 m. gegužės 9 d. sprendimas byloje T 444/88 „Japan Styrene Paper/Foam particles.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t880444eu1.htm>.
21. Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1990 m. rugpjūčio 31 d. T 60/89 „Fusion Proteins/HARVARD.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t890060ep1.htm>.
22. Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1990 m. gruodžio 11 d. sprendimas byloje T482/89 „Telemachique/ Power supply unit.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t890482ep1.htm>.
23. Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1991 m. balandžio 17 d. sprendimas byloje T 461/88 „HEIDELBERGER DRCKMASCHINEN /Microchip.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t880461ep1.htm>.
24. Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1991 m. liepos 3 d. sprendimas byloje T 279/89 „Texaco/Reaction injection moulded elastomer.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t890279eu1.htm>.
25. Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1991 m. lapkričio 21 d. sprendimas byloje T 412/93 „Erythropoietin/AMGEN.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/pdf/t930412eu1.pdf>.
26. Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1992 m. gegužės 12 d. sprendimas byloje T 953/90 „Thomson /Elektron.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t900953fu1.htm>.

27. Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1992 m. birželio 4 d. sprendimas byloje T 323/90 „Phillip Morris /Tobacco lamina filler“// <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t900323eu1.htm>.
28. Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1992 m. rugpjūčio 4 d. sprendimas byloje T 112/92 „MarsII/Glucomannan.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t920112ep1.htm>.
29. Europos patentų tarnybos Išplėstinės apeliacinės kolegijos 1992 m. gruodžio 18 d. sprendimas byloje G 1/92 „Availability to the public.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/g920001ep1.htm#txt>.
30. Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1993 liepos 20 d. sprendimas byloje T 223/92 „Human c-interferon/GENENTECH, OL.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/pdf/t920223eu1.pdf>.
31. Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1994 birželio 20 d. sprendimas byloje T 455/91 „Expression of polypeptides in yeast/GENENTECH, OL.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t910455ep1.htm>.
32. Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1994 m. rugpjūčio 17 d. sprendimas byloje T 952/92 „FISONS/Prior use.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t920952ep1.htm>.
33. Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1994 m. spalio 14 d. sprendimas byloje T 465/92 „Alcan/Aluminium alloys.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t920465ep1.htm>.
34. Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1995 m. kovo 1 d. sprendimas byloje T 597/92 „Blaschim/ rearrangement reaction“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/biblio/t920597ep1.htm>.
35. Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1995 rugsėjo 21 d. sprendimas byloje T 422/93 „Luminescent Security Fibras/Jalon.“//<http://legal.european-patent-office.org/dg3/pdf/t930422ep1.pdf>.
36. Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1996 m. gegužės 7 d. sprendimas byloje T 324/94 „VDO Adolf Schindling/Illuminating device.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/pdf/t940324du1.pdf>.
37. Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1996 m. vasario 14 d. sprendimas byloje T 39/93 „ALLIED COLLOIDS LIMITED/ SNF Floerge“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/pdf/t930039ep1.pdf>.

38. Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 1997 m. liepos 3 d. sprendimas byloje T 77/97 „Rhone-Poulenc/Taxoids.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/pdf/t970077fu1.pdf>.
39. Europos patentų tarnybos Techninės apeliacinės kolegijos 1997 m. liepos 17 d. sprendimas byloje T 475/93 „Chiron Corporation/US Surgical Corp.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/pdf/t930475eu1.pdf>.
40. Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 2000 m. kovo 9 d. sprendimas byloje T 737/96 „DMS/Astaxanthin.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/pdf/t960737eu1.pdf>.
41. Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 2000 m. rugsėjo 8 d. sprendimas byloje T 931/95 „Controlling Pension Benefits System/PBS Partnership.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/pdf/t950931ep1.pdf>.
42. Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 2001 m. kovo 16 d. sprendimas byloje T 922/98 „MERCK/Antihypertensive combination.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/pdf/t980922eu1.pdf>.
43. Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 2002 m. rugsėjo 26 d. sprendimas byloje T 641/00 „Comvik/Two identities.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/pdf/t000641ep1.pdf>.
44. Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 2003 m. lapkričio 27 d. sprendimas byloje T 172/03 „Order management System and Method/Ricoh.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/pdf/t030172eu1.pdf>.
45. Europos patentų tarnybos Apeliacinės kolegijos 2004 m. balandžio 21 d. sprendimas byloje T 258/03 „Auction Method/Hitachi.“ // <http://legal.european-patent-office.org/dg3/pdf/t030258ep1.pdf>.
46. JAV Aukščiausiojo teismo 1850 m. sprendimas byloje Gayler v. Wilder, 51 U.S. 10 How. 477 477 (1850) // <http://supreme.justia.com/us/51/477/>.
47. JAV Aukščiausiojo teismo 1874 m. sprendimas byloje Rubber-Tip Pencil Company v. Howard, 87 U.S. 20 Wall. 498 498 (1874) // <http://supreme.justia.com/us/87/498/case.html>.
48. JAV Aukščiausiojo teismo 1877 m. sprendimas byloje Elizabeth v. Pavement Company, 97 U.S. 126 (1877) // <http://supreme.justia.com/us/97/126/case.html>.
49. JAV Federalinis apygardos teismo 1955 m. vasario 8 d. sprendimas byloje Esme E. Rosaire v. Baroid Sales Division, National Lead Company 218 F.2d 72 (5th Cir. 1955) // <http://vlex.com/vid/36649438>.

50. In re Nelson, 280 F. 2d 172, 180 (Fed. Cir. 1960 CCPA). // <http://altlaw.org/v1/cases/1161914>.
51. JAV Aukščiausiojo teismo 1966 m. vasario 21 d. sprendimas byloje Graham v. John Deere Co., 383 U.S. 1, 17(1966) // <http://supreme.justia.com/us/383/1/case.html>.
52. JAV Aukščiausiojo teismo 1966 m. kovo 21 d. sprendimas byloje Brenner v. Manson, 383 U.S. 519 (1966) // <http://supreme.justia.com/us/383/519/case.html>.
53. In re Musgrave, 431 F.2d 882 (C.C.P.A. 1970) // <http://altlaw.org/v1/cases/1164478>.
54. In re Bergstrom, 427 F. 2d 1394, 1397(C.C.P.A. 1970) // <http://www.altlaw.org/v1/cases/877759>.
55. JAV Aukščiausiojo teismo 1972 m. lapkričio 20 d. sprendimas byloje Gottschalk v. Benson, 409 U.S. 63 (1972) // <http://supreme.justia.com/us/409/63/case.html>.
56. JAV Aukščiausiojo teismo 1981 m. kovo 3 d. sprendimas byloje Diamond v. Diehr, 450 U.S. 175 (1981) // <http://supreme.justia.com/us/450/175/case.html>.
57. JAV Federalinis apygardos teismo 1983 m. balandžio 20 d. sprendimas byloje Gilbert Corregge, Eugene Dominique, and Danilo Ciprian v. Dennis E. Murphy, 705 F.2d 1326 (Fed. Cir. 1983) // <http://vlex.com/vid/38434366>
58. JAV Federalinis apygardos teismo 1983 m. liepos 25 d. sprendimas byloje Environmental Designs, Ltd. and the Trentham Corporation v. Union Oil Company of California and Ralph M. Parsons Co. 713 F.2d 693 (Fed. Cir. 1983) // <http://vlex.com/vid/37645847>.
59. JAV Federalinis apygardos teismo 1983 m. liepos 25 d. sprendimas byloje Stratoflex, Inc. v. Aeroquip Corporation 713 F.2d 1530 (Fed. Cir. 1983) // <http://vlex.com/vid/37645885>.
60. JAV Federalinis apygardos teismo 1983 m. rugpjūčio 3 d. sprendimas byloje In Re James A. Smith and James H. McLaughlin, and Sterling Drug, Inc., Intervenor., 714 F.2d 1127 (Fed. Cir. 1983) // <http://vlex.com/vid/37645943>.
61. JAV Federalinis apygardos teismo 1984 m. sausio 4 d. sprendimas byloje Union Carbide Corporation v. American Can Company 724 F.2d 1567 (Fed. Cir. 1984) // <http://vlex.com/vid/37646449>.
62. JAV Federalinis apygardos teismo 1985 m. rugsėjo 25 d. sprendimas byloje The Standard Oil Company v. American Cyanamid Company 774 F.2d 448 (Fed. Cir. 1985) // <http://vlex.com/vid/37656203>.
63. JAV Federalinis apygardos teismo 1985 m. liepos 3 d. sprendimas byloje In Re John A. Donohue., 766 F.2d 531 (Fed. Cir. 1985) // <http://vlex.com/vid/37654424>.
64. JAV Federalinis apygardos teismo 1985 m. liepos 26 d. sprendimas byloje In Re Edward L. Benno., 768 F.2d 1340 (Fed. Cir. 1985) // <http://vlex.com/vid/37655078>.

65. JAV Federalinis apygardos teismo 1986 m. sausio 16 d. sprendimas byloje In Re Leo M. Hall., 781 F.2d 897 (Fed. Cir. 1986) // <http://vlex.com/vid/37657771>.
66. JAV Federalinis apygardos teismo 1986 m. liepos 14 d. sprendimas byloje Bausch & Lomb, Inc. v. Barnes-Hind/Hydrocurve, Inc., and Barnes-Hind International, Inc. 796 F.2d 443 (Fed. Cir. 1986) // <http://vlex.com/vid/37660253>.
67. JAV Federalinis apygardos teismo 1986 m. rugsėjo 19 d. sprendimas byloje Hybritech Incorporated v. Monoclonal Antibodies, Inc. 802 F.2d 1367 (Fed. Cir. 1986) // <http://vlex.com/vid/37660883>.
68. JAV Federalinis apygardos teismo 1986 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje Richard F. Carella v. Starlight Archery and Pro Line Company. 804 F.2d 135 (Fed. Cir. 1986) // <http://vlex.com/vid/37661011>.
69. JAV Federalinis apygardos teismo 1986 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje Custom Accessories, Inc. v. Jeffrey-Allan Industries, Inc. 807 F.2d 955 (Fed. Cir. 1986) // <http://vlex.com/vid/37661324>.
70. JAV Federalinis apygardos teismo 1988 m. sausio 25 d. sprendimas byloje In Re the Dow Chemical Co. 837 F.2d 469 (Fed. Cir. 1988) // <http://vlex.com/vid/37188036>.
71. JAV Federalinis apygardos teismo 1988 m. balandžio 6 d. sprendimas byloje Robert S. Lutzker v. Catherine Plet 843 F.2d 1364 (Fed. Cir. 1988) // <http://vlex.com/vid/37202378>.
72. JAV Federalinis apygardos teismo 1988 m. birželio 9 d. sprendimas byloje James Constant v. Advanced Micro-Devices, Inc. 848 F.2d 1560 (Fed. Cir. 1988) // <http://vlex.com/vid/37211913>.
73. JAV Federalinis apygardos teismo 1988 m. rugpjūčio 10 d. sprendimas byloje In re Patrick H. O'Farrell, Barry A. Polisky and David H. Gelfand., 853 F.2d 894 (Fed. Cir. 1988) // <http://vlex.com/vid/37219104>.
74. JAV Federalinis apygardos teismo 1988 m. rugsėjo 30 d. sprendimas byloje In Re Jack R. Wands, Vincent R. Zurawski, Jr., and Hubert J.P. Schoemaker., 858 F.2d 731 (Fed. Cir. 1988) // <http://vlex.com/vid/37230099>.
75. JAV Federalinis apygardos teismo 1989 m. lapkričio 29 d. sprendimas byloje In Re Marshall W. Cronyn., 890 F.2d 1158 (Fed. Cir. 1989) // <http://vlex.com/vid/37288071>.
76. JAV Apeliacinio teismo 1989 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje Beckan Instruments, Inc. V. LKB Produkter AB, 892 F. 2d 1547, 1551 (Fed. Cir. 1989) // <http://cases.justia.com/us-court-of-appeals/F2/892/1547/72501/>.

77. JAV Federalinis apygardos teismo 1991 m. kovo 19 d. sprendimas byloje Dsl Dynamic Sciences Limited v. Union Switch & Signal, Inc. 928 F.2d 1122 (Fed. Cir. 1991) // <http://vlex.com/vid/37357576>.
78. JAV Federalinis apygardos teismo 1991 m. balandžio 30 d. sprendimas byloje Animal Legal Defense Fund, the American Society for the Prevention of Cruelty To Animals ir kt. v. Donald J. Quigg and C. William Verity, 932 F.2d 920 (Fed. Cir. 1991) // <http://vlex.com/vid/37365539>.
79. JAV Federalinis apygardos teismo 1991 m. rugsėjo 26 d. sprendimas byloje Tol-O-Matic, Inc. v. Proma Produkt-Und Marketing Gesellschaft M.B.H. and Norgren Co. 945 F.2d 1546 (Fed. Cir. 1991) // <http://vlex.com/vid/37399064>.
80. JAV Federalinis apygardos teismo 1991 m. lapkričio 26 d. sprendimas byloje Carl Zeiss Stiftung v. Renishaw Plc, Inc. 945 F. 2d 1173(Fed. Cir. 1991) // <http://vlex.com/vid/37398920>.
81. JAV Federalinis apygardos teismo 1992 m. birželio 10 d. sprendimas byloje In Re Carl D. Clay 966 F.2d 656 (Fed. Cir. 1992) // <http://vlex.com/vid/37451439>.
82. JAV Federalinis apygardos teismo 1992 m. spalio 13 d. sprendimas byloje In Re Hans Oetiker., 977 F.2d 1443 (Fed.Cir.1992) // <http://vlex.com/vid/37483243>.
83. JAV Federalinis apygardos teismo 1993 m. sausio 4 d. sprendimas byloje Brooktree Corporation v. Advanced Micro Devices, Inc. 977 F.2d 1555 (Fed. Cir. 1993). // <http://vlex.com/vid/37483260>.
84. JAV Federalinis apygardos teismo 1994 m. gegužės 19 d. sprendimas byloje Jeffrey R. Sewall and Ronald G. Walters v. Ronald G. Walters. 21 F.3d 411 (Fed. Cir. 1994) // <http://vlex.com/vid/36089612>.
85. JAV Federalinis apygardos teismo 1994 m. rugpjūčio 3 d. sprendimas byloje In Re David C. Paulsen., 30 F.3d 1475 (Fed. Cir. 1994) // <http://vlex.com/vid/36100761>.
86. JAV Federalinis apygardos teismo 1994 m. rugpjūčio 17 d. sprendimas byloje In Re Morris Epstein.,32 F.3d 1559 (Fed.Cir.1994) // <http://vlex.com/vid/36102185>.
87. JAV Federalinis apygardos teismo 1994 m. rugsėjo 14 d. sprendimas byloje F. Brantley Scott and John H. Burton v. Roy P. Finney 34 F.3d 1058 (Fed. Cir. 1994) // <http://vlex.com/vid/36102749>.
88. JAV Federalinis apygardos teismo 1995 m. kovo 30 d. sprendimas byloje In Re Miguel F. Brana, Jose M.C. Berlanga, Marina M. Moset, Erich Schlick and Gerhard Keilhauer 51 F.3d 1560 (Fed. Cir. 1995) // <http://vlex.com/vid/38257450>.

89. JAV Federalinis apygardos teismo 1995 m. kovo 28 d. sprendimas byloje In Re Thomas F. Deuel, Yue-Sheng Li, Ned R. Siegel and Peter G. Milner 51 F.3d 1552 (Fed. Cir. 1995) // <http://vlex.com/vid/36108320>.
90. JAV Federalinis apygardos teismo 1995 m. gruodžio 14 d. sprendimas byloje In Re Michael Ben Graves., 69 F.3d 1147 (Fed. Cir. 1995) // <http://vlex.com/vid/36113867>.
91. JAV Federalinis apygardos teismo 1998 m. liepos 23 d. sprendimas byloje State Street Bank & Trust Co. v. Signature Financial Group, Inc. 149 F.3d 1368 (Fed. Cir. 1998) // <http://vlex.com/vid/36158748>.
92. JAV Federalinis apygardos teismo 1999 m. balandžio 28 d. sprendimas byloje In Re Anita Dembiczak and Benson Zinbarg 175 F.3d 994 (Fed. Cir. 1999) // <http://vlex.com/vid/36165778>.
93. JAV Federalinis apygardos teismo 2001 m. vasario 14 d. sprendimas byloje Amazon.Com, Inc., v. Barnesandnoble.Com, Inc. and Barnesandnoble.Com, Llc, 239 F.3d 1343 (Fed. Cir. 2001) // <http://vlex.com/vid/38267277>.
94. JAV Federalinis apygardos teismo 2005 m. rugpjūčio 15 d. sprendimas byloje In Re Sujeet Kumar, Hariklia Dris Reitz, Xiangxin Bi, and Nobuyuki Kambe., 418 F.3d 1361 (Fed. Cir. 2005) // <http://vlex.com/vid/20542417>.
95. JAV Federalinis apygardos teismo 2005 m. rugsėjo 7 d. sprendimas byloje In Re Dane K. Fisher and Raghunath v. Lalgudi., 421 F.3d 1365 (Fed. Cir. 2005) // <http://vlex.com/vid/20542713>.
96. JAV Aukščiausiojo teismo 2007 m. balandžio 30 d. sprendimas byloje KSR International Co. v. Teleflex Inc. 127 S. Ct. 1727, 82 U.S.P.Q.2d 1385 (2007) // <http://supreme.justia.com/us/550/04-1350/>.

IV. Elektroniniai šaltiniai:

1. Erdos I. A Measure to Protect Computer-Implemented Inventions in Europe // http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/law/elj/jilt/2004_3/erDOS.
2. Egitto L. Certifying Uncertainty: Assessing the Proposed Directive on the Patentability of Computer Implemented Inventions // <http://www2.warwick.ac.uk>
3. Henderson K., Kane H. Internet Patents: Will They Hinder the Development of E-Commerce? // http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/law/elj/jilt/2001_1/henderson.
4. G.J. Kirsch. How the Patent Office Has Responded to E-Commerce Patents (August, 2000) // <http://www.gigalaw.com/articles/2000-all/kirsch-2000-08.all.html>.
5. Laisvoji enciklopedija „Vikipedija“ // <http://lt.wikipedia.org/wiki/Nanotechnologija>.

6. New Uses for Old Products & Substances // http://www.invention-protection.com/ip/publications/docs/New_Uses_for_Old_Products_&_Substances.html.
7. B. Pfaffenberger. The coming software patents crisis: can Linux survive? // <http://www.linuxjournal.com/article/5079>.
8. Prior user rights. EU TTIP Study // http://www.eutechnologytransfer.eu/deliverables/presentation_prior_user_rights.pdf.
9. Smets J.P. Stimulating Competition and Innovation in the Information Society—Patent or Sui Generis Right: What Protection Should be Considered for Software and Other Intangible Innovations? // <http://www.pro-innovation.org>.
10. Teska K. Ordinary Innovation // <http://www.memagazine.org>.
11. The protection of biotechnological inventions in Europe // http://www.ipr-helpdesk.org/documentos/docsPublicacion/pdf_xml/8_protectionBiotechnological%5B0000001089_00%5D.pdf.
12. Zekos G. Utility and Biotechnology Patenting // <http://webjcli.ncl.ac.uk/2006/issue5/zekos5.html>.
13. Zekos G. Patenting Biotechnology // http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/law/elj/jilt/2004_1/zekos.

SANTRAUKA

Išradimo patentabilumo kriterijai yra pagrindiniai reikalavimai pareikštam patentuoti išradimui, skirti užtikrinti, kad sukurtasis sprendimas atitinka išradimui keliamus reikalavimus ir toje valstybėje gali būti apsaugotas patentu. Nepaisant kiek skirtingo įvardijimo, nagrinėjamose valstybėse (JAV, EPK valstybėse narėse, taigi ir Lietuvoje), kaip TRIPS sutarties dalyvėse, iš esmės yra vienodi, tai – naujumas, išradimo lygis (neakivaizdumas) bei pramoninis pritaikomumas (naudingumas). Būtent išradimo patentabilumo kriterijai užtikrina, kad bus pasiekti patentų teisės tikslai – skatinama mokslo pažanga bei inovacijų kūrimas teisingai atlyginant išradėjams patentų pagalba už tikrai to vertus išradimus. Dėl šių priežasčių patentų teisės tikslų pasiekimui itin svarbus tampa tinkamas patentabilumo kriterijų turinio suvokimas tiek tradicinių, tiek ir naujai beisvystančių mokslo ir technikos sričių išradimų atžvilgiu, todėl šiandien nemažai problemų patentų teisės tikslų pasiekimui kelia nevienodas patentabilumo kriterijų turinio suvokimas įvairiose valstybėse bei vienoda patentabilumo kriterijų samprata naujos kartos išradimų atžvilgiu (t.y. taikoma neatsižvelgiant į tokių išradimų prigimtį bei sukūrimo specifiškumą).

Magistro baigiamojo darbo autorė nebando pateikti neginčijamos pozicijos, kurios sampratos ar teorijos patentabilumo kriterijų turiniui nustatyti, galiausiai, kuri iš analizuojamų patentų sistemų yra geriausia, tobiliausia. Skirtingų patentų sistemų analize bei palyginimu buvo siekiama kuo geriau bei išsamiau suformuoti konkrečių patentabilumo kriterijų turinį, atskleisti sampratų, taikomų šių kriterijų turiniui nustatyti, probleminius aspektus, galiausiai, skirtingų patentų sistemų privalumus ir trūkumus. Be to, esant nedidelei patentavimo praktikai bei negausiai, dar besiformuojančiai teismų praktikai patentų teisės srityje Lietuvoje, magistro baigiamojo darbo autorė viliasi, kad atlikta išsami patentabilumo kriterijų sampratos, suformuluotos kitose valstybėse, šios srities problematikos ir problemos sprendimo būdų analizė gali būti naudinga Lietuvos teisės teorijai bei praktikai formuojant tinkamiausią išradimo patentabilumo kriterijų turinį bei sprendžiant iškilančias šios srities problemas.

SUMMARY

Invention patentability criteria are the main requirements for a patentable invention, ensuring that a claimed invention is capable of obtaining a patent in a particular country. The same three requirements – novelty, inventive step(obviousness) and industrial application(usefulness) – are met with in one form or another in all analysed countries(USA, EPC(European Patent Convention) member states, including Lithuania) because of their participation in TRIPS agreement. It is the patentability criteria that ensure that the goals of patent law – encourage the creation and development of innovation by rewarding inventors for their efforts – will be reached. Because of these reasons, invention patentability criteria, their proper conception(uniform conception for traditional inventions and differential(technologically specific) conception for new age inventions) are of utmost importance for reaching the goals of patent law.

The author of this scientific work is not trying to introduce indisputable position – which theory or concept of patentability criteria, which of the analysed patent systems is the best but rather make an analysis and comparison of different patent systems and different patentability criteria concepts that would enable to form a better understanding of diverse patentability criteria, diverse patent systems, their problematic aspects, advantages and disadvantages. The author of this scientific work hopes that this analysis and comparison, provided solutions to problematic aspects could be useful for a developing case law and for forming the optimal patent system and patentability criteria concept in Lithuania that has a relatively slight experience in invention patenting process.